HÜKÜMET İŞKENCEYİ ÖNLEMEK İSTİYORSA:

Başta İçişleri ve Adalet bakanları olmak üzere, Bakanlar Kurulu'nun bütün üyelerine, bu sayımızın 6. sayfasını ivedilikle açıp okumalarını öneriyoruz. New York Barosu İnsan Hakları Komitesi, Türkiye'de İşkence Sorununun hükümet ve devlet organları tarafından nasıl önleneceği konusunda bir rapor hazırlamış. Hükümete hatırlatıyoruz: Bu değerli rapor "kimi bozguncular"dan değil, "dost ve müttefik" bir denizaşırı ülkeden geliyor!

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 27 14-27 OCAK 1990 2500 Lira

adımlar

DGM BAŞSAVCISI NUSRET DEMİRAL

ANKARA'NIN RAMBO'SU

Çoğulcu, demokratik, insan haklarına dayalı bir rejim toplumun ezici çoğunluğunun en yakın amacı haline geldi...Ankara'da bir adam, DGM Başsavcısı Nusret Demiral, vargücüyle, işte bu gelişmeye karşı direniyor. Yıldızı sönen 12 Eylül'cülere moral vermeye çalışıyor...Ama bu kez Demiral çizmeyi aştı, hükümetin bile gündemine girdi. Meclis oturumunda durumu ele alındı. Hükümet çevreleri onun için, "Böyle bir kabadayılık dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir" dediler... Ve ardından Ankara Barosu Ankara DGM'yi, bir hafta süreyle boykot etti... Adalet Bakanlığı müfettişleri de sonunda Demiral'ın peşine düştüler... Şimdi basında "Ankara'daki başsavcı krizi"nin nasıl çözüleceği tartışılıyor... Ve Demiral'ın bütün yeni gözaltı, soruşturma kararlarına karşın, TBKP'nin açık çalışma hakkı, kamuoyu tarafından benimsendi...

ASKERİ HARCAMALARDA İNDİRİM GÜNDEMDE

AKKUM görüşmeleri silahlı kuvvetlerin sayısında indirim kararıyla sonuçlanırsa, hükümete iş düşüyor. Şimdi ordunun profesyonelleşmesi tartışılıyor. Sayısal indirim ve harcamalarda kısıntı da ardından gelecek. (Sayfa 8)

HAYDAR KUTLU: ÇAĞIMIZIN DEĞİŞİM DİNAMİĞİ

Sınırları zorlayan, duvarları yıkan bir fırtına yaşıyoruz. Bu fırtına yalnız sosyalizmin rönesansı değil, insanlığın da yeni bir aydınlanma çağına giriş fırtınasıdır. (Sayfa 10)

DOĞU'DA SAVAŞ BİTMELİ

Tarık Ziya Ekinci Kürt sorunu çözülmeden, hiçbirimizin gerçek anlamda özgür olamayacağını söylüyor. Sorunu kamuoyunun dikkat merkezine koyuyor. Silahlar susmalı diyor. (Sayfa 14)

BAŞLANGIÇ OLARAK KADINLARA KOTA

Kadınların siyasal yaşama katılımlarının önündeki engeller nelerdir? "Kota" yolu açabilir. SHP ve TSİP'den birer görüş. (Sayfa 18)

İŞTEN ATILMALAR SÜRECEK Mİ?

Adımlar (İstanbul)- 1989 yılında 27 bin işçi işten atıldı. 1990 yılında da atılmaların hızla devam edeceği görülüyor. DPT istatistiğine göre, son dört yılda işsizlik oranı, yüzde 35 arttı. 1990 yılında üretim dışı kalanların sayısının 39 milyon 453 binden, 39 milyon 516 bin'e çıkarak, 63 bin artacağı belirtiliyor. Bu demektir ki bu yıl işten atmalar bir yıl öncesine göre en az üç kat artacak.

Petrol-İş sendikasının yaptığı açıklamaya göre, işten çıkarmalar hızla devam ederken işçiler eyleme hazırlanmakta. 1989 Aralık ayında petro-kimya ve cam işkolunda işten atmalar ardarda geldi. Petrol-İş, Habaş Tıbbi Gazlar'da 25 Aralık 1989 günü 8 işçi, Vatan Plastik'te 26 işçi ve Paton Ambalaj'da 28 işçinin iş aktinin fesh edildiğini duyurdu. Sözleşme içinde olunan Erkimsan Boya'da ise 22 Aralık 1989 günü işçiler ücretli izne çıkartıldılar ve 29 Aralık 1989 tarihinden itibaren iş akitleri fesh edildi.

Petrol-İş yaptığı açıklamada şöyle diyor: "TİSK Başkanı Refik Baydur'un 'sözleşmelerde yüksek ücret işçi kıyımına neden olur' diye mesaj vermesi işverenlerin yoğun bir şekilde işçi çıkarmasına neden olmaktadır."

Kristal-İş sendikasının örgütlü olduğu Şişe Cam Holding'e bağlı Kırklareli Cam, Topkapı Şişe, Teknik Cam ve Cam Elyaf işyerlerinde aralarında sendika şube yöneticilerinin ve temsilcilerinin de bulunduğu 22 işçinin iş aktinin fesh edildiği açıklandı.

İşten atılmalar sürecek mi? Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verileri bunun devam edeceği doğrultusunda. **Petrol-İş** yaptığı açıklamada şöyle diyor: "Başta Türk-İş olmak üzere, işçi kıyımına karşı mücadele edilmeli. Topluca iş bırakmanın zamanıdır. İşyerlerinde yapılan bireysel eylemler sonuç vermemektedir."

2932 sayılı yasa tartışılıyor

"BİR İNSANIN DİLİNİ ALMAK O İNSANI ÖLDÜRMEKTİR"

N. Cemal Kadak (Siirt)- Kürtçeyi bir anadili olarak kabul etmeyen yasaklayan ünlü 2932 sayılı yasanın kaldırılması, gerektiği, bilindiği gibi, kamuoyundaki tartışmalardan parlamentoya kadar uzanmıştı. En son olrak da SHP söz konusu yasağın kaldırılmasını içeren bir yasa önerisini Meclis'e getirdi.

Adımlar,bu tartışmaların kamuoyu önünde yeni görüşlerin katılımıyla yürütülebilmesi için, Siirt Belediye Başkanı Ekrem Bilek ile Siirt Barosu avukatlarının da görüşlerini aldı.

Dr Ekrem Bilek (Siirt Belediye Başkanı)

-2932 sayılı yasa Türkçenin dışındaki dilleri yasaklıyor. Buna karşı olmakla birlikte kaldırılmasını istiyorum. Gerek 26 Mart seçimlerinde olsun gerek toplantılar da olsun bunu hep anlattık ve sürekli gündemde tuttuk. Partim, yani SHP, Kürtlerin yoğun olduğu Güneydoğu'da tutarlı bir politika üretememiştir. herkesin ana dili ile konuşması SHP'nin tüzüğünde de yer almaktadır, bu uygulanmamıştır.

Ben bir doktor olarak, yanıma todavi olmaya gelen hastanın Kürtçe dışında dil bilmemesi ve hastabakıcılarının aracı olması durumunda o hastanın sağlığının ne olabileceğini sizlere bırakıyorum.

Batı'da gelişmiş ülkelerde hastaya laboratuvarla teşhis ve tahlil yapılabiliyor.

Ülkemizde özellikle Güneydoğu'da bu tür araç gereçlerin olmayışı ya da yetersiz oluşunu da göz önünde bulundurarak, resmi dilimiz olan Türkçeyi de bilmediğini kabul edersek, tercüman aracılığıyla verilen hasta üzerinde todavi anlamındaki başarısının sonuçlarını sizin takdirinize bırakıyorum. ❑

Av Zeki Ekmen (Siirt Barosu Başkanı)

Bu yasanın kaldırılmasından yanayım.

Yasaklarla insanları düşüncelerinden ve ana dillerinden soyutlamak mümkün değildir. Bu yasa ve yasaklara rağmen vatandaş Güneydoğu Anadolu'da anadili olan Kürtçeyi konuşmaktadır. Mahkemelerde Türkçe bilmeyen vatandaşların ifadeleri tercümanlar vasıtasıyla alınıp mahkeme zabıtlarına geçilmektedir. Kanımca bu yasa çağdışı kalmıştır. bir ana önce yürürlükten kaldırılmalıdır. ❑

Av. Abdullah Duran

- 2932 sayılı yasa 1982 Anayasası'na aykırıdır. Toplumsal işleyişte tamamen uygulanma olanağı da yoktur. Çünkü dil bir anlaşma aracıdır. Ayrıca, Anayasa, devletin resmi dili Türkçedir, kuralını koymuştur. Bunun dışında herhangi bir dilin konuşulmasını yasaklamış değildir. Özel yasa ile bir dili baskı altında tutmanın uygulamada geçerliliği yoktur. Mahkemelerde Türkçe bilmeyen, Kürtçe ve Arapça savunmasını yapan kişilere tercüman tayin edilmektedir. bunları duruşma tutanaklarında görmek mümkündür. Resmiyet gerektiren yerlerin dışında herkes Kürtçe ve Arapça konuşmaktadır. Ancak, iddianın aksine mahkemeler bölünmemiştir. Bir insanı, bilmediği dili konuşmaya zorlamak farklı bir dillerdeki insanları birbirine düşman etmektir. Farklı dile saygı, uluslararası kardeşlik bağını örmek demektir. Söz konusu yasayı hazırlayanlar Anayasanın"... Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir" kuralını gözlerin kör noktasına itmişlerdir.

İnsanı insanca yaşatmak için gerekli ortamı devlet yaratmakla ödevlidir. Bir insanın dilini almak, o insanı öldürmektir. ❑

Av. Sabih Ataç

Anadolu üzerinde çağlardan beri yaşayan zengin uygarlıklar vardır. Bunların hepsi birbirinden etkilenmiştir. Bunların mirasına sahip çıkmak gerekiyor. insan doğasına yasayla sınırlama getirmek bence gericiliktir.

Anadili Kürtçe olan herkes, dilini rahatça konuşabilmelidir.Bunu yasaklamak insan doğasını alt üst etmektir. ❑

Av. Rıza Uca

Dil iki insanın birbirleriyle anlaşmasını, düşüncelerini birbirlerine aktarmalarını sağlayan en temel faktördür. Devletin resmi dilinin Türkçe olması doğal bir olaydır. Türkiye'de yaşayanlar ve Türkiye'ye dışarıdan gelen insanlar anlaşabildikleri anlamda, kendi aralarında istedikleri dili ve ana dillerini konuşabilmelidirler. ❑

Av. Kasım Seçkin

-2932 sayılı yasa Anayasamızın dil konusunda getirdiği düzenlemelere uygun bir biçimde yorumlanmalıdır. Anayasamızın 2932. maddesi Türkiye'de resmi dilin Türkçe olduğunu hükme bağlamıştır. bu zıt kavramdan da Türkiye'de resmi dil türkçe dışındaki dillerin konuşulabileceği anlaşılmaktadır. Bu anlamda ülkemizde konuşma dili Kürtçe, Arapça, Farsça, Rumca, İngilizce, Fransızca olabilecektir. Nitekim yargı sistemimizde Türkçe bilmeyen kişilerin mahkemelerde konuştukları dili bilen bir tercüman aracılığı ile savunmaları alınabilmekte ve mahkemelerin zabıtlarına geçebilmektedir. bu anlamda Anayasa'nın getirdiği düzenlemeye göre diller üzerinde bir yasak yoktur. O halde herkes kendi anadili ile özgürce ve yasaksızca konuşabilmelidir. ❑

OKURLARIMIZA

Adımlar'ın bu sayısının fiyatı 2.500.-lira. Tam bir yıl sonra, ilk fiyat artışı. Gazetemizin basım maliyetlerinin sürekli yükselişi karşısında, ancak bir yıl sonra gerçekleştirdiğimiz bu fiyat artışını, okurlarımızın anlayışla karşılayacağına inanıyoruz. Üstelik okurlarımız Adımlar'ın fiyatının oldukça dayanıklı olduğunu da biliyorlar...

Kartal Kaymakamı'nın hobisi gazete-dergi büroların kapatmak

Adımlar (Kartal)- Adımlar gazetesi Kartal temsilciliği, Kaymakamlığın emri ile süresiz olarak kapatıldı.

Kartal emniyet amirliği ekiplerinin bu kez Adımlar Kartal Temsilciliği'ne yönelen baskıları 1989 yılının son günlerinde, Temsilcilikte bulunan Adımlar okurlarının kimliklerinin tesbiti ile başlamıştı. Duvarda bulunan pano ve yazıların alınıp götürülmesinden sonra, Kartal Kaymakamlığı'ndan alınan 4.1.1990 tarihli "onay" ile Adımlar Kartal Temsilciliği süresiz olarak kapatılıp mühürlendi. Hiçbir gerekçe göstermeden yapılan bu uygulamalar tepki ile karşılandı. Daha önce de **İşçi** Gündemi Kartal Bürosu, KARDER (Kartal Dayanışma Derneği), **Yeni** Çözüm dergisi Kartal Bürosu aynı şekilde gerekçe göstermeden süresiz olarak kapatılıp mühürlenmişti. ❑

CEZAEVLERİNDE İNSANCA YAŞAM

Adımlar (İstanbul)- Cezaevlerindeki politik tutuklu ve hükümlüler en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için canlarını ortaya koyarak mücadele yürütüyorlar. Birçok açlık grevi ölümle sonuçlandı. Ortaçağı anımsatan Eskişehir Cezaevindeki açlık grevcilerinin Aydın'a naklinde iki kişinin yaşamını yitirmiş ve greve katılanların bir çoğunun sağlık durumun ciddi biçimde bozulmuştu. Aydın Cezaevinde açlık grevi 55 maddelik bir anlaşma imzalanarak sonuçlanmıştı. Ancak geçen süre içinde bu anlaşmalara uyulmadı ve koşullarda bir değişiklik olmadı.

İHD İzmir şube başkanı Alpaslan Berktay cezaevindeki durumu şöyle anlattı. "İaşe yemeği çok zayıf, kantin pahalı, içeri gıda alınmıyor, diyet verilmiyor, kışlık giysi izni yok, kitap alınmıyor" dedi. İHD Genel Başkanı **Nevzat Helvacı**, "açlık grevleri yeniden yaygınlaşabilir" uyarısında bulundu. İHD Ankara şube başkanı **Muzaffer İlhan Erdost** düzenlediği basın toplantısında, "1 Ağustos genelgesi zor kullanılarak uygulanıyor" dedi. Bazı anneler de yaptıkları açıklamada, başlayacak açlık grevlerinde oğullarının ölmesi durumunda, kendilerinin de ölümle sonuçlanacak eylemlere girişeceklerini duyurdular. ❑

GORBAÇOV'DAN SARGIN VE KUTLU'YA DAYANIŞMA KARTI

Adımlar (İstanbul) - Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) Başkanı Nihat Sargın ve Genel Sekreteri Haydar Kutlu'ya yeni yıl nedeniyle, birer kutlama kartı gönderdi.

Kutlu ve Sargın'a ayrı ayrı, Rusça yazılmış kutlama kartı gönderen Mihail Gorbaçov, kartta TBKP Liderlerinin yeni yılını "en içten duygularla" kutladığını ve "dayanışma" duygularını ilettiğini vurguladı.

TBKP yöneticilerine gözaltı!

"YETMİŞ YILDIR SÜREN YASAK FİİLEN SONA ERMİŞTİR"

İç Politika Servisi-Bir parti bugüne kadar dek illegal çalışmaya zorlandığını, bu mahkumiyete artık boyun eğmek istemediğini ve bundan sonra, legal varlığıyla kamuoyunun önünde olacağını açıklıyor. Sonuçları ne olursa olsun legal çalışacağını söylüyor. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü baskı altına alıp engelleyen çağdışı ceza maddelerinin kaldırılması ve komünistlerin söz haklarını dilediklerince kullanmalarını istiyor. 141 ve 142, 163'le birlikte, zaten kamuoyunun gündeminde, kaldırılacakları günü bekliyorlar. Ne var ki, kimi yerlerdeki emniyet müdürlüğü yetkilileri ve savcılar 141-142'yi hukuksal sonuçları kuşkulu olabilecek biçimde uygulamaya çalışıyorlar. Bu maddeler yürürlükte tutularak, komünistler yeniden illegal faaliyete mi zorlanmaya çalışılıyor? Türkiye bile bu çabayı artık kaldıramayacaktır.

TBKP Ege Bölgesi Yerel Yöneticileri düzenledikleri basın toplantısında, açık kimlikleriyle çalışacaklarını belirttikten hemen sonra, polis tarafından gözaltına alınıyorlar. Polisin işine bakın ki, basın toplantısında bulunan izleyiciler de TBKP'lilerle birlikte gözaltına alınan 63 kişiden izleyici oldukları belirlenen 34 kişi kısa süre içinde salıveriliyor; DGM Savcılığı tarafından sorgulanan 29 TBKP yerel yöneticisinin 5'i ise, tutuklanıp cezaevine gönderiliyor. Bunlar Türkiye'de oluyor.

Cumhuriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni **Hasan Cemal**, bu olayın hemen ertesinde **"Bizim demokrasimiz ikinci sınıf olduğu için, Türkiye'de insanlar hala 'komünistlik'ten cezaevine atılabilmektedir"**, diye yazıyor. **Hikmet Çetinkaya** da yine bu olay üzerine, **"Bir masal ülkesinde mi yaşıyoruz, nedir?"** diyor.

TBKP Ege Bölgesi Yerel Yöneticileri gözaltına alınıp DGM'de üç savcı tarafından 7 saat süren sorgulamalarından sonra, yargıç önüne çıkarıldılar ve **Vedat Pekel, Selim Uyurkulak, Savaş Al, Gül Hazer** ve **Nihat Okal**'ın 141. maddeye aykırı davranmaktan tutuklanmalarına, 24 TBKP'linin de tutuksuz yargılanmalarına karar verildi.

Ege'li TBKP'liler ne diyor?

Oysa basın toplantısında yapılan açıklamada, **"Yetmiş yıldır komünist hareket üzerinde süren yasak fiilen sona ermiş bulunmaktadır. TBKP artık üyeleri, yöneticileri ve politikasıyla saydam bir parti olarak kamuoyunun karşısındadır,"** deniyor ve şu görüşlere yer veriliyordu:

"TBKP, barış, demokrasi, insan hakları ve sosyalizm partisidir...

"İllegaliteye son" diyen TBKP'liler karşılarında polisi buldu

Barış, insan hakları, kadının özgürleşmesi, bağımsızlığı ve eşitliği, çevre kirlenmesi gibi sınıf, sınır ve ideoloji farkı tanımayan konularda TBKP son derece duyarlıdır. Bu anlayışla son zamanlarda sayıları ve etkinlikleri hızla artan çevre ve kadın grupları ile bunların eylemlerine özel bir önem verdiğimizi de belirtmek isteriz.

Bilindiği üzere TBKP MK'sı, 8 Aralık tarihli basın toplantısında, TBKP'nin de eşit haklı bir bileşeni olarak katılacağı, Türk ve Kürt Marksistlerinin elbirliğiyle oluşturacakları çağdaş, yasal, yığınsal bir komünist partinin kuruluş çalışmalarının başlatıldığını açıklamıştır.

Bu çağrı bir öncülük iddiası taşımadığı gibi, kimseyi TBKP'ye katılmaya ya da onun ideolojik platformunu kabule zorlama çağrısı da değildir. TBKP, diğer bütün Marksist çevrelerin yaptığı gibi, birlik için kendi platformunu tartışmaya açmaktadır. Ön koşul ya da dayatma söz konusu değildir.

Bizler, yerel TBKP yöneticileri olarak Marksist hareketin birliğine aşağıdan katkıda bulunmak için her yerde ve her düzeyde yoğun bir çaba içinde bulunduğumuzu ve bu çabalarımızı sürdüreceğimizi bir kez daha yineliyoruz."

Gözaltı olayından sonra, "TBKP Ege Bölgesi Adına" yapılan bir başka açıklamada da, 8 Aralık'ta yapılan TBKP Yönetimi açıklamasından ve başka illerde yapılan benzer açıklamalardan sonra görülmeyen uygulamanın, **"İzmir başka yasalarla yönetilen bir eyalet midir, sorusunu akla getirdiği"** belirtilerek polisin gözaltına alma tutumu kınanıyordu.

TBKP Yönetiminden açıklama

TBKP Ege Bölgesi Yöneticilerinin, yaptıkları basın toplantısından sonra gözaltına alınmaları üzerine, TBKP Yönetiminden **Umur Coşkun, Zülfü Dicleli** ve **Toygun Eraslan** da basına bir açıklama yaptılar.

"Yasal çalışma isteği ile kamuoyu önüne çıkan hiçbir TBKP yöneticisinin bugüne dek polis ya da savcılık tarafından gözaltına alınmadığı," kaydedilen basın açıklamasında daha sonra şu görüşlere yer verildi:

"Şimdi sormak gerekir. Türkiye'nin her ilinde ayrı devlet mi var?

İçişleri Bakanlığı geçtiğimiz gün basına verdiği brifingte TBKP'yi terör örgütleri arasında göstermiş. Yoksa farklı uygulamaların temelinde Bakanlığın bu doğru olmayan, tahrik edici tutumu mu rol oynamaktadır?

Gerekçeler ne olursa olsun, TBKP yasal, açık çalışan ve terörle hiçbir ilgisi olmıyan bir partidir, kamuoyu da bunu böyle benimsemiştir. Bu nedenle de TBKP'nin tüm Türkiye'deki örgütleri teker teker açık politik kimlikleriyle kamuoyu önüne çıkmaya devam edeceklerdir. Kendilerini devletin sahibi görenler de, komünistlerin illegalde kalmasında çıkarı olanlar da buna engel olamayacaklardır.

TBKP, Türkiye'nin demokratik ve insan haklarına saygılı bir ülke olması için mücadele ediyor. Tabuları kırmak, korkuları yoketmek, toplumu rahatlatmak istiyor."

Zonguldak'ta da gözaltı

Öte yandan, 6 Ocak'ta yaptıkları basın toplantısıyla, açık biçimde çalışmaya başladıklarını açıklayan Zonguldak'lı TBKP'lilerden 30 Kişi, İzmir'deki gözaltı olayının hemen ertesinde, 10 Ocak günü gözaltına alındılar. Gazetemiz basıma hazırlandığı sırada, Zonguldak C. Savcılığı'nın konu hakkında bir bilgisi olmadığını belirttiği, polisin ise, ifade aldığı öğrenildi.

Bu arada Zonguldak Barosu Başkanı **Hürol Baruönü**, yaptığı bir açıklamayla, polisin 30 TBKP'liyi gözaltına almasını kınadı.

Eskişehir'li TBKP'liler

Eskişehir Adımlar Temsilciliği'nin açılışı nedeniyle 6 Ocak günü verilen yemekli toplantıda da, 15 Eskişehir'li TBKP'li kendilerini açık kimlikleriyle tanıttılar. Toplantıya TBKP'lilerin yanı sıra, Sosyalist Parti il yöneticileri, Refah Partisi parti müfettişi, SHP Mahmudiye ilçe başkanı, Şeker-İş, Tez Koop-İş, Petrol-İş sendikaları yöneticilerinin de aralarında bulunduğu, 140 kişinin katılımıyla yapıldı.

Toplantı, Eskişehir Adımlar Temsilcisi **Suat Atsak**'ın açış konuşmasıyla başladı. Sonra söz alan **M. Ali Bekmez**, TBKP'nin kuruluşundan bugüne gelişimini anlattı ve 8 Aralık TBKP Yönetimi Açıklamasını okudu. Açıklama yapan 15 kişi adına söz alan **Süleyman Karabaş**, Eskişehir'li TBKP'lilerin kamuoyuna kendilerini tanıtan basın açıklamasını okudu.

Çiçek Yağcı gözaltında

Yurtdışındaki politik göçmenlik yaşamına son verip 6 Ocak günü yurda dönen Çiçek Yağcı da, gazetemiz basıma hazırlandığı sırada, hâlâ gözaltında tutuluyordu. İstanbul Atatürk Havalimanı'nda gözaltına alınan Çiçek Yağcı, polis sorgusundan sonra çıkarıldığı savcılık tarafından, hakkında soruşturmaya gerek olmadığı gerekçesiyle salıverilmiş, ancak Ankara DGM Savcılığı'nın isteği üzerine, Ankara'ya gönderilmişti.

Ankara DGM'nin, Çiçek Yağcı hakkında TCK'nın 140. maddesine aykırı davranmaktan soruşturma yaptığı belirtiliyor.

Çiçek Yağcı'nın yurtdışında bulunduğu sırada, yalnızca eşi, TBKP Genel Sekreter Haydar Kutlu'nun 1987'den bu yana süren tutukluluğu hakkında açıklamalar yaptığı biliniyor. DGM Savcılığı'nın Çiçek Yağcı için 10 günlük gözetim altında tutma isteğinde bulunduğu öğrenildi. ❑

DÜN OLSAYDI, BELKİ...

❑ Yalçın Ergündoğan

Dün olsaydı; binlerce kitabı, dergiyi, gazeteyi toplatan, yüzlerce insanı yargılayan, mahkum eden Ankara DGM Savcısı bay Demiral; ifade vermeyi, yargılamayı kötü bir **"kabus"** sanabilirdi.

Oysa bugün...

Adalet Bakanı, bakanlık müsteşarı, **"Uluslararası İnsan Hakları Komisyonu'na ifade vermesi için, DGM Savcısı Demiral'ı yazılı ve sözlü olarak pekçok kez uyardık"** diyor.

Dün olsaydı; insan onurunu zedeleyici, insan haklarını ayaklar altına alan davranışla, işkence, **"münferid olaylar, devlet düşmanlarının uydurması"** şeklinde geçiştirilebilirdi.

Oysa bugün...

Gazete haberlerine göre Emniyet Siyasi şube görevlileri, Uluslararası İnsan Hakları Komisyonu üyelerine, **"bizimle değil, bize emir verenlerle görüşün"** diyor.

* * *

Dün; TBKP yöneticilerin Kutlu ve Sargın'ı, pekçok suçlama yanında, **"yurt dışındaki faaliyetleri, yazı ve konuşmalarıyla ülkenin itibarını sarsmaktan"** da yargılayabiliyorlardı.

Oysa bugün...

Dışişleri Bakanlığı temsilcisine dek varan resmi ağızlar, beyanlarıyla, Demiral'ın İnsan Hakları Komisyonu'na ifade vermemekle, **"ülkenin itibarını zedelediği"** noktasında birleşiyorlar.

* * *

Dün olsaydı, **"kim bu adamlar, ülkemizde ne işleri var"** denebilirdi. Yine dün olsaydı; **"biz kimseyi ülkemizin işlerine karıştırmayız"**, **"devletimizin güvenliğini korumakla görevli bir mahkemenin savcısının ifadesini almaya nasıl kalkışırlar"** da denebilirdi.

Oysa bugün...

Çağ değişiyor. İletişim kolaylaşıyor. Tarih yazılırken, oluşumu gözlerimizle anında, evimizin sıcaklığında izleyebiliyoruz. Dünya küçülüyor. Ülkemiz küçülen dünyanın neresinde?...

Çağdan kaçmak ne mümkün. Sen kaçsan çağ seni yakalayacak.

Çağ sıkışıyor. Çağ dışında, ülkemizin sığınacağı yer kalmıyor dünyamızda.

Demokrasiye, insana insan haklarına değer vermeyen bir ülke, dünyada yer bulamıyor artık!...

* * *

Dün olsaydı; belki...

Oysa bugün... ❑

Ankara DGM Savcısı Nusret Demiral gündemde

ANADOL: YA GENELGE ÇIKARMAYIN YA DA GENELGENİZİ PASPAS GİBİ ÇİĞNEYENLERE HADDİNİ BİLDİRİN

Adalet Bakanı Sungurlu, Demiral için bakın ne diyor: "İfade vermemekte direndi, böyle bir durum dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir." Adalet Bakanlığı müfettişleri sonuda başkent Ankara'nın Rambo'su Demiral'ı incelemeye aldılar

Adımlar (Ankara) - Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi başsavcısı **Nusret Demiral** bu göreve geldiğinden bu yana demokrasiye ters tutumlarıyla dikkatleri üzerinde topluyor. Demiral TBKP liderleri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun yurda dönüşleriyle birlikte aynı zamanda "uluslararası şöhret" oldu. Savcı Demiral'ın hükümeti bile hiçe sayan anti-demokratik uygulamalarının ardı arkası gelmiyor. Son olarak, İnsan Hakları Komisyonu heyetine ifade vermeyi de reddeden Demiral şimşekleri iyice üzerine çekmeye başladı.

Demiral mecliste

İzmir bağımsız milletvekili **Kemal Anadol** 11 Ocak Perşembe günü TBMM Genel Kurulunda bu konuyla ilgili "gündem dışı" bir konuşma yaptı. Konuşmasına, yürürlükteki anayasa ve yasalar gereğince Türkiye'nin onaylamış olduğu uluslararası anlaşma ve sözleşmelerin "kanun hükmünde" sayıldığını, üstelik bunlar hakkında "anayasaya aykırılık" iddiasında bile bulunulamayacağını anımsatarak başlayan Anadol, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 6366 sayılı yasayla onaylanan bir iç hukuk kuralı, bu açıdan üstün nitelikte bir yasadır. Bu yasanın 28. maddesine göre, 'hükümetler İnsan Hakları Komisyonu'nun çalışmalarında her türlü kolaylığı göstermek' zorundadır." dedi.

Kemal Anadol, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"25 ayı aşkın bir süredir Ankara Merkez Cezaevinde bulunan Nihat **Sargın** ve Nabi Yağcı'nın Ankara Emniyetinde kendilerine işkence yapıldığı yolundaki başvuruları üzerine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nca soruşturma başlatılmış. 1989 Ekim ayında Türkiye'ye gelen üç yargıca Ankara DGM Savcısı Nusret **Demiral** ifade vermeyi reddetmiştir. Ondan cesaret alan siyasi polisler de ifade vermemişlerdir. Aralık ayı başında hükümetimize haber veren Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'ndan üç yargıç, bir genel sekreter ve üç yardımcısı, üç çevirmen ve bir teknisyenden oluşan onbir kişilik bir heyet Ocak ayı başında ülkemize geldiler. Devlet Konukevinde kaldılar, DGM Savcısı Nusret Demiral'ı beklediler. Yine ifadeden kaçınması üzerine Türkiye'den ayrıldılar. Adalet Bakanlığı Müsteşarı **Arif Yüksel** gazetelere 'Kendisini uyarmamıza karşın ifade vermemekte direndi' dedi ve ilave etti: 'Türkiye, sayın başsavcının ifade vermemesi nedeniyle önümüzdeki günlerde Brüksel'de yapılacak Avrupa Parlamento Komisyonu'nda bir hayli zor durumda kalacak...' Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tek Türk Yargıcı Prof. **Feyyaz Gölcük'ü** ise 1954'den bu yana bireysel başvuru hakkının ilk kez böyle bir engelle karşılaştığını belirterek şunları söylüyor: 'Demek ki toplum olarak Avrupa'ya hazır değiliz. Bunu içine sindiremeyen kişiler var. Bu konuda devlete suçsuz demek doğru değil. Bu kişiler Türk hükümetinin taahhüt ettiği bir görevi yerine getirmemişlerdir. Yani görevi savsaklamışlardır. Kendilerine yüklenen görev yerine getirilmiyor. Vazifeyi ihmal durumu var. Akıl alacak şey değil. Kabadayılık."

Bu savcı kimin savcısı?

Anadol daha sonra, meclise ve hükümete şu soruları yöneltti:

"Sayın Milletvekilleri, TBMM milli iradenin tek ve tartışılmaz kurumudur. Hep birlikte onayladığımız bir uluslararası sözleşmeyi önlemek cesaretini gösteren ve Türkiye'nin itibarını kasten zedeleyen hem de 'Cumhuriyet Savcısı' sıfatını taşıyan bir kamu görevlisinin bu akıl almaz davranışına daha ne kadar seyirci kalacağız?

"Hukukumuza göre tanıklık bir kamu görevidir. Bir kimse tanık gösterilir ve mahkemeye gitmezse polis zoruyla bir gece önceden hazırlanıp alınır ve ertesi günü mahkemeye çıkartılır. Yine de tanıklıktan çekilirse tutuklanır. Sade yurttaşlara bile tanınmayan bu ayrıcalığı Ankara DGM Savcısı kimden güç alarak kullanıyor? 'Devlet içinde devlet' gibi davranabiliyor? Hangi 'güç odaklarına' güveniyor?

"Sayın Dışişleri Bakanı, Sayın İçişleri Bakanı, Sayın AT ile görevli Devlet Bakanı, ünü yurt dışına taşan bu kişiyi emrinde çalıştıran sayın Adalet Bakanı sizlere soruyorum:

"Devlet için gerçekten hüzün veren bu tabloyu daha ne kadar seyredeceksiniz? Savcı yargıç değildir. Bağımsız olmadığı için Adalet Bakanının emrindedir. Sayın Adalet Bakanı, görevini ihmal ettiği gün gibi açık olan bu kişiyi ne zaman yerinden alacaksınız?

Kemal Anadol, devamla, "Bu maruf kişinin eylemleri bu kadar değil. Savunmaya karşı gösterdiği tepki sonucu, haklarında çok basit soruşturma istemleri bulunan avukatlar **Halit Çelenk ve İbrahim Açan**, para cezasına çevrilmesi mümkün olan basın suçları nedeniyle gece yarısı gözetime alınmışlar, mevzuata rağmen Emniyetçe sorgulanmışlar ve sonuçta yargı önünde aklanmışlardır" diyerek, sözü Başbakan'a getirdi.

Demiral kimseyi "takmıyor"

"Hoş seda"

Anadol şöyle konuştu: "27.-9.1989 tarihli bir Başbakanlık genelgesi var. Burada avukatların her zaman gözetim altındaki müvekkilleriyle görüşebilecekleri belirtiliyor. Ankara DGM Savcısı Demiral bu genelgeye uymayarak avukatların sanıklarla görüşmelerini engellemiştir. Dahası, Adalet Bakanlığı'nın CMK'nun 143. maddesine dayanarak çıkardığı 28.9.1970 tarih ve 27/69 sayılı genelgeyi de hiçe sayarak avukatların en doğal haklarına, dosya incelemelerine engel olmuştur. Bu yasadışı eylemler cezasız kalınca başka görevlilere de sirayet etmektedir. En yakın örneği daha dün meydana gelmiştir. Yurt dışından gelen ve hiçbir davada sanık olmayan iki TC yurttaşı kadın, **Çiçek Yağcı ve Gülenay Kayacan**, şu anda Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde göz altında tutulmaktadırlar. Avukatları, Başbakanlık genelgesine dayanarak görüşmek için DGM Savcılığına başvurmuşlardır. Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun hem de yazılı olarak 'ilk soruşturmanın gizli olması' nedeniyle bu istemleri reddetmiştir.

"Sayın Başbakan, ya genelge çıkarmayın, ya da genelgenizi paspas gibi çiğneyenlere haddini bildirin. Aksi halde bu kargaşa ve anarşi devletin saygınlığına gölge düşürüyor.

"Evrensel hukuk kurallarının en başta geleni, 'Hukuk kurallarının genelliği' ilkesidir. Yani bir hukuk kuralı ülkenin her yerinde ve herkese eşit uygulanmalıdır. Geçtiğimiz günlerde TBKP yöneticileri İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Eskişehir, Zonguldak ve Bursa'da basın toplantısı yaparak kamuoyu önüne çıktılar, bunlardan sadece bir kişi gözetime alındı ve kısa süre sonra serbest bırakıldı. Hiçbiri mahkemelerce tutuklanmadı. Dün ve bugünkü gazetelerden öğrendiğimize göre aynı eylem nedeniyle İzmir ve Zonguldak'ta toplu gözaltına alma uygulamaları var, mahkemelerce tutuklamalar oluyor. Eğer bir ülkede yasalar İstanbul'da başka, İzmir ve Zonguldak'da başka uygulanıyorsa, o ülkede çifte standart egemen demektir. Yasalar yurttaşlara farklı uygulanıyor demektir. Bu da çağdaş hukukun ve demokrasinin ülkemize gelmediğinin en somut göstergesidir.

"Sayın Başbakan televizyonda her akşam 141, 142 ve 163. maddelerin kalkacağını söylüyor. Memnun oluyoruz. Ama bu uygulamalarla devlet, hükümeti inandırıcı olmaktan çıkarıyor. Söylenenler televizyon ekranında hoş sedadan ibaret kalıyor.

Hep birlikte onayladığımız bir uluslararası sözleşmeyi önlemek cesaretini gösteren ve Türkiye'nin itibarını zedeleyen, hem de 'cumhuriyet savcısı' sıfatını taşıyan bir kamu görevlisinin bu akıl almaz davranışına daha ne kadar seyirci kalacağız?

Anadol soruyor: "Savcı yargıç değildir, Adalet Bakanı'nın emrindedir. Sayın Adalet Bakanı, görevini ihmal ettiği gün gibi açık olan bu kişiyi ne zaman yerinden alacaksınız?"

Kemal Anadol ilgi ile izlenen konuşmasını şöyle noktaladı:

"İki tercihle karşı karşıyayız, kesin bir yol ayrımındayız:

"Türkiye ya gerçekten demokratik bir ülke olacak, ya da yerini tarihin karanlıklarında bulacak..."

"Her sorumlu kişi ve kuruluşun tercihini yapma zamanı çoktan gelmiştir. Hatta geçiyor bile...."

Adalet Bakanı'nın yanıtı

İzmir milletvekili Kemal Anadol'un bu konuşmasını dinleyen Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, konu hakkında açıklama ihtiyacını hissederek kürsüye çıktığında ilk olarak DGM Savcılığının bakanlığına bağlı olmayıp Savcılar ve Hakimler Yüksek Kurulu'nun tasarrufunda bulunduğunu söyledi. Sungurlu daha sonra Demiral için, "ifade vermemekte direndi, böyle bir durum dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir." dedi.

Demiral'ın görülmekte olan bir dava nedeniyle ifade vermeyeceğini kendilerine yazılı olarak bildirdiğini, heyetin daha önce gelişinde de aynı tavır içinde bulunduğunu ve "makamımda görüştürüm" dediğini belirten Sungurlu, bunun için son gelişlerinde bunu sağlamak amacıyla adliyede yer ayırttıklarını anlatarak, "bir cumhuriyet savcısını yabancı bir mahkemede zorla ifade vermeye götürecek yetkimiz yok. Bu alanda bir hukuksal boşluk söz konusu olabilir." dedi.

"Hod be hod davranmamızı bekleyemezsiniz" diyen Sungurlu, olayla ilgili müfettişlerin inceleme başlattıklarını belirterek, müfettişlerin birincisi, Demiral'la ilgili durum ve şikayetleri, ikincisi, bu konuda hukuk boşluğu olup olmadığını inceleyerek karara bağlayacaklarını söyledi. ❑

Önümüzdeki çözüm yolu

DEMOKRASİNİN KAZANILMASINA KATILIM

Hükümet 141-142-163 sorununu ivedilikle çözmek yerine, kendine insan haklarından yana bir görünüm vermeye ve muhalefet partilerini açmaza sokmaya çalışıyor. Bu maddelerin olduğu gibi kaldırılması düşünce, vicdan ve örgütlenme özgürlüğünü sağlamada tek yapılacak şeyken, hükümet kimi yüzeysel değişikliklerle, yarım adımlarla yetinilmesini öneriyor.

❑ Zülfü Dicleli

Cumhurbaşkanı Özal ve Başbakan Akbulut politik ve toplumsal muhamefeti uzlaşmaya, mutabakata çağırıyorlar. Akbulut, bir mutabakat gereğini gerekçelendirmek için, "1982 Anayasa'sının birçok antidemokratik madde içerdiğini" bile kabul ediyor ve bu sorunların ancak elbirliğiyle çözülebileceğini söylüyor.

Gerek parlamentodaki muhalefet partileri, gerekse sendikalar, iktidarın bu önerilerini inandırıcı bulmadıklarını açıkladılar. Hükümetin, demokratikleşmenin sorunlarına çözüm bulmaktan çok, muhalefetten ve halktan yalıtlanmış olmaktan kurtulmaya, zaman kazanmaya çalıştığını belirttiler.

Gerçekten de ANAP iktidarının demokrasi konusunda içten olduğuna inanmak için ortada hiçbir neden yok. 141-142-163 sorunundaki tutumu bunun açık bir örneği. Hükümet bu sorunu ivedilikle çözmek yerine, kendine insan haklarından yana bir görünüm vermeye ve muhalefet partilerini açmaza sokmaya çalışıyor. Bu maddelerin olduğu gibi kaldırılması düşünce, vicdan ve örgütlenme özgürlüğünü sağlamada tek yapılacak şeyken, hükümet kimi yüzeysel değişikliklerle, yarım adımlarla yetinilmesini öneriyor. Aynı mantık cezaevleri yönetmeliğinde yapılan son değişikliklerde de görülüyor. Göstermelik birkaç iyileştirmeyle, kamuoyu olumlu adımlar atıldığına inandırılmak isteniyor, ama cezaevleri sorunu bütün ağırlığıyla gündemde kalmaya devam ediyor.

Rejimin demokratikleştirilmesi sorunu, gerçekten de geniş politik ve toplumsal güçlerin mutabakatıyla çözülebilecek bir sorun. Ama mutabakat ancak eşit haklılık temelinde oluşabilecek birşey. Oysa ANAP iktidarı, mutabakat önerdiklerine eşit hak tanımamakta ısrar ediyor. Seçmen desteği yüzde 20'nin bile altına düşmüş olan hükümet, makul bir sürede, demokratik bir seçim yasasıyla erken seçimlere gidilmesini kabul etmeden, muhalefet partilerinin iktidar olma hakkını tanımadan, mutabakat önerilerinin ciddiye alınmasını bekleyemez.

Ne var ki, bunları saptamak sorunların çözümü için yeterli olmuyor. Çözüm için sorunların kaynağını doğru saptamak gerekiyor. Sorunların kaynağında, bugün ANAP'ın iktidar olması, halkın genel eğiliminin tersine bu iktidarı sürdürmek istemesi yatmıyor. Bunlar, daha çok bir sonuç. Sorunların kaynağında yatan asıl neden, rejim sorunu, otoriter yapının varlığını sürdürmesi, halkın katılımının engellenmesi. Demokratikleşme yolunda ilerlenemediği için sorunlar iyice karmaşıklaşıyor.

ANAP iktidarının son aylarda demokrasiden, insan haklarından yana görünmesi, bu doğrultuda ardarda açıklamalar yapması bir rastlantı değil. Bu yalnızca demokrasi sorununun ne kadar keskinleştiğinin, halkın demokrasi özleminin ne kadar derinleştiğinin bir göstergesi.

O zaman şimdi yapılacak şey ANAP'ın demokrasi konusundaki içtenliğini tartışmakla yetinmemek, halkın bu özlemine sahip çıkmak ve demokrasiyi bugünden kurmaya başlamaktır. Oysa gerek SHP, gerekse DYP daha çok kendilerinin biran önce iktidara gelmesini sağlayacak bir muhalefet çizgisiyle yetiniyor.

Oysa bizzat başbakanın 1982 Anayasası'nın antidemokratik birçok yanının olduğunu kabul ettiği koşullarda, demokratik hak ve özgürlüklerin insanlar tarafından kullanılmasına artık hiç kimse meşru bir gerekçeyle karşı çıkamaz. Antidemokratik uygulamalara karşı güçlü bir toplumsal muhalefet de ancak böyle bir zemin üzerinde yükselebilir. Sonuç alıcı bir politik muhalefet de ancak, demokratik hak ve özgürlüklerin her çiğnenişinde sesini ikircimsiz yükseltmekle ve kendi hak ve özgürlüklerini kullananlara aktif destek olmakla yapılabilir.

Ülkemizde demokrasi fikirleri giderek daha yaygınlaşıyor, katılım istemi, kendi kaderi hakkında söz sahibi olma iradesi güçleniyor. İşçilerin bahar eylemleri, yazdan bu yana gelişen çeşitli çevre koruma girişimleri, insan haklarını savunmada artan duyarlık ve girişkenlik, Kürtlerin ve komünistlerin demokratik platformlarda kendi haklarını savunmaları, cezaevlerindeki politik tutukluların direnişleri, demokrasiyi bugünden kurma yönünde küçümsenmeyecek bir potansiyeli açığa çıkarıyor. Kamuoyu bu meşru mücadeleleri sıcak karşılıyor. Rejim bunlara baskı uygulamasını kamuoyunda haklı gösterecek gerekçeler bulamıyor. Tersine her baskı uygulama denemesi, antidemokratik güçlerin yalıtlanmasına yolaçıyor.

Şimdi soldaki muhalefet boşluğunun nasıl doldurulabileceği, solun etkisini nasıl artırabileceği konuları tartışılırken, bu deneyler iyi bir çıkış noktası oluşturuyor. Çözüm yolu, demokrasinin kazanılmasına katılmakta...❑

ANKARA BAROSU'NDAN DGM DURUŞMALARINA BOYKOT"

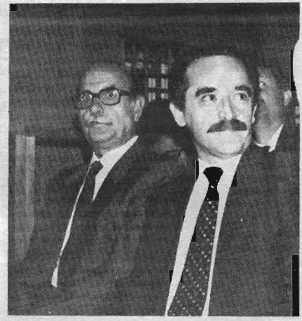
Adımlar (Ankara)- Ankara Barosu, bir hafta süreyle, Devlet Güvenlik Mahkemesi duruşmalarını boykot etme kararı aldı.

Ankara Barosu avukatları, 12 Ocak Cuma gününden başlayarak, bir hafta süreyle DGM duruşmalarına girmeyecekler.

Bu süre içinde, Kutlu-Sargın davası ile Devrimci Yol için açılmış davalar bulunuyor.

Baro'nun başta DGM Savcılığının tutumu olmak üzere, DGM'lerde avukatların görev yapmalarının yasa ve hukuk dışı yöntemlerle engellenmesi ve tüm şikayetlere karşın, bu tutumun sürdürülmesi üzerine boykot kararı aldığı belirtiliyor.

Bu arada Baro'ya kayıtlı avukatların tümünün, boykot kararına uymasının da beklendiği bildiriliyor.

Aydınların istemi

SARGIN VE KUTLU'NUN TUTUKLULUĞUNA SON VERİLMELİ

Adımlar (İstanbul) - Tanınmış yazar, yayıncı, sinema ve tiyatro sanatçısı, bilim adamı, sendikacı, milletvekili, gazetecinin oluşturduğu 150'yi aşkın aydın, TBKP yöneticileri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun salıverilmesi istemiyle, kamuoyuna bir açıklama yaptılar. Soruna bir an önce bir çözüm bulunması çağrısının yapıldığı açıklamada şu görüşler belirtiliyor:

"Türk Ceza Yasası'ndaki, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan 141 ve 142. maddelerin kaldırılması doğrultusunda kamuoyunda ve parlamentoda güçlü bir eğilim belirmiştir. Hükümet kısa sürede bu soruna bir çözüm getirmekten yana olduğunu açıklamış bulunuyor.

Bunlar dikkate alındığında iki yılı aşkın bir süredir cezaevinde bulunan TBKP yöneticileri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tutukluluk durumlarının sürmesi kamuoyu vicdanında ve hukuk sisteminde derin bir yara açmaktadır.

Ülkemizde insan haklarının ve hukuk devletinin bütün boyutlarıyla yerleşmesini savunan bizler bu yönde olumlu bir gelişmeye yol açabileceği inancıyla, bu durumun bir an önce sona ermesi istemimizi ilgililere duyururuz."

Adımlar basıma hazırlandığı ana dek çağrıyı imzalayanların adları ise şöyleydi:

"Aziz Nesin, Abdullah Nefes, Afet Ilgaz, Adnan Özyalçıner, Ahmet Abakay, Ahmet Telli, Ahmet Tümel, Ahmet Zeki Okçuoğlu, Akın Birdal, Ali Bozkurt, Ali Ağzıtemiz, Ali Taygun, Alp Selek, Alper Aktan, Arif Damar, Atilla Birkiye, Atilla Aşut, Aydın Aybay, Aykut Göker, Aziz Çalışlar, Barış Pirhasan, Bekir Doğanay, Bekir Semerci, Berna Moran, Bilgesu Erenus, Çağatay Anadol, Cahit Talas, Cahit Tanyol, Cengiz Bektaş, Cengiz Gündoğdu, Cevat Geray, Demirtaş Ceyhun, Doğu Perinçek, Ekin Dikmen, Elvan Dikmen, Emil Galip Sandalcı, Engin Omacan, Erbil Tuşalp, Erdal Atabek, Erdal Öz, Erhan Göksel, Erol Mavi, Ertuğrul Günay, Ertuğrul Kürkçü, Faruk Bildirici, Fatih Gümüş, Fatma Hikmet İşmen, Feyzullah Ertuğrul, Füsun Tayanç, Gencay Gürsoy, Gülnur Savran, Gülsüm Akyüz, Güner Eliçin, Güngör Aydın, Hakkı Ülkü, Hale Soygazi, Haluk Gerger, Haluk İnanıcı, Haldun Özen, Hamdi Akonur, Hayati Asılyazıcı, Hikmet Çetin, Hüseyin Baş, Hüseyin Ergün, Hüsnü Okçuoğlu, Işıl Özgentürk, İbrahim Yetkin, İlhan Selçuk, İlhami Soysal, İsa Çelik, İsmet Yalçınkaya, Jülide Gülizar, Kamer Genç, Kemal Anadol, Kemal Ermiş, Kemal Özer, Kamil Ateşoğulları, Kenan Somer, Kenan Sönmez, Kerim Korcan, M. Celalet Elçi, Mahmut Tali Öngören, Medet Serhat, Mehmet Atay, Mehmet Bayrak, Mehmed Kemal, Melih Cevdet Anday, Mete Tunçay, Mina Urgan, Musa Uysal, Mustafa Ekmekçi, Mustafa Gazalcı, Mustafa Kemal Ağaoğlu, Muzaffer İlhan erdost, Necati Doğru, Nedim Tarhun, Nevzat Helvacı, Niyazi Dalyancı, Niyazi Tunga, Nusret Fişek, Oktay Akbal, Oktay Etiman, Onat Kutlar, Oral Çalışlar, Orhan Taylan, Osman Özgüven, Özcan Keskeç, Ömer Çiftçi, Öner Esmer, Rasih Nuri İleri, Refik Erduran, Reha İsvan, Remzi İnanç, Rutkay Aziz, Sadık Gürbüz, Sadun Aren, Sefa Taşkın, Sami Alptekin, Sami Karaören, Sedat Küçükyılmaz, Selçuk Altan, Sennur Sezer, Serhat Bucak, Seyhan Erdoğdu, Sıdıka Su, Süleyman Coşkun, Süleyman Ege, Şahan Erik, Şerafettin Elçi, Şirin Tekeli, Şükran Kurucu, Tan Oral, Tarık Ziya ekinci, Tevfik Çavdar, Tomris Uyar, Tunç Tayanç, Ülkü Orhay, Vahap Erdoğdu, Varlık Özmenek, Vecdi Seviğ, Yılmaz Ateş, Yusuf Işık, Zeliha Şehirlioğlu, Zihni Anadol."❑

New York Barosu İnsan Hakları Komitesi'nin Raporu

TÜRKİYE'DE İŞKENCE: YASAL YAPININ YAKL

New York Barosu Uluslararası İnsan Hakları Komitesi'nin Türkiye için hazırladığı bir rapor elimizde. Ne yazık ki yine, **"Türkiye'de İşkence"** sorununa, **"Yasal Yapının Yaklaşımı"** başlığını taşıyor.!

Türk Hükümetinin tutumu 80'den bu yana gerek fiili, gerek taşıdığı gölgesiyle varlığını hissettiren 12 Eylül yönetiminin sonuçlarından biri, Türkiye'nin işkence siciliyle sürekli olarak uluslararası kuruluşların gündeminde yeralmasıdır. Bütün bir uluslararası kamuoyunun malumu olan konunun Türk hükümeti tarafından inkarının ne anlamı olabilir ki? İşte yeni ve bu kez oldukça çarpıcı bir rapor daha. Bu raporda işkence sorunu sonuçlarının tamirine değil, yapısal kaynaklarının yokedilmesine yöneliyor.

New York Barosu hukukçularından **Robin Dahlberg, Christopher Keith Hall, Rhoda H. Karpatkin, Jessica A. Neciwirth** tarafından hazırlanan söz konusu rapor, **"Türkiye'de İşkence; İşkenceyi yasaklayan uluslararası, bölgesel ve Türk standartları; Yasal yapıya bir bakış; İşkence iddialarına Türk yasal yapısının yaklaşımı; ABD'nin ve uluslararası örgütlerin rolü; Öneriler"** altbaşlıklarına göre hazırlanmış. 110 sayfalık bu kapsamlı raporun **"Öneriler"** bölümünü yayımlıyoruz, değerli bir belge olacağı ümidiyle...

Delegasyonumuz aşağıda okuyacağımız tavsiyeleri oluştururken sadece resmi görevliler, hekimler, eski tutuklu ve hukukçularla çok sayıda mülakat yapmakla kalmadı, bununla birlikte işkence konusunda devletlerarası ve hükümetler-dışı örgütler ve bilim adamlarının geniş çalışmalarından da yararlandı.

Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı ve emniyet güçlerinden her birinin en yüksek yetkilisi ve savcılar, yasaları uygulamakla görevli astlarının hepsine işkenceyi yasaklayan yazılı talimat yayınlamalı ve bu talimatlar her görev ve gözaltı mahallinde kolayca görülebilecek bir yerde asılı durmalıdır.

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ni hayata geçirmek üzere kurulan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, işkencenin yasaklanmasını gerçekleştirmek üzere bu Sözleşmenin 7. maddesinde yer alan etkin ulusal program esaslarının ne olacağını belirlemiştir. (Komitenin) vardığı sonuca göre işkencenin bir suç sayılmış olması tek başına yeterli değildir. Hükümet ek bazı tedbirler almak zorundadır. (*)

Bu esas tedbirler arasından, Türkiye Devletince alınacabileceklerin en önemlisi ve devletin işkenceye son verme konusunda ciddi olduğunu açıkça ortaya koyabilecek olanı, gözaltına alınanların aileleriyle, avukatlarıyla, doktorlarıyla ve bir yargıçla derhal temas etmelerine olanak sağlayarak ihtilattan men incommunicado gözaltına son vermek olacaktır. Bu adım basit bir adımdır, işkenceyi kesin olarak azaltır, işkencenin varlığı konusundaki görüş çatışmalarını geniş çapta ortadan kaldırır.

Yukarıda (bu raporun) IV. A.5. bölümünde gösterildiği gibi, bu süreyi kısaltma doğrultusundaki en son öneri bu delegasyonun etkili olacağını kabul ettiği tedbirlerin gerisinde kalmaktadır.

Türkiye Devletinin alabileceği en önemli tedbirin, ihtilattan men (incommunicado) gözaltına son vermek olmasının sebebi insan hakları aktivistlerinin evrensel olarak kabul ettikleri gibi, gözaltındaki şahsın işkenceye uğrama tehlikesinin en yüksek olduğu sürenin onun dış dünyayla temasının kesildiği, ve gözaltına alan yetkililerin adli gözetim dışı kaldıkları süre olmasıdır. Böylesi ihtilattan men gözaltı işkencenin gerçekleşmesini mümkün kılmaktadır, öte yandan gözaltındakilere aileleriyle, avukatlarıyla, özel doktorlarıyla ve gözaltının hukukiliği ve lüzumunu tetkik etme yetkisi olan bir yargıçla derhal temas olanağı verildiğinde işkence azalmaktadır. (271)

A. TÜRKİYE DEVLETİNE TAVSİYELER

1. İcranın alenen işkenceye son vermeyi taahhüt etmesi

Cumhurbaşkanı ve Başbakan Türkiye'de işkencenin ciddi bir sorun olmaya devam ettiğini alenen ve başka bir yoruma mahal bırakmaksızın teyid etmelidirler. Bu uygulamaya derhal son verilmesini, işkencecilerin ağır cezaya çarptırılacaklarını ve kamu hizmetlerinden ebediyen yasaklanacaklarını açıklamalıdırlar. Bu tür duyuruları dikkat odaklayıcı ve göze çarpar biçimde yaparak konunun sürekli ulusal basın gündeminde kalmasını sağlamalıdırlar.

Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı ve emniyet güçlerinden her birinin en yüksek yetkilisi ve savcılar, yasaları uygulamakla görevli astlarının hepsine işkenceyi yasaklayan yazılı talimat yayınlamalı ve bu talimatlar her görev ve gözaltı mahallinde kolayca görülebilecek bir yerde asılı durmalıdır.

2. İhtilattan men (incommunicado) gözaltının tümüyle kaldırılması

Devlet gözaltındakilere şu olanakları tanıyarak ihtilattan men (incommunicado) gözaltına son vermelidir.

(1) (Sanık) avukatıyla derhal ve özel olarak görüşebilmeli ve avukatları sorgulama sırasında hazır bulunabilmeli;

(2) (Sanık) derhal ailesiyle temas kurabilmeli, ailelere gözaltındakinin nerede tutulduğu bildirilmeli

(3) (Sanık) derhal bağımsız bir hekime görünebilmeli, hekimle her gün temas kurabilmeli, ve bu hekim her sorgudan önce ve sonra (sanığa) özel tıbbi muayene yapabilmeli; ve

(4) (Sanık) derhal bir yargıç huzuruna çıkabilmeli ve ondan sonra yalnızca mahkeme kararı ve gözetiminde gözaltında tutulabilmeli.

Savcılık ve polisten bağımsız bir başmüfettişlik makamı ihdas edilerek bütün işkence iddiaları (bu makamca) tahkik edilmeli ve gözaltı yerlerine ani ve habersiz teftişler yapılmalıdır

Devlet usuller ihdas ederek habeas corpus veya amparo gibi işkence kötü muamele şikayetlerinin gözaltı süresi boyunca anında mahkeme önüne getirilebilmesini sağlamalı.

3. Sorgulama usullerinde değişiklik

Devlet, sorgu usullerini tadil ederek

(1) gözaltındakilere, gözaltına alınır alınmaz haklarının bildirilmesini zorunlu kılmalı;

(2) sorgulamaların dakik zabıtlarının tutulmasını zorunlu kılmalı (bu zabıtlarda sorgunun zamanı ve süresi, sorgulayanların ve muhafaza edenlerin gerçek isimleri, tıbbi muayene sonuçları yer almalı);

(3) sorgulama sırasında göz bağlama yasaklanmalı;

(4) her türlü sorgulamanın polis tarafından değil, savcı tarafından yapılmasını şart koşmalı; ve

(5) sanığın ifadesinin avukatı tarafından imzalanmasını zorunlu kılmalı.

4. Etkili tahkikat, takibat, tazminat ve nekahat

a. Devlet

Savcılık veya mahkeme tahkikatlarının tümünde hekimler ve işkence kurbanları da dahil olmak üzere bütün tanıkların güvenliği devlet uhdesinde olmalıdır.

Savcılık ve polisten bağımsız bir başmüfettişlik makamı ihdas edilerek bütün işkence iddiaları (bu makamca) tahkik edilmeli ve gözaltı yerlerine ani ve habersiz teftişler yapılmalıdır.

İşkence suçlarına verilen ceza şiddetlendirilmeli, (işkencenin) amirin emri veya talebiyle yapılması hafifletici sebep sayılmamalıdır.

İşkence sanığı polislerin görevleri askıya alınmalıdır.

Hüküm giyen işkenceciler (temyizde beraati halinde geri alınmak ve tazminat ödenmek şartıyla) memuriyetten uzaklaştırılmalıdır.

Hükmü kesinleşen işkenceciler her durumda yasa uygulama hizmetinden ebediyen yasaklanmalıdır.

Sağlık hizmetleri vasıtasıyla özel nekahat programları ihdas edilmeli, Türkiye'de özel nekahat programlarına fon sağlanmalı, Türkiyeli işkence kurbanlarının yurdışında nekahat merkezlerinde nekahatları için mali destek verilmeli, veya kurbanların nekahati için uluslararası yardım talep edilmelidir.

b. Mahkemeler

Sanığın duruşması görülen mahkeme her işkence iddiasını tahkik etmeli ve böyle tahkikatlar sırasında mahkemece;

(1) savcı veya polisçe sorgulamanın, sorgucuların adları da bulunan dakik zaptının sanığa, sanığın avukatına ve mahkemeye teminini zorunlu kılınmalı,

(2) özel hekimlerin hazırladıkları raporların delil olarak kabulüne izin verilmeli;

(3) sorgucuların mahkemede bulunmaları zorunlu kılınmalı;

(4) yemin altında işkence iddiasında bulunulduğunda ispat yükü sanıktan alınıp polise yöneltilmeli;

(5) işkence sonucu elde edilmiş bütün deliller dosya dışı bırakılmalı (işkence davalarında sanığın işkenceyle delil elde ettiğine delil olma dışında); ve

(6) (işkence iddiası bekletici mesele sayılarak) tahkikat tamamlanana kadar sanık hakkındaki dava askıya alınmalıdır.

İşkencecilerin takibatında mahkemeler ağır ceza vermeli.

Mahkemeler işkence kurbanlarına yeterli tazminat tayin etmeli.

c. Savcılar

Sanığın sorgulanmasından sorumlu savcı sanığın bütün işkence şikayetlerini otomatik olarak tahkikat için başka bir savcıya sevketmeli (ancak bu tür tahkikatlar sanığın dava dosyasında yer almalı.)

Avrupa Konseyi Asamblesi, Avrupa Topluluğu, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın düzenli izleme toplantıları ve bilümum diğer uygun devletlerarası organizasyonlar Türkiye'de işkence konusunu yakın gözetim altında tutmalı ve bu kaygılarını Türkiye devleti nezdinde gündeme getirmeli.

İşkence şikayetlerini tahkik eden savcı en azından aşağıdaki tedbirleri almalı;

(1) polisi sorgulamanın dakik zaptını temine mecbur etmeli, ve sorgulayanların isimleri de bulunan bu zaptın gözaltındakinin avukatına verilmesini sağlamalı;

(2) sorgulayanların ve hekimlerin herbirini ayrı ayrı sorguya çekmeli; ve

(3) tahkikat sonuçlarının yazılı raporunu ve ayrıntılı olgusal bulgular ve bütün tıbbi raporlar da dahil olmak üzere şikayet konusundaki gelişmeleri kamuoyuna açıklamalı.

Savcılar, işkenceciler hakkında gayretli takibat yapmalı ve en ağır cezaları talep etmeli.

Savcılar, hekimlere işkenceye suçortağı olmaktan ve tıbbi raporlarda sahtecilik yapmaktan dava açmalı.

5. Önleyici tedbirler

Devlet, yasa uygulayıcı görevlere gözaltına aldıkları şahıslara işkence yapmama veya kötü muamele etmeme yükümlülüklerini öğretmek için uluslararası standardlara uygun insan hakları eğitim programları ihdas etmeli.

Gözaltı ve sorgulamaya ilişkin uygulamaları teftiş maksadıyla sistematik; aleni adımlar atmalı. Bu teftiş amir konumundaki tüm yasa uygulama görevlileriyle teması içermeli.

B. Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine Tavsiyeler

1. Aleni tedbirler

AŞIMI

Birleşik Devletler Türkiye Büyükelçisi ve diğer yetkililer insan hakları gruplarıyla görüşmeli ve (onlarla) düzenli iletişim içinde olmalı. Birleşik Devletler Büyükelçiliği, insan hakları kuruluşları, savunma avukatları ve işkence kurbanları dahil olmak üzere malumat kaynaklarından daha iyi ve daha acilen yararlanmalı.

Büyükelçilik bireysel işkence vakaları konusunda acilen kaygı ifade etmeli ve şikayetler konusunda ne girişimler yapıldığını görmek üzere bu vakaları izlemeli.

Büyükelçilik kurbanların ortaya çıkarak başlarına gelenleri anlatmalarını teşvik etmeli.

Büyükelçilik görevlileri işkence iddiasıyla açılan davaları izlemeli ve bütün taraflarla görüşmeli.

Büyükelçilik insan hakları aktivistleri için vize ve pasaport işlemlerini kolaylaştırmalı.

Büyükelçilik kaygılarını ve faaliyetlerini dünya basınına duyurmalı.

Büyükelçilik işkence kurbanları için nekahat programları ihdasını kolaylaştırmalı.

Dışişleri Bakanlığı, ülke Raporlarında işkenceyi tarif için (polis zorbalığı gibi deyimler değil sadece uluslararası normları kullanmalı.

Dışişleri Bakanlığı, ülke Raporlarında sözünü sakınmamalı ve bunların Türkiye'de insan hakları durumunu daha doğru yansıtmasını güvence altına almalı.

Büyükelçilik, ülke Raporlarını Türkçeye tercüme ettirmeli, bunlara geniş dağıtım sağlamalı, ve üst düzey Türk yetkililere birer nüsha takdim etmeli.

2. Hususi tedbirler

Büyükelçilik Türkiye Devletinin yukarıda esasları belirtilen tavsiyeleri tatbikinde ısrarlı olmalı.

Büyükelçilik insan hakları meselelerini ayrı bağlamda değil, güvenlik bağlamında tartışmalı.

Büyükelçi bütün sefaret personeline insan haklarının, büyük öncelik taşıdığını açıklamalı.

İnsan hakları meseleleri, tam zamanlı olarak insan hakları konusunda çalışan bir üst düzey sefaret yetkilisinin sorumluluğunda olmalı ve başlıca şehirlerinin dördünde de bir görevli (İstanbul, Ankara, Adana, ve İzmir) bu konuyla uğraşmalı.

Büyükelçilik insan hakları ihlallerini tahkik etmek üzere ülkede bulunan delegasyonlarla görüşmek isteyen şahısların polis tarafından gözlemlenmelerine ve başka türlü baskı görmelerine itirazını açıkça belli etmeli.

c. Kongreye Tavsiyeler

Türkiye Devleti "uluslararası boyutta kabul "gören insan hakları (normlarını) kabaca ihlale koyulduğu için ABD Kongresi, Dış Yardımlar Kanunu'nun (22 USCA Ar 2304 (c) (West 1979) 502B fıkrasında ifadesini bulan tevsik sürecini başlatmalıdır.

Uygun komiteler ve Kongre'nin Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Komisyonu, özellikle Kongre işkenceyi önleme Kararı ışığında, Dışişleri Bakanlığı'na ve Birleşik Devletler Büyükelçiliğinin faaliyetlerini gözlemlemeli.

Birleşik Devletlerin Türkiye Emniyet Kuvvetlerine sorgulama teknikleri konusunda eğitim temin etmiş veya etmekte olduğu iddiaları uygun komiteler vasıtasıyla tahkik edilmeli.

D. Uluslararası örgütlere tavsiyeler

BM İşkenceye Karşı Sözleşmesi uyarınca ihdas edilmiş olan BM İşkenceyi Önleme Komitesi 19(1) madde uyarınca Türkiye'nin işkenceye son verdiğine kani oluncaya kadar Türkiye'nin yıllık ve zamanında raporlar sunmasını zorunlu kılmalı.

Birleşmiş Milletler İnsan Haları Komisyonu, özel Raportörü vasıtasıyla Türkiye'de işkence konusunu gözetim altında tutmaya devam etmeli. Ayrımcılığın engellenmesi ve azınlıkların Korunması Alt-Komitesi 1503 sayılı karar uyarınca meseleyi Komisyona havale etmeli.

Karakollara ve polis merkezlerine habersiz ani ziyaretler yapma yetkisi bulunan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi Türkiye Devleti'nin 48 saatlik uyarı teklifini reddetmeli.

25. madde uyarınca bireysel başvuruları kabul etme hakkı bulunan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Türkiye'de işkence meselelerinde kabul edilebilirlik meselelerinin tahkikinde (normal olarak 26 madde uyarınca gerekli) yerel başvuru olanaklarının tamamen tüketilmesi şartının abesle iştigal olduğunu tesbit etmeli.

Avrupa Konseyi Asamblesi, Avrupa Topluluğu, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın düzenli izleme toplantıları, ve bilumum diğer uygun devletlerarası organizasyonlar Türkiye'de işkence konusunu yakın gözetim altında tutmalı ve bu kaygılarını Türkiye devleti nezdinde gündeme getirmeli. ❑

Ege'li "sanayici ve işadamları" düşünce özgürlüğünden yana

141-142 ve 163'ü onlar da tartıştı

Adımlar (İzmir) - Egeli Sanayici ve İşadamları da TCK'daki 141-142 ve 163. maddelerinin kaldırılıp kaldırılmaması yönünde son günlerde kamuoyunda yoğunluk kazanan tartışmalara katıldılar ve düşünce özgürlüğünün sağlanmasından yana olduklarını açıkladılar.

Sanayici ve işadamları, 141-142 ve 163. maddelerle ilgili olarak Anka'ya "kişisel" görüşlerini açıklarken, bu maddelerin "örgütlenme" bazında iyi değerlendirilmesi gerektiğini söylediler.

İzmir'deki meslek odalarının temsilcisi konumundaki sanayici ve işadamlarının bu konudaki kişisel görüşleri şöyle:

ŞİNASİ ERTAN (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sanayi Odaları Konseyi Başkanı): "Televizyondaki açık oturumda belirtildiği gibi, bu maddelerin, eyleme, cebri teşebbüslere ve illegal örgütlenmelere kapalı olmak kaydıyla kaldırılmasından yanayım. Her türlü fikir özgürlüğünden yanayım. Sınırsız bir özgürlük düşünülemez, ama bu sınır hiçbir insanın fikrini açıkça belirtmesine mani olmamalı."

CENGİZ HAKAN (TOBB Sanayi Konseyi üyesi ve Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi): "Artık dünyadaki bugünkü teknolojik çağda kişinin özgürce düşüncesini açıklamasının suç sayılması sakil ve geç kalmış bir olay. Düşünceyi yasaklayan bu maddeler, Türkiye'nin şartlarına uyacak ve toplumun geleceğini tehlikeye atmayacak şekilde kaldırılmalıdır. TKP'nin yasal olmasında bir sakınca görmüyorum. Özgürlükçü hareketlere baskı ve kısıtlamalar hiçbir şey getirmez. Bir düşünce ne kadar açık olursa, perde arkasındaki eylemler de kendiliğinden ortadan kalkar. Ancak Türk milleti ateşli millettir. Bu maddeler kaldırılırken toplumumuzun yapısını da iyi değerlendirmemiz gerekir. Bu maddelerin kaldırılmasını ANAP iktidarı ve ondan önce cumhurbaşkanı Özal, başbakanlığı döneminde gündeme getirdiyse de, kaldırmak onların patronajında değildir."

HASAN DENİZKURDU (TOBB Yönetim Kurulu Üyesi ve İzmir Ticaret Odası Meclis Üyesi): "Meseleye sadece düşünce özgürlüğü açısından baktığımızda, Varşova paktı ülkelerindeki gelişmeler de gözönüne alınırsa bu maddelerin kaldırılması sempatik geliyor. Ancak ben 141-142 ile 163. maddelerin aynı kefeye konulmasına taraftar değilim. Bu maddelerin özgürlük şampiyonu olarak kaldırılması birşey ifade etmez. Anayasa ve diğer ceza yasalarındaki hükümlerin de değiştirilmesi gerekir. Olaya slogan olarak bakmak yanlış. Düşünce bazında baktığımızda çağdaş bir insan olarak bu yasakların kalkması gerekir. Türkiye'nin özelliklerine baktığımızda ise bu konunun daha çok tartışılması lazım."

ÖMER BEŞE (Ege Bölgesi Sanayi Odası Meclis Başkan Vekili): "Bu maddeler her türlü fikri üretmek için kalkacaksa, buna taraftar olmayan yok. Ama bunların kalkmasıyla müesses nizamı tahrip edecek örgütler ortaya çıkacaksa, buna müsaade etmemek gerekir. Her türlü serbest fikir üretmekten yanayım. Bir başkasını zarara uğratmadan bu fikirlerin teşekkülüne de taraftarım. Ancak bu maddeler kaldırılırken tahripkâr eylemler yaratmaya imkân verilmemelidir. Fikir hürriyeti ve hukuk düzeninden yanayım. Hukuk ise karşılıklı saygı ister."

KEMAL ÇOLAKOĞLU (EBSO muhasip üyesi): "Her türlü fikir hürriyetinden yanayım. Bunun sağlanması için de 141-142 ve 163 birarada değerlendirilmelidir. Bir düşüncenin ileri sürülmesi için ise illa de örgütlenmesi gerektiğine inanmıyorum."

MEHMET REFİK SOYER (İzmir Fuar ve Turizm Müdürü, EBSO yönetim kurulu üyesi): "Bu yasakçı maddelerin kaldırılmasından yanayım. Madem ki demokrasiye inanıyoruz, gereği ne ise yapılmalı. Düşünceler tam anlamıyla serbestlik kazanırsa, gizli örgütlenmeler de yapılamaz. Zaten gizli örgütlere de gerek kalmaz."

ERGUN GÖKSAN (Ege Seyahat Acentaları Derneği Başkanı): "Uygar ülkelere benzer ortam içinde tutumumuzu ve yasalarımızı düzeltirsek, komşularımız tarafından saygınlık görürüz. Bu nedenle düşünceyi yasak sayan bu maddelerin kaldırılması taraftarıyım."

AHMET PİRİŞTİNA (TANSAŞ Genel Müdürü): "Bütün düşüncelerin serbestçe tartışılabildiği ve örgütlenebildiği bir siyasi ortam, demokrasinin ve çağdaş bir iş dünyasının yaratılabilmesi için gerekli bir koşuldur. Bu düşüncelerin ışığında TBKP yasal olarak kurulmalıdır. 141-142 ve 163. maddelerin kaldırılmasıyla yasal olarak çalışma olanağı bulacak olan bu siyasi partiler demokrasilerin vazgeçilmez örgütleridir."❑

TKV Başkanı Dündar Soyer

"141-142 KALKSIN, TBKP YASALLAŞSIN"

Adımlar (İzmir) - Tüketicileri Koruma Birliği Vakfı (TKV) Başkanı Dündar Soyer, Türkiye'nin Batı ile bütünleşmesi için Türk Ceza Kanunu'ndaki 141-142. maddelerin kaldırılması zorunlu gördüğünü, ancak laik düzenin korunması gerektiğini söyledi. Soyer bu arada, özgür düşünceyi suç sayan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yasal olarak faaliyet göstermesinde hiç bir sakınca bulunmadığı görüşünü savundu.

Toplumun çeşitli kesimlerinde ve parlamento nezdinde tartışılan "yasaklı maddelerin" kaldırılıp kaldırılmamasına ilişkin Anka'nın sorusunu yanıtlayan İzmir Ticaret Odası eski Başkanı ve Danışma Meclisi eski üyesi Soyer, "Her ne kadar TCK'daki 141-142. maddeler kadar, başkanlığını yaptığım Tüketicileri Koruma Birliği Vakfı'nın çalışmalarını ilgilendirmiyorsa da kaldırılmasından yanayım. yanayım" dedi. Soyer bu konudaki görüşlerini şöyle özetledi:

"Özgürlükçü demokrasinin gerektiği anlamda yerleşmesi için bir nevi kişi haklarını sınırlayan uygun şekilde aşamalar olarak tadil edilmelidir. 141 ve 142. maddelerin tadili, Batı ile bütünleşmek isteyen Türkiye için zorunlu ve gerçekçi bir yoldur. Ancak belli koşulların oluşturulması da zorunludur."

FKP 70. yıldönümüne "karışık duygularla" hazırlanıyor

DÜN "YENİ" OLAN BUGÜN "ESKİ"

FKP içindeki tartışmanın özünü partinin bugünkü içedönük durumundan dışadönük bir duruma geçmesi sorunu oluşturuyor.

Marchais 20 yılı aşkın süredir FKP genel sekreteri.

Dış Haberler Servisi - Fransız Sosyalist Partisi'nin 1920 Tours Kongresinde az bir farkla alınan 3. Enternasyonale katılma kararı sonucunda doğan Fransız Komünist Partisi (FKP) bu yıl 70. yıldönümünü "karışık duygularla" karşılıyor.

1930 yılından 1964'te ölümüne dek genel sekreterliğini **Maurice Thorez**'in yaptığı, özellikle Nazi işgaline karşı ulusal direniş hareketindeki rolüyle toplumdaki yerini iyice pekiştiren , savaş sonrası koalisyon hükümetinde bir süre yer alan FKP, tüm bu yıllar boyunca uluslararası komünist hareketin en önde gelen kollarından biri olarak kalmıştı. Fakat bu prestij aynı zamanda "Stalinizmin ana kalelerinden biri" olarak da nitelendiriliyordu.

1964-68 yıllarında **Waldeck Rochet**'in genel sekreterliği döneminde ise FKP giderek daha esnek politikalara yönelmişti. 1968'den bu yana genel sekreter olan **Georges Marchais** yönetimi altında FKP, 1976 Şubat'ındaki 22. Kongresinde "proletarya diktatörlüğü" kavramının terkedilmesinde sembolleşen özgün bir çizgi izleyegelmişti.

Bu yıllarda Sosyalist Parti ile "Solun Birliği" adı altında işbirliğine girmiş olan FKP, süreç içinde bu işbirliğinden sosyalistlerin "daha kârlı" çıktığına ve giderek seçimlerdeki oy oranının komünistleri geçtiğine tanık olmuş, sonunda da işbirliğinden çatışmaya yönelen bir konuma geçmişti. Öte yandan son on yıl içinde FKP'nin seçimlerde aldığı oy oranı da yüzde 20'lerden yüzde 11'lere düştü.

Bu dönemde FKP "bağımsız" çizgisini korumaya özen gösterdi. Ancak tam da bu noktada Çavuşesku'nun Romanya Komünist Partisi'yle doğan "yakınlık" şimdi genel sekreter Marchais için tam bir başağrısı olmuş durumda. Çavuşesku yönetiminin dış politikadaki "bağımsız" çizgisine değer biçerken , iç politikadaki despotik diktatörlük politikalarını büyük ölçüde sessizlikle geçiştirme tutumu ve Romanya'nın Karadeniz kıyılarında geçirdiği yaz tatilleri yüzünden Marchais partisi içinde sert eleştirilere hedef oldu.

Basında geniş yankılar uyandıran bu tartışma gerçekte daha kapsamlı ve köklü bir sorunun güncel bir konudaki yansımasını oluşturmakta. Gerçek şu ki, günümüzde Doğu Avrupa'daki ve dünya komünist hareketindeki yenilenme süreçleri karşısında, dün "yeni" olan bugün artık "eski" oluyor ve aşılması gerekiyor.

FKP içindeki tartışmanın özünü partinin bugünkü içedönük durumundan dışadönük bir duruma geçmesi sorunu oluşturuyor. Aynı zamanda bu tartışmalar FKP'nin 1984'te sosyalistlerle koalisyon hükümetinden çekilme kararı sırasında doğan görüş ayrılığının bir devamı niteliğinde.

Genel sekreter Marchais partinin sosyalistlerle çatışma politikasını sürdürmekte ısrar ederken, koalisyon hükümetinin iki komünist bakanı **Charles Fiterman** ve **Anicet Le Pors** değişim yanlılarının sözcülüğünü yapıyor. Bu muhalefetin görüşleri üzerinde Gorbaçov'un gündeme getirdiği perestroyka, glasnost, demokratikleşme ve yeni düşünce tarzının etkileri de gözlenmekte.

FKP içindeki tartışmalar "sosyalizm modeli" kavramı üzerinde odaklaşıyor. Eski konumlarından geri adım atan FKP yönetimi "model" yaklaşımını terkederek "Fransız sosyalizmi" tezini savunurken, muhalefet global bir bakış açısından bunu yanlış buluyor. Le Pors'a göre, sosyalizmin evrensel değerlerinin olduğu kabul edilmezse, belirli bir modelden yoksunluk "Romen sosyalizmi"nin meşru görülmesi gibi aşırılıklara da kapı aralayabilir.

Gorbaçov'un insancıllığa yaklaşımını FKP muhalefeti parti örgütü ve partinin rolü konularına da uygulamaya yöneliyor. Örneğin, Fiterman partinin yalnızca toplumun bir kesimi adına değil, tüm toplum adına konuşması gerektiğini savunuyor. bu görüş doğal olarak sosyalistlerle ve diğer demokratik güçlerle işbirliği yapılması anlamını taşıyor.

Muhalefet aynı zamanda FKP'nin örgütsel yapısını da sorgulayarak, demokratik bir politik program ile boğucu bir hiyerarşik örgüt yapısı arasındaki çelişkiye işaret ediyor. ❑

İngiltere'de 'İlticacılar' sorun oldu

KÜRT MÜLTECİLER ZOR DURUMDA

❑ Sandy Zurikoğlu

Fotoğraf: D. Hoffman

1989 yılında İngiltere'ye gelerek, İngiliz hükümetinden sığınma talep edenler büyük zorluklarla karşı karşıyalar. Uluslararası Yüksek Mülteci Komisyonu'nun yayın organı **Refugees** dergisi Kasım 1989 sayısında konuya ayrıntılı olarak yer verdi. Bilindiği gibi 1989 yılı boyunca Türkiye'den 3700 Kürt sığınmacı İngiltere'den sağınma hakkı talebinde bulunmuştu. İngiliz hükümeti bu durum karşısında sert tedbirler alarak, sığınmacı Kürtleri geri çevirmeye ve başvurularını reddetmeye başladı. Hükümet buna gerekçe olarak da bu kişilerin birçoğunun ekonomik nedenlerle sığınma hakkı istediğini ve bireysel başvuruya açık sığınma usulünü istismar ettiklerini gösteriyor. İçişleri Bakanlığı yetkilileri T.C. vatandaşlarına karşı uygulamaya konan vize uygulamasının da göçmen kontrolündeki gerginlik ve sığınmae istemindeki genç insanların iş

nedeniyle gelmeleri sonucunda gerçekleştiğini söylüyorlar. İngiltere'de tıbbi kurumların işkenceden zarar görenler ile ilgili bölümünde çalışan doktorlar, ülkesinde işkenceye maruz kaldığını öne sürerek sığınma hakkı isteyen bu yeni göçmenlerin ülkelerini kişisel uyumsuzluk ve ekonomik nedenlerle terkettiklerini belirtiyorlar. Tabii ki bu, ülkesinde baskıdan kaçan sığınmacılar için olumsuz şartları beraberinde getiriyor.

89 yılı sonuna doğru Türkiye'den gelen 13 Kürt sığınmacı Londra Heatrow havaalanından geri çevrilerek Türkiye'ye geri yollandılar. Dönüş sebepleri ise hükümetçe göçmen kağıtlarındaki eksiklik olarak belirtildi. Oysa İngiliz hükümeti bu tutumuyla Türkiye'den gelecek Kürt mültecilere gelmemeleri konusunda bir mesaj yollamış oldu.

Tüm bu gelişmelere karşı İngiltere'de demokratik kitle örgütleri ve gönüllüler Kürtlere uygulanan bu davranışları sert bir dille eleştirerek mültecilerle dayanışmaya gidiyorlar.

Türkiye'den gelen Kürtler İngiltere'de oldukça zor şartlar içinde yaşamalarını sürdürmeye çalışıyorlar. Her yıl ortalama 5500 sığınma talebinin olduğu İngiltere'de kısıtlı imkanlardan ancak çok gereksinimi olan bir azınlık yararlanabiliyor. Geri kalanlar kendi başlarının çaresine bakıyorlar. Özellikle Londra yoğun bir Kürt sığınmacı nüfusuna barındırıyor. Bunların çoğunluğu kentin geri kalmış bölgelerinde oturuyor.

İngiliz hükümeti eleştiri ve protestoların yoğunlaşması sonucu, insani sorunun varlığını kabul etti. Fakat parlamentonun resmi beyanatında, Hükümet yeni gelenlerden sınırlı sorumlu olmayı kabul etmiş durumda. İngiliz hükümeti sorumluluğu tam olarak kabul etmeyerek bu insanların davetsiz, habersiz ve ekonomik nedenlerle gelmiş olduklarını, durum ve statülerinin Uganda'lı ve Vietnam'lılardan farklı olduğunu ileri sürüyor ve hükümetin yeni gelenlere karşı özel bir sorumluluğu olmadığını ve bu sığınmacıların hükümet programının bir parçası olmadıklarını belirtiyor.

İngiltere'ye sığınan Kürtler şu anda tam bir belirsizlik yaşıyorlar. Ne göçmenlik statüleri, ne oturacak yerleri, ne de yaşam koşulları belli. Bir kısmı bu zorluklardan yılıp geri dönmüş durumda. Geri kalanlar ise zorluklarla birlikte savaşım vermek zorundalar.

İngiltere'nin her yıl binlere varan Kürt mülteciyi uzun vadede sürekli kabul etmesi, gerçekçi düşünülürse, pek mümkün değil. Ama varolanlara, gerçekten ihtiyacı olanlara ülkede yaşam hakkı tanınması bu insanların mağduriyetini önleyecektir. İşin diğer bir çarpıcı yönü ise şu: Ekonomik nedenlerle kişisel başvuru hakkını kullananlar, siyasi nedenlerden sığınma talep edenlerin işlerini de hayli zorlaştırıyor.

630 Bin İşçi Toplusözleşme Masasında

BU YILKİ BAHAR DA ISINACAK GİBİ

Sendika	Kamu işçi sayısı	Özel işçi sayısı	Toplam işçi sayısı	Grev yasağı
Tarım-İş	12.047	-	600	12.647
T.Maden-İş	29.798	6.306	36.104	28.450
Genel Maden-İş	48.000	-	-	48.000
Petrol-İş	20.050	7.113	27.385	-
Tekgıda-İş	600	45.785	46.385	-
Teksif	21.183	96.364	117.557	-
Deri-İş	2.851	1.846	4.697	-
Ağaç-İş	292	4.232	4.524	-
Selüloz-İş	10.008	3.223	13.231	-
Basın-İş	988	499	1.489	-
Basisen	-	24.093	24.093	24.093
Bass	-	-	650	650
Çimse-İş	8.015	17.563	24.093	-
Kristal-İş	-	43	43	-
Türk-Metal	756	86.510	87.266	-
Dokgemi-İş	-	239	239	-
Yol-İş	179	14.064	14.243	-
Tes-İş	5.000	3.585	8.585	5.010
Tezkoop-İş	4.303	9.993	14.296	1.513
Koop-İş	1.083	13.254	14.337	203
Tümtis	-	88	88	-
T.Denizciler	89	873	-	262
Hava-İş	6.441	1.265	-	7.706
Likat-İş	32	32	32	-
Sağlık-İş	10.244	1.000	11.244	11.244
Toleyis	-	7.545	7.545	-
T.Harb-İş	-	4.695	-	
TGS	-	-	3.399	3.399
T.Belediye-İş	98.948	-	213	99.161

İşçi Sendika Servisi - Cumhurbaşkanı Özal yeni yıl mesajında, ekonomik konularda, işçi, işveren ve hükümet arasında **"toplumsal uzlaşma"** yapılması çağrısında bulundu. Bu çağrı değişik açılardan yorumlandı. Soruna daha çok ANAP'ın yüzde 15'lere inen oyu açısından bakıldı. Bu bir gerçeklik olmasına karşın, öte yandan asıl önemli olanı, 1990 yılında 630 bin işçinin toplu sözleşme dönemine girmiş olmasıdır.

Önümüzdeki dönem toplu sözleşme masasına oturacak olan işçilerin 215 bini kamu işveren sendikalarıyla, 53 bini kamu kuruluşları işverenleriyle, 360 bin 906 işçi özel sektörle karşı karşıya gelecekler. 630 bin işçinin 77 bini grev yasağı kapsamına girerken, 550 bin işçi grev yapabilme hakkına sahip.

Kamu ve özel işletmelerde 20 sektörde gerçekleştirilecek toplu sözleşme görüşmelerinin ilginç yanlarından birisi de, 1988 yılında en uzun greve sahne olan SEKA işletmelerini de kapsamasıdır. Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Mustafa Başoğlu, 1990 sözleşmeleriyle ilgili olarak yaptığı açıklamada, **"630 bin işçi adına yapılacak toplu sözleşme görüşmelerinin, 1989 yılında olduğu gibi, bir koordinasyon kurulu aracılığıyla yapılmasının mümkün olmadığını 10 ay içine yayılan pazarlıkların tek elden koordinasyonunun çok zor olacağını"** belirtti.

Başoğlu, **"ancak kendi gücüyle pazarlık yürütecek olan sendikalarımız arkalarında güçlü bir Türk-İş'i her zaman hissedeceklerdir,"** dedi.

Özal'ın yeni yıl mesajındaki toplumsal uzlaşma çağrısının nedeni, işçi hareketinin 1989 yılı bahar eylemlerindekine benzer biçimde 1990 yılında da ortaya çıkmasının önünü kesme isteği. Öte yandan bu çağrı, Özal'ın ekonomik politikasının iflasının bir kanıtı ya da itirafıdır. Çünkü Özal kendisini hep "Hi Men" gibi görüyordu.

Bugün sendikal hareketin içinde bulunduğu durumda uzlaşma sağlanamaz. Sendikal hareketin birinci sorunu, sendikal hakların eksiksiz elde edilmesi ve ILO düzeyine yükseltilmesidir. Sendikalar böyle bir uzlaşmaya yanaşmayacaklarını açıkladılar. Yasaklarla eli kolu bağlı olan işçi sınıfının böylesi uzlaşmalardan kazanacağı hiç birşey olamaz. ❑

TÜRK-İŞ'TE KONGRE KARARLARI YAŞAMA GEÇECEK Mİ?

❑ **Hüseyin Çakır**

Türk-İş kongresi sonunda yapılan yorumlarda ağırlıklı olarak ortaya çıkan görüş, "Türk-İş adam olmaz" biçiminde oldu. Bu hava yaygınlaştırılmaya çalışıldı.

Aslında adam olmayan gerçekten Türk-iş mi? Yoksa, Türk-İş'e yönelik "sarı sendika" yargısının hiç değişmeden hâlâ sürmesi mi? Yoksa "Üçüncü Enternasyonal"in "Kızıl Sendika Muhalefeti" anlayışının ya da soğuk savaş sonrası ortaya çıkan sendikal bölünmüşlüğün sonucu oluşan sendikal politik kültürden kurtulamamak mı?

Türk-iş'te değişen bir şey yok demek işçi sınıfı açısından verimsiz bir bakış açısıdır. Böylesi bakış açısının işçi sınıfının sendikal mücadelesine katabileceği pek bir şey olduğu kanısında değilim.

Her şeyden önce önyargılarla, belirli dogmalarla Türk-İş'e bakmamak gerekli. Çünkü böylesine bir bakış Türk-İş'teki ve işçi sınıfının sendikal örgütlenmesindeki niteliksel değişimi görmeyi engeller. Değişim her zaman bire bir olarak her yönüyle dışa vurmayabilir. Türk-İş'te de böyle olmuştur. Değişimi 5-0'a bağlama anlayışı nedeniyle, bu olmayınca kongre değerlendirmesini, yalnızca icra kurulan seçilen kişilerin politik görüşlerini veri alıp yapmak sonuç vermeyecektir.

Türk-İş 15. Genel Kurulu, genel havası, delege bileşimi ve sonuçta yayımlanan bildiri ve kararlar açısından hareketin yeni bir sürece girdiğini gösteriyor. Şimdiki Türk-iş yönetiminin öncekine oranla daha sağ bir bileşim göstermesi, elbette önemli bir handikap oluşturuyor. Ama şu unutulmamalıdır: Türk-İş'e bağlı sendikalar ve Türk-İş tabanı bugün sendikal hareketteki iki ana akımı birleştirmiş ve kaynaştırmıştır. DİSK geleneği Türk-İş'e taşınıyor. Bu geleneğin olumlu ögelerinin taşındığını görmek sevindiricidir. DİSK'in olumlu geleneği olan mücadelecilik ve tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesi ve sendikal demokrasi Türk-İş'i hâlâ Amerikancı, sarı sendika olarak görmek ve Türk-İş'li olmaktan utanmak nesnel durumla hiçbir ilgisi olmayan önyargıdan başka bir şey değildir.

Türk-İş'in kongre kararlarına bakıldığında, 15.Genel Kurul sonrasındaki Türk-İş'in artık eski Türk-İş olmadığı -olamayacağı- bir gerçektir. Bu süreç nasıl geliştirilebilir? Her şeyden önce, sendikal sorunlara bakışta yenilenme kaçınılmazdır. Sendikal hareketi yalnızca sözleşme yapan, grev, direniş örgütleyen ve politik partilerin ve hareketlerin arkasından yürüyen vagonlar olarak görmekten kurtulunmalıdır. Sendikalar demokratik toplumun en önemli toplumsal örgütleri olarak, toplumsal yaşamda ve politik süreçte yer almalı. Bu, katılımcı demokrasinin gelişmesini sağlayacaktır.

Türk-iş bütün sendikalarıyla bir bütündür. Üstelik kongre kararlarında, "sendikal birliğin sağlanmasını bir ilke olarak kabul eder ve ilke gereği başta bağımsız sendikalar olmak üzere, sendikaların Türk-İş'te birliğinin sağlanması yönünde uğraş verir." denmektir.

Türk-İş kogre kararlarına bir göz attığımızda, Türk-İş tabanının yeni kimliğini görüyoruz.

* 2822, 2821 ve 2475 sayılı yasalar işçilerin çıkarlarına uygun hale getirilmeli, 1475 sayılı Yasanın 13, 14 ve 17 maddeleri yeniden düzenlenmeli ve iş güvenliği sağlanmalıdır.

* Hak grevleri yasallaştırılmalı, her türlü grev yasağı ve engelleri kaldırılmalıdır.

* Lokavt yasaklanmalıdır.

* Çağdaş hak ve özgürlüklerin kullanılabildiği bir demokrasiye geçilmesi için 1982 Anayasası'nın kayıtlayıcı, kısıtlayıcı hükümleri en kısa zamanda değiştirilmelidir.

* 141, 142 163. maddeler ile kişi hak ve özgürlükleri ile sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlayan biçimde yasalarda yer alamamış maddelerin kaldırılması çoğulcu, katılımcı, özgürlükçü siyasal demokrasinin gerçekleştirilmesi için Türk-iş üzerine düşen görevi yapmalıdır. Türk-İş 1 Mayıs gününü "Dünya işçilerinin birlik, dayanışma ve mücadele günü" olarak kutlar.

* Dünya barışının sağlanması ve silahsızlanma yönünde Türk-iş aktif bir çaba gösterir.

Şimdi sorun, işçilerin ve sendikaların bu kararların yaşama geçirilmesi için, kendi haklarını elde etmeleri için ne kadar aktif olacağıdır. İşçilerin ve sendikaların bu kararların yaşama geçirilmesi için, kendi haklarını elde etmeleri için ne kadar aktif olacığıdır. İşçi sınıfının çıkarlarını savunan herkes, buna yardımcı olmalıdır. ❑

kullanabileceklerini taahhüt eden Lozan anlaşmasının 38. ve 39. maddeleri bu demokratik ulus anlayışının bir ürünü olarak anlaşmaya girmiştir.

Bugünkü ırkçı, inkarcı ve assimilasyoncu ulus ve ulusal birlik politikası, temelleri 65 yıl önce atılmış olan ve Kürt sorununu zorba yöntemlerle tasfiye ederek, ırk esasına dayalı bir ulus yaratma düşüncesine dayanmaktadır.

Doğu'yu ekonomik, sosyal ve kültürel bakımlardan tam bir yokluğa ve geriliğe mahkum eden bu politika, aynı zamanda Türkiye demokrasisi yaşamı üzerinde de bir tehdit aracı olarak işletilmiştir.

Türkiye toplumuna zorla dayatılan ve tartışılması bile yasaklanmış bu çağdışı politika Doğu'daki şiddet olaylarının ve bugünkü iç savaşın tek nedenidir.

Doğu'daki olaylar bu çağdışı ulusal birlik politikasının bir iflasıdır. Birliğin değil, bölünmenin ve düşmanlığın aracıdır. Türk halkı ile Kürt halkını birbirine düşman konumlara getirmiştir, bu politika.

Bu olayları dış kışkırtma ve emperyalist oyunlarla bağlantılı gösteren savların asıl amacı, yürürlükteki çağdışı ırkçı ulusal birlik politikasını tartışma dışı tutmaktır. Kendilerini emperyalist kışkırtma teorilerine kaptıran kimi demokrat yazarlar da bilmeden bu oyunlara amaç olmaktadırlar.

Doğu'da hüküm süren bugünkü iç savaşı sürdürmek isteyen militarist çevreler, tıpkı 1925 ayaklanmasının ardından yapıldığı gibi, Kürt sorununu kökten çözmek istemektedirler. Konuya ilgisiz kalan kamuoyu da adım adım bu çözüm için hazırlanmaktadır. Bu amaçla, sorunun çözümünde silahlı mücadele tek çözüm yolu olarak mutlaklaştırılmıştır. Oysa, Doğu'daki şiddet olaylarının son bulması, milyonlarca yurttaşımızı ölüm tehdidi altında ve sürekli korku içinde yaşatan bu pis savaşın politik yoldan sona erdirilmesi olanaklıdır.

Gerçek çözüme giden yol demokraside ve Kürt sorununun bütün boyutları ile tartışılmasına olanak veren demokratik bir tartışma ortamının yaratılmasındadır.

Demokratik bir çözüm için ivedi hedefler

Savaşın son bulması ve gönülden gelen kalıcı bir ulusal birlik için, ivedilikle uygulanması gereken, somut demokratik politik programın ana hatları şöylece özetlenebilir:

1-Öncelikle Türkiye'de Kürtlerin varlığı resmen tanınmalıdır.

Sosyolojik bir gerçeği yoksayan politikaları zorla ve baskı ile sürdürme düşüncesi çağdışıdır. Birlik yerine düşmanlık yaratır. Özellikle, insan haklarına dayalı, çağdaş katılımcı demokrasi anlayışının yaygınlaştığı ve kitle iletişim araçlarının dünya insanlarını bir aile bireylerinin içiçeliği düzeyinde yakınlaştırdığı bugünkü dünyada bu çağdışı inkarcı politikaların sürdürülmesi olanaksızdır.

2- Kürtlerin kendi dillerini özgürce kullanmalarını, Kürtçe her türlü yayının kısıntısız yapılabilmesini, Kürt kültür ve sanatını geliştirilmesini sağlayacak demokaritik bir ortamın oluşturulması yerine getirilmesi gereken ikinci koşuldur.

3- Üçüncü olarak Kürtlere yönelik ayırımcı politikalar bırakılmalı ve önyargılar silinmelidir. Kürtleri potansiyel iç düşman sayan düşünce ve uygulamalar son bulmalıdır.

Kürtleri de Türkeler gibi Türkiye toplumunu asıl ögesi sayan yeni politikalar geliştirilmelidir.

4- Dördüncü olarak, geniş Kürt köylü yığınlarının demokratik yaşama özgürce katılmalarını sağlayacak yeni bir düzen oluşturmalıdır. Bu amaçla, Türkiye demokrasi yaşamının önündeki en büyük engellerden biri olan bugünkü feodal ilişkilerin dayandığı toprak mülkiyeti, köklü bir toprak ve tarım reformu ile değiştirilmelidir.

5- Irkçı, şöven milliyetçi politikalar bırakılmalı, Türkler ile Kürtlerin eşit haklı, özgürce oluşan kardeşçe birliğine dayalı yeni bir ulus ve ulusal birlik politikası geliştirilmelidir.

Bu, gerçek ve kalıcı bir ulusal birlik için tek yoldur.

6- Bu temel politikalara koşut olark Doğu'da olağanüstü hal durumuna sonverilmeli, Bölge Valiliği kaldırılmalı, Köyle koruculuğu uygulaması bırakılarak savaş haline derhal son verilmelidir.

Kürt sorununun çözümü Türkiye'de demokrasinin de olmazsa olmaz bir önkoşuludur.

Kürtlere yönelik inkarcı ve baskıcı politikalar sürdürüldükçe, Türkiye'de demokrasi olmaz ve hiçbir aydın, hiçbir sanatçı, hiçbir bilim adamı özgürüm diyemez.

Kürt sorununun çözümü Kürtlerin özgürlük ve insanca yaşama sorunu olduğu kadar, Türk halkının da özgürlük, demokrasi ve çağdaşlaşma sorunudur.

Onun için Kürt sorununu Türkler ve Kürtler omuz omuza, birlikte çözecek, eşit haklı, gönülden gelen, kardeşçe bir ulusal birliği birlikte kuracak ve yaşatacaklardır.

Türk ve Kürt demokratlar, gerçek yurtseverler!

Doğu'daki kanlı savaşı bitirmek için,

Kürtlerin korkusuz ve insanca yaşama hakları için,

Gerçek bir ulusal birlik için,

Demokrasi düşmanlarına karşı, omuz omuza birlikte savaşım verelim. □

Ekonomide Alternatif Politikalar tartışması

EKONOMİDE ACİL PROGRAM GEREĞİ

□ Tevfik Çavdar

80'li yıllarda uygulanan ekonomik politika seçeneksiz ve yeni bir yaklaşım biçiminde kamuoyuna sunuldu. Bu yanlıştı. Çünkü yaklaşık olarak Tanzimat'tan günümüze, iktisadi liberalizm, toplumumuzun yaşamına, ülkedeki ekonomi öğretimine egemendir. 1880'li yıllarda okutulan "İlmi Servet" kitaplarında serbest rekabet ve ekonomik "serbesti" üzerinde tartışılmayacak bir doğru gibi sunulmuştu. Yirminci yüzyılın başlarında kendini gösteren himayeci akım etkili olamamıştır. İttihat ve Terakki'nin ekonomik tercihlerinin başında ülkede bir burjuva sınıfını yaratmak gelmekteydi. Cumhuriyet dönemi, İzmir İktisat Kongresi'nin "serbesti" doğrultusundaki ilkeleriyle ekonomiye ilk adımını attı. Özetlemek gerekirse, 1930-45 yılları arasında, dünya bunalımının da etkisiyle gündeme gelen devletçilik dışında, planlı dönem de dahil olmak üzere, Türkiye hiçbir zaman "serbesti"nin dışında bir ekonomi politika tercihi içersinde bulunmamıştır. Ama 150 yıldır emekleye emekleye bugün geldiğimiz nokta da bellidir.

"Serbesti"nin söylenegelen erdemleri halkımızın yüzünü güldürmemiş, refaha kavuşturmamıştır. Şimdi sorunumuz, 1990'lı yıllara girerken içinde bulunduğumuz ekonomik bunalımı nasıl çözeceğimiz noktasında yoğunlaşmaktadır. 24 Ocak'tan günümüze uyğulanan programların Türkiye'yi getirdiği nokta budur. Sorumlular sonucun vahametini kabul etmemekte ısrar ettikleri gibi hala seçeneksizliklerini ileri sürmektedirler. Son yıllarda sosyalist ülkelerdeki gelişmeleri de saptırarak ve temeldeki düzenlemeleri görmeden "serbesti"yi göklere çıkarmaya devam etmektedirler.

Ekonomimizin yeniden yapılanmasının gündeme gelmesi sanırım bugün vazgeçemeyeceğimiz bir önkoşuldur. Bu konuda solda yer alanların söyleyecekleri birçok şey bulunmaktadır. Ne yazık ki sosyal demokrat partilerimizin hiçbiri böyle bir karşıt ekonomi politika oluşturmaya yanaşmamaktatırlar. Yapabildikleri yakınmak, yeri geldiğince "serbesti"nin meziyetlerini övmek ve tüm kabahatı ANAP'ın uygulamalarına yüklemektir.

Tunç Tayanç'ın geçen sayıda çıkan önerisini iyi değerlendirmek gerekiyor. Bugün solda yer alanların, aynı çatı altında birleşmenin sözünü edenlerin, Türkiye kamuoyuna yeni bir ekonomik politikayı da sunmaları gerekir. Kimse, eski, yığınlardan daha çok, bir avuç kişinin yararına çalışan, hantal devletçiliği savunmuyor. Ama toplumdan yana, piyasadan başlayarak, ülkenin borçlanma stratejilerine uzanan politikaların da saptanması gerekiyor. "Ekonomi İzleme Kurulu" benzeri insiyatif grupları gibi böyle politikaları oluşturmada büyük yararlar sağlayacak bir girişim olacak. Ne var ki bu çabanın kısa sürede bir "Ekonomi Politika Enstitüsü" haline dönüşmesi de düşünülmelidir. Hatta bu Enstitü, bir bilimsel dergi çevresinde oluşturulabilir. Böylece TÜSİAD, Odalar Birliği vb. kuruluşların ekonomiye ilişkin raporları, önerileri gibi yapılacak çalışmalar ya dergide ya da bağımsız olarak yayımlanabilir. Bu noktada Sendikalardan da yararlanabilir. Örneğin Petrol-İş, Kristal-İş, Otomobil-İş, Laspetkim-İş vb. gibi ilerici sendikaların ortaklaşa oluşturabilecekleri bir Ekonomik ve Sosyal araştırmalar Grubu bir önce söylediğimiz ekonomi politika seçeneklerini hazırlar ve yayınlayabilir. Şurası gerçektir ki, bugüne kadar solda yer alanlar ve sendikalar bu tür girişimleri ne kamuoyu önünde tartışmışlar, ne de önermişlerdir.

Sanırım yapılacak ilk iş, bir başka deyimle atılacak ilk adım bunalımı atlatmaya yönelik bir "Acil Program"ın hazırlanmasıdır.

Bu programın hedefleri:

- Dış borçlanma stratejisinin oluşturulması,
- Gelir dağılımındaki bozukluğun giderilmesi,
- İstihdam düzeyinin arttırılması,
- Enflasyonla savaşım,

biçiminde sıralanabilir. Kuşkusuz bunları tamamlayacak, ekonominin orta ve uzun vadede gelişiminin genel niteliklerini ortaya koyacak araştırmalar da yapılmalıdır. Böylece siyasal partilerin yapamadığı bir çalışma yaşama geçirilmiş olur. Hatta bu çalışmanın içersinde ekonominin bütününün devinimini, gelişme yönleri ile olasılıklarını ortaya koyabilecek bir model'in tasarımı da yer alabilir. □

nin (temelde sınıfsal) sonucunun belirlediği sosyal-politik güç oranını yansıtan belgelerdir. Anayasa anlayışı önce toplumun düşüncesinde değişme-lidir. Demokratik toplumsal yaşamı isteyenler bu yaşamı yine demokratik yollarla bugünden bizzat kurmalı, antidemokratik yasal hükümleri dinlememeli, onların değişmesini beklememelidirler. Bu nedenle komünist partinin yasallığını istemekle kalmadık, onu "açık parti" haline getirerek toplumun politik yaşamına soktuk ve Anayasa'yı fiilen değişime zorlamış olduk. Bu çerçevede; 8 Aralık'ta merkez yöneticilerinin ve sonra onu izleyen diğer TBKP yöneticilerinin, üyelerinin, yandaşların ve gençlerin, açık komünist kimlikleriyle ortaya çıkışları, antidemokratik yasalara boyun eğmeme kararlılığımızın kesin bir dille teyidi olduğu kadar, çağımızın değişim dinamiğine uygun düşen çok önemli bir çıkıştır.

Bu sonuç alıcı çıkışı birliğin karşısına koymak, öyle göstermek kadar yanlış bir yorum olamaz. "Onlar partilerini zaten kurdular" diyorlar. Bu, bir gerçeğin apaçık inkarıdır. TBKP zaten vardı. Oysa "ben tek başıma var ım" diye çıkmadı. Kurucular hareketi ile yasağı birlikte kaldırmayı önerdi. "Komünist" adını koşul olarak ileri sürdüğümüz de doğru değil. Biz çok önceden beri isim fetişisti olmadığımızı söyleyegeldik. Komünist adı egemen güçlere karşı bir koşuldur. Yasak duvarı 8 Aralık çıkışı ile delindi ama henüz yıkılmadı, yıkıldığında "parti adı" sorunu marksist solun iç sorunu haline gelir. O durumda parti adı ortak hareketin, birliğin çıkarları açısından yeniden ele alınabilir.

Fakat bu durumda bile parti adı ne olursa olsun, kendine komünist diyenler için bu "kimliği" dolaylı biçimde de olsa gizlemek söz konusu olmamalıdır. Bu adın özellikle Romanya örneğinden sonra gölgelendiği doğrudur. Ama marksist olarak kaldığımız sürece, bu lekeyi temizlemek bizim görevimizdir. Bu ise kimliğini gizlemeksizin halkın önüne açıksözlülükle çıkmakla mümkündür. Kaldı ki, biz geçmişimizden utanç duymuyoruz. Ayrıca hem marksist olup, hem de güven bunalımına girdi diye komünist kimlikten vazgeçmek sonuçta marksizmden vazgeçmeye varmaz mı?

"Komünist Manifesto"nun adını da değiştirecek misiniz? ❑

(*) Adımlar 25. sayı 16. sayfadaki *"ASBP'nin son kongresi" başlıklı yazıda eski lider Erich Honecker'i mahkum elbisesiyle gösteren pankartın taşındığı bir gösteri fotoğrafı bulunuyordu. Bu fotoğraf film aşamasında, teknik bir hata sonucu yer almıştı. Gerçekte orada kullanılması düşünülen, yeni lider Gregor Gysi'nin bir fotoğrafı idi. Nitekim fotoğraf altı yazısında "Gregor Gysi doğrudan kongre tarafından 'başkan' seçildi..." deniyordu. Ancak; bu teknik hata için ve onu daha sonraki sayıda düzeltmemiş olmamız nedeniyle, sözkonusu yazının yazarından ve tüm okuyucularımızdan özür diler, H.Kutlu'nun konuyla ilgili düşüncelerine katıldığımızı belirtiriz. Adımlar*

Beşiktaş'taki "Birlik" toplantısından izlenimler...

BİRLİĞİN ENGELİ, DOGMACILIK

Sunulan ortak ve ayrı tebliğlerde, klasik tezlerin hiçbiri ihmal edilmemeye çalışılmıştı; ne ararsanız bulabilirdiniz... Yalnızca "küçük" bazı şeyler ihmal edilmişti: Türkiye'nin ve dünyanın, güncel, ve uzun vadeli sorunları, dünyada ve ülkede yaşananlar hayat ve gerçekler!...

❑ Fethi Murat Doğan

Kürsüdeki konuşmacı, 12 Mart öncesinin Dev-Genç lideri Ertuğrul Kürkçü. Yumruklarını havaya kaldırmadan, sakin bir biçimde, bazı dergi çevreleri adına tebliğ sunuyor. Parkalı, postallı gençler görülmüyor. Yırtınırcasına slogan atanlar yok. Kavga, yumruklaşma yok... Yerli yersiz protesto sesleri yok. 12 Mart ya da 12 Eylül öncesini çağrıştıran, o dönemlerin alışılagelen ve kanıksanan davranışlarının olmadığı bir toplantı bu. Yoksa "düşman kardeşler barışıyor mu?

Geçmişle kıyaslanınca iyimserliğe kapılmamak elde değil. 6-7 Ocak günleri Beşiktaş'taki Anıl Düğün Salonu'nda yapılan ve küçük bir kurultay niteliği taşıyan toplantı, teorik ve siyasal açıdan değilse de özellikle olgun bir tartışma ortamı yaratmasıyla, bizde, geleceğe yönelik iyimser duygular uyandırdı. Geçen uzun yıllar, sosyalistlere, en azından birbirlerini saygıyla dinlemeyi öğretmiş olsa da, bu, gerçekten olumlu bir aşamaydı. Ama bir başkası; "angaje" olmayan herhangi bir işçi ya da aydın, dünyada ve Türkiye'de bunca olup bitene karşın, bizim sosyalistlerin, bilinen dogmaları ortodoksça tekrarlamaları, hala geleneksel önyargıları sürdürmeleri karşısında herhalde şaşırırdı.

Basında "17'ler" diye bilinen, çeşitli sosyalist dergi çevrelerinin Ağustos ayından beri kendi aralarındaki birlik tartışmalarını, basına ve halka açık olarak sürdürmeye karar vermeleri, "glasnost" rüzgarının olumlu bir etkilemesi olarak da görülebilirdi. Henüz bazı çevrelerde bilince çıkmasa da, yasallığın önemi, biraz olsun anlaşılıyor sayılabilirdi. Ne yazık ki, çoğu dergi sözcüsünün konuşmaları, tartışmaya çok gerilerden başladığımızı ve tartışılması gereken daha çok şeyin olduğunu, henüz yolun başında olduğumuzu gösteriyor gibiydi.

Toplantıda göze çarpan bazı simalar, **Ertuğrul Kürkçü, Oral Çalışlar, Nail Satlıgan, Zülfü Dicleli** ve diğerleri, sanki 68'liler bir araya gelmiş izlenimi veriyordu. Yaşlı kuşaktan Sayın **Şaban Ormanlar**'ın açış konuşmasını yapması ve sayın **Abidin Nesimi**'nin uzun süre alkışlanması değerbilirlik olmakla birlikte, genel hava, '68 kuşağının temsilcilerinin bir toplantısında olduğumuzu hissettiriyordu. Gözler, Türkiye sosyalizminin "sembol adı" Sayın **Mehmet Ali Aybar**'ı, Sayın **Aziz Nesin**'i, **Aren**'leri, **Başbörk**'leri, **Sülker**'leri, eski kuşaktan daha nicelerini arıyordu ister istemez. Tabii bu tür toplantılarda, adına konuşulan işçilerin ve emekçilerin olmamasına alışmıştık! Kadınlar nedense çok azdı. Toplantı Düzenleme Kurulu, toplantıya geniş bir katılımın sağlanması yolunda gerekeni yeterince yapamamıştı anlaşılan... Sorulduğunda, ellerinden geleni yaptıklarını söyleyerek kendilerini savunuyorlardı, ama yine de "gelen gelir" gibi bir tutum içinde olduklarını söylemek pek de haksızlık sayılmazdı. Yine, "Dev-Yol" çevresinin, "Yeni Çözüm" ve Sosyalist Parti çevresinin toplantıya katılmalarının sağlanması yönünde gereken sabırlı davranış gösterilmiş miydi?... Bütün bunlar, ciddi bir eksiklik olarak hemen göze çarpıyordu.

Sunulan ortak ve ayrı tebliğlerde, klasik tezlerin hiçbiri ihmal edilmemeye çalışılmıştı; ne ararsanız bulabilirdiniz... Yalnızca "küçük" bazı şeyler ihmal edilmişti: Türkiye'nin ve dünyanın, güncel ve uzun vadeli sorunları, dünya ve ülkede yaşananlar, hayat ve gerçekler!.. Dogmaların tekrarından sonra, sıra elbette bunlara da gelecekti.. Tabii zaman kalırsa..

Toplantıda kuşkusuz, dikkate değer konuşmalar da yapıldı. Kâğıthaneli bir işçi, içtenlikle bir isteğini dile getirirken, taban insiyatifinin güzel bir örneğini verdi. İşçilerin, yalnızca var olan iktidara karşı değil, sosyalistlere karşı da seslerini "yükseltmesi" ilgi çekiciydi.

Bundan sonraki taplantıların aynı olgunlukla ve çok daha geniş katılımla sürdürülmesi gerektiği, hemen herkesçe üzerinde birleşilebilecek bir dilek olarak görünüyor. Bu sağlanabilirse, önyargıların ve dogmacılığın aşılması yönünde önemli adımlar atılabileceği, birlik sürecinin hızlandırılabileceği söylenebilir.

Sosyalist Birlik çevresinden **Oral Çalışlar**, yaşanan gerçeklere gözlerini kapayan anlayışı eleştirerek, gerekli dersleri çıkarmak gerektiğini söyledi. Çarpıcı bir örnek olarak Romanya'yı verdi ve sosyalistleri, günümüzün sorunları üstünde serinkanlılıkla düşünmeye çağırdı. Bu sözlerin boşa gitmediğini umuyoruz. Kendilerine karşı önyargılı bir tutum sürdürülmesine karşın, Adımlar çevresinden **Zülfü Dicleli** ve **Umur Coşkun**, içtenlikle birliği savundular. Dicleli'nin, **"Biz, birbirimize muhtacız arkadaşlar"** şeklindeki sözleri, umarız, aczin değil, içtenliğin örneği olarak anlaşılmıştır. Coşkun'un politikanın yerine teorik lafızların tekrarını geçiren anlayışları ve ortodoks yaklaşım eleştirisi dikkate değer sözlerdi. Kişisel konuşmalar bölümünde, **Abdullah Tuncay**'ın, gerçekler, ustaların görüşlerine karşı çıkmamızı gerektiriyorsa, bundan korkulmamalıdır, şeklindeki sözleri dileriz, yalnızca "aykırı" düşünceler olarak algılanmamıştır.

Böyle bir toplantıda Sayın Yalçın Küçük'ten söz etmemek olmaz. Tabii kırmızı kaşkolundan da.. Küçük'ün, bazı çevreleri hedef göstererek, bir "itirafçı" ile paralellik kurması ve bu tür konuşanlara hiç değilse (evet, hiç değilse!...) "çürük domates" atılmasından söz etmesi, tepkiyle karşılandı. Gerek "Yeni Öncü" çevresinden, gerek diğer çevrelerden konuşmacılar, bu tutuma karşı çıktılar ve gerçekten olgun bir tutum sergilediler. (Ben de bu arada, atılmış sayması için, kendisine bir çürük domates armağan etmeye karar verdim. Tabii işin esprisi...)

Bundan sonraki toplantıların aynı olgunlukla ve çok daha geniş katılımla sürdürülmesi gereği, hemen herkesçe üzerinde birleşilebilecek bir dilek olarak görünüyor. Bu sağlanabilirse, önyargıların ve dogmacılığın aşılması yönünde önemli adımlar atılabileceği, birlik sürecinin hızlandırılabileceği söylenebilir. İyimserliğimizi, bilinen tüm olumsuzluklara karşılık, yine de korumak istiyoruz.

Bu yazıyı, postacı yanlış adrese götürmedi. Dicleli, izlenimlerimi Adımlar dergisi'ne yazmamı önerdi, ben de memnuniyetle kabul ettim. Böylece, artık yıkılması gereken duvarlara bir darbe de ben vurmuş oldum. Tabii yazdıklarım, daha çok görmek istediklerimdi. Daha da olumlu şeyler görmek istemek, yoksa yersiz bir iyimserlik mi?...❑

ÇEVRE AÇIKLIK İSTİYOR

MARMARA'NIN BALIKLARI NEZLEDEN Mİ ÖLDÜ?

Geçen yılın 6 Ekim günü Kartal-Maltepe sahillerine vuran balıkların ölüm nedeni neydi? Üç-dört gün süren tartışmaların ardından İstanbul Belediyesi'nin inceleme sonuçları açıklandı: **Balıklar havaların birden soğumasından ötürü ölmüştü!** Türkçesi, nezle-grip türünden bir illeti balıkların ölümüne neden olan. Hepimiz rahatladık ve konu kapandı.

Gerçekten konu kapandı mı?

Olayın geçtiği günlerde TBMM Çevre Araştırma Komisyonu'nun balık ölümleriyle ilgili görüşü de basında yer almıştı ve ölümlere "Maltepe sigara fabrikasından denize salınan fazla miktarda nikotinin yol açtığı" belirtiliyordu. Yine basında yer aldığı kadarıyla, kimi uzmanlar, balıkların oksijen yetmezliğinden ötürü öldükleri görüşündeydiler. Haliç'in kirli suyunun Marmara'ya pompalanması yol açmıştı. Kimi "dedikocular" da, aynı tarihlerde Marmara Denizi'nde yapılan bir askeri tatbikattan söz ediyorlar.

Alemin maksudu bir amma, rivayet muhtelif. Hangi rivayete inanalım?

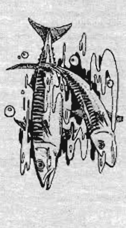
Herkes yaşanılası bir çevreden yana gibi görünüyor. Herkes hava kirliliğinden, Marmara'da balık ölümlerinden endişe duyuyor. Ama hiçbir çevresel somut sorunda görüş birliği sağlanamıyor. Teşhiste birleşemeyince de gerçek tedaviye başlanamıyor. Neden?

Her açık konuda açıklık gerekiyor. Ama çevre ivedi olarak açık (saydam/ şeffaf) bir toplum istiyor. Siyasi endişelerle ya da "milli menfaatler" gerekçesiyle çevreye karşı işlenen suçların toplumdan gizlenmesi "yaşama hakkı"mızı tehdit ediyor.

"Yaşama hakkı"nı savunabilmek, bilimin katkısıyla "yaşanabilir bir çevre" yaratabilmek için açıklık gerekiyor.

Rivayet/söylenti hastalığı ile malul "gizlilik toplumu" olmaktan çıkıp, bilim ve sağduyunun desteğinde "açıklık toplumu" na geçmek gerekiyor. Gecikmeden.

Çevre açıklık istiyor. ❑

ÇEVRE DEMOKRASİ İSTİYOR

Geçen sayımızda **"Çevre Demokrasi İstiyor"** başlığı ile başlattığımız soruşturmayı sürdürüyoruz. Anımsanacağı gibi şu iki soruyu yöneltmiştik:

1) Kentlerimizde çevre kirliliği "yaşama hakkı"nı tehdit eden boyutlara vardı. Hükümet ve yerel yönetimler sorunu çözmeye çalışmaktan çok, birbirlerini suçlayarak sıyrılma çabasındalar. Buna karşılık, mahallerindeki "zehir saçan baca"ya karşı üç kişi bir araya gelse "suç" oluyor. Bu koşullarda "yaşama hakkı"mızı nasıl savunabiliriz?

2) Çevre sorunlarıyla ilgili sivil kuruluşlar ve duyarlı çevreler arasındaki diyalog ve işbirliği sizce yeterli mi? Bir "çevre platformu" oluşturulması konusunda ne önerirsiniz?

Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, Bakırçay Belediyeler Birliği ve Şişli Belediyesi Başkan Yardımcısı Sayın Uğur Kökden'den gelen yanıtları bu sayımızda yayınlıyoruz.

UĞUR KÖKDEN
Şişli Belediye Başkan Yardımcısı

1) Ben de inanıyorum ki, yaşam hakkı, kaçınılmaz ve tartışılmaz biçimde bir "yaşam alanı"nı zorunlu kılıyor.

Aslında, çevrecilik, siyasetin yeni ve çağdaş boyutunu oluşturuyor. Kapsamını genişletiyor. Aynı zamanda, bireyin örgütlenme özgürlüğünü ve bu güvencenin ona tanınmasını zorunlu kılıyor. İşte, bu nedenler, çevreciliğin demokrasiye nasıl gereksinim duyduğunu da göstermektedir.

Çevre kirliliğinin ülkemizde de yüksek düzeylere ulaştığı açık bir gerçek. bu konuda, ne bilimsel ve uzun vadeli önlemlerin ne de günlük yaşama dönük kısa vadeli önlemlerin alındığını söyleyebilmek zor. Öteki konularda görüldüğü gibi, çevre sağlığı konusunda da vatandaş belirli bir bilince ulaşmış değil. Çünkü, bu yönde yeterince bir örgütlenme olanağı yok. Kanımca çevre bilinciyle kentleşme ve kentli bilinci birbirinden ayrılamaz.

2) Çevre sorunlarıyla ilgili olarak toplumsal örgütler, duyarlı çevreler ve yetkili kuruluşlar arasında diyalog ve işbirliğinin yeterli olmadığı açık bir gerçektir. Aslında bu konuda da dışa açılmak gerekir. Hem BM'e bağlı örgütlerle hem de hükümetler üstü öteki duyarlı Batı çevreleriyle temas kurulması gerekir.

Bu çalışmaların bir Çevre Bakanlığı eliyle yürütülmesi, ya da, hiç olmazsa çevre sorunlarını yürütmekle görevli -ve bu görevinde gerçekten etkili bir devlet bakanlığına bağlanması uygun olacaktır. Ayrıca, TRT'nin yayınlarıyla çevre sorunlarına ışık tutması, bu konuda izleyicileri aydınlatması çok yararlı girişimler.

Belde ve ilçe belediyelerinden başlayarak yerel yönetimler düzeyinde de etkin "çevre birimleri"nin oluşturulması zorunluluktur. ayrıca, Türkiye nüfusunun yarısını yöneten yedi anakent belediyesinin birlikte çözümler üreterek, bunları işbirliği halinde, hayata geçirmesi gerektiğine -geçirebileceğine - inanıyorum. Böylece hem gereksiz enerji harcanmamış, hem de tekil ve masraflı çözümlere gidilmemiş olunur. ❑

BAKIRÇAY BELEDİYELER BİRLİĞİ

Çevre kirliliğinin yaşama hakkını tehdit eder boyutları, çağdaş toplum olamamanın sonuçlarından biridir. Yaşama hakkımızı en iyi şekliyle çağdaş bir toplumda, bir başka deyişle demokratik, bilime, insana, doğaya saygılı bir toplumda koruyabiliriz.

Türkiyemiz 1982 Anayasası ve sonraki bir çok çağdışı yasa ile çağdaşlıktan uzaklaştırılmak istendi. İnsanlarımız ürkek, tedirgin, bezgin, adamsendeci konuma itildi. kendi sorunlarına yabancılaşan insanımız yavaş yavaş kendine gelmeye çalışıyor. Çağdaşlığın en temel ögesi olan örgütlenmeye yeniden yöneliyor. İktidar kurumları dahi var olan çağdışılıktan tedirginlik (ya da utanç) duymaya başladılar. Anayasa'nın ve tüm çağdışı yasaların değiştirilmesi ile yaşama hakkımızı savunmada çok önemli bir engeli aşabiliriz. Ancak bundan da öte toplumdaki önyargıların değişiminin adımlarını atmamız gerekir. Bu olmazsa yazılı belgeler bir anlam taşımaz ve her an geri gidebilir. Bunu açarsak:

Ağırlığı oranında her politik, ekonomik, ekolojik, sosyal, kültürel sorunu TRT ve basın aracılığıyla kitlelere iletebilmeli ve tüm görüşlerin kitlelere ulaşmasını, karşılıklı tartışılmasını, yetkililerin yaklaşımlarını sağlamaya katkı koymalıyız. (Bu konudaki bir örnek: 7 Ocak 1990 tarihinde bizlerin ve bir çok siyasal partinin bir araya gelip bu yıl içerisinde yapacaklarımızla ilgili ortak kararlarımızdır.)

Gerek bu tartışmalarda, gerek toplum yönetimlerinde katılımcılığı savunmalıyız.

Daha çok, daha geniş örgütlenme adeta bir "rehabilitasyon" uygulaması biçiminde, çağdaşlığın en önemli ögesi olarak kitlelere sunulmalıdır. Çağdaş ülkelerdeki örnekleri anlatılmalıdır.

Mevcut örgütlenmelerimiz kendilerini yeniden tartışmaya açmalı ve demokratik-çağdaş yapılanmalarını sağlamalıdırlar.

Yine mevcut örgütlenmelerimiz tüm diğer örgütlenmelerle gereksinimleri ölçüsünde ilişki-bağlantı kurmalıdırlar.

Yaşama hakkımızı bu oluşumlar sırasında giderek artan bir ivmeyle savunabilir duruma gelebiliriz.

İlgili sivil kuruluşlar ve duyarlı çevreler arasındaki dialog ve işbirliği emekleme devresindedir.

Her görüşün özgürce tartışıldığı bilimsel ağırlığıda olan bir Çevre Kurultayı devlet desteği sağlamayı da amaçlayarak oluşabilir. Bu Kurultay sonrasında bir çevre platformu olabildiğince geniş temsille ortaya çıkabilir.

HALİL ÜNLÜ
Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Genel Sekreteri

1) Çevre sorunlarına çözüm bulunması, çevre kirliliği ile mücadele edilmesi sonuç olarak yaşanılır bir çevre yaratılması demokrasi ile doğrudan ilgilidir.

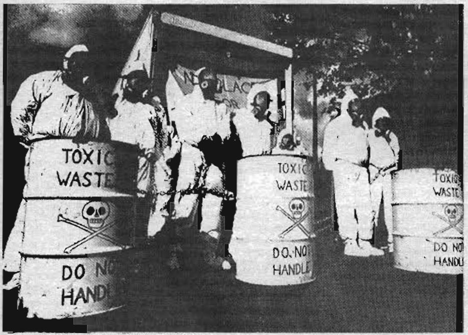
Konuya çevrenin yönetimi olarak bakmak gerekir. Çevrenin iyi yönetilebilmesi için ilk ve en önemli unsur halkın katılımıdır. Halkın etkin katılımı ise, halkın her düzeyde örgütlenmesi ile, dolayısıyle demokrasi ile doğrudan ilgilidir.

Bizimki gibi çok merkeziyetçi, bürokratik bir yönetim geleneğine sahip olan ve sivil toplum kuruluşları yaygın olamayan, ayrıca var olanları güçsüz olan bir toplumda, demokrasinin yaygınlaşması, geleneksel, hiyerarşik örgütlenmeye alternatif, tabanda, yatay (yaygın) örgütlenmeye gidilmesi kısa sürede sonuçlandırılacak bir olgu değildir.

Konuya bu açıdan bakıldığında, iyi bir çevre yönetimi için toplumun mevcut demokratik yapılanmasını bir yandan demokrasinin yaygınlaşması için çaba göstermekle birlikte bir an için veri kabul etmek zorundayız. Kaldı ki, yaşanılır bir çevre yaratmak için mücadelenin kendisi de, demokrasinin güçlenmesi ve yaygınlaşmasına katkıda bulunacaktır.

İşte çözüm bu noktadadır. Çevre sorunları ulusal ve evrensel boyutta olmakla birlikte, sorun aynı zamanda çok yerel bir sorundur. Dolayısıyle sorun önce, çıktığı yerde yaşayanları yani o beldenin halkını etkilemekte ve onları ilgilendirmektedir. Yerel halkı öncelikle ilgilendiriyorsa, onların yerel olarak seçtiği temsilcileri, yerel yöneticileri doğrudan ilgilendiriyor demektir.

Şayet toplumun yönetim yapısı oldukça merkezi, yukardancı bir gelenekten geliyor, tabanda sivil toplum kuruluşları da yeterli ölçüde yaygın ve güçlü değilse, bu noktada

Zehirli sanayi atıkları çevre için büyük tehlike.

yerel yönetimlere, belediyelere çok önemli bir rol düşmektedir. Yerel yönetimler, çevre sorunlarından ve sağlıklı çevre yaratılmasından asıl sorumlu kuruluşlardır. Yerel halkı temsil eden yerel yönetimler bu sorumluluğun bilincinde olarak ve halkın doğrudan katılımını da sağlayarak çevre konusunda asıl işlevi üstlenebilirler. Zaten belediyelere, yerel yönetimlere verilen görevlerin tamamı, sağlıklı bir çevre yaratma amacını taşımaktadır.

2) İkinci sorunun cevabı büyük ölçüde, yukarda verilmiştir. Ancak şunu ekleyebiliriz:

Bugün Türkiye'nin mevcut ve potansiyel çevre sorunlarını düşündüğümüzde sorunlara çözüm bulması gereken kamusal ve sivil kuruluşların çok yetersiz olduğunu kabul etmek zorundayız. Sorunlara çözüm bulmak için her düzeyde yüzlerce, binlerce kuruluş ve kişinin, konunun bilincinde ve belirli bir işbölümü ve koordinasyon içinde çalışmayı kabul etmesi gerekir ve halkın her düzeyde etkin katılımı gerekir. Bu kamusal ve sivil kuruluşlar uluslararası boyutta, ülkesel, bölgesel, metropol, yerel ve hatta mahalle ölçeğinde bir işbölümü ve koordinasyon içinde çalışması gerekir.

Bugün dünyada kabul gören, "Global düşün, yerel eyleme geç" sloganı, çevre sorunlarının çözümünde önemli bir yaklaşımı vermektedir.

Yerel düzeyde iyi bir çevre yönetim sisteminin kurulabilmesi için;

1)Etkin bir halk katılımı gereklidir, bunun için ise görüşlerinin ve seslerinin dikkate alındıklarına, dinlenildiklerine dair güven verilen bir halk yapılanması oluşturulmalıdır.

2) Kamusal bir çevre kuruluşu (birimi) oluşturulmalıdır. Böyle bir birim, önerilen aksiyonları onaylamaya veya reddetmeye yetkili olmalıdır.

Çevre konusunda vatandaş ne kadar yakından ilgili ve katılımcı olursa olsun, çevre konusunda alınacak kararları uygulamaya yetkili, yasal bir otorite yoksa, sonuç alınması çok güçtür.

3) Çevre konusunda hedefleri, politikaları ve uygulama araçlarını koyan etkili bir plan olmalıdır.

4) Kurumlaşmış bir mekanizma ile, çevreyi etkileyen bütün faaliyetlerin yeterli uyarılarla halkın bilgisine sunulması ve halkın bu bilgilere ulaşmasının kanallarının açık tutulması gerekir.

Yerel düzeyde çevrenin yönetimi vatandaşların ve özellikle yerel halkın katılımı olmadan ve halkın üzerine düşeni yapmasına imkan verilmeden gelişme gösteremez. Bu bakımdan cevrenin korunması öncelikle yerel bir meseledir. Bu açıdan da yerel yönetimlerle, yerel demokrasi ile sivilleşme ile, sivil toplum kuruluşları ile doğrudan ilişkilidir.

"Çevre Platformu" oluşturulması önerinizi, hangi düzeyde olduğunu bilemediğim için tam anlayamadım. Hangi düzeyde, hangi toplum kesimleri arasında veya hangi kuruluşların katılımı ile yerel düzeyde mi, ülke çapında mı, bunların bilinmesi gerekir. Bu konularda daha net bilgi edinebildiğim takdirde önerilerim olabilir. ❑

YAŞANILASI BİR ÇEVRE İÇİN ELELE

İzmit'te çevre mitingi

ADIMLAR elinize geçtiğinde, 13 Ocak günü İzmit'te, eğer başına bir kaza gelmezse, bir "çevre mitingi" gerçekleştirilmiş olacak. Bu miting, "çevrenin korunması ve yaşanılası bir çevre yaratılması için tüm güçlerin seferberliği" anlayışının geniş güçlerce benimsenmeye başladığını göstermesi bakımından önemli. Miting için yapılan ilk toplantıda: SHP, DYP, RP, TBKP, İHD, İşçi Emeklileri Derneği, Selüloz-İş, Çelik-İş, Laspektim-İş, Otomobil-İş, Belediye-İş, Harb-İş, Toz-Koop ve Çezaş yetkilileri yer alıyor. Bu kadarıyla bile ne güzel bir adım.

İzmir'de Termik Santral'a Karşı güçbirliği

7 Ocak Pazar günü İzmir Anakent Belediyesi'nde geniş bir toplantı yapıldı. Bakuçay Belediyeler Birliği'ne bağlı tüm belediyelerin başkanları; SHP, Refah Partisi, Yeşiller Partisi ve Sosyalist Parti'nin il başkanları, "İzmir Gönüllüleri"nin temsilcileri ve kimi meslek odaları yetkililerinin katıldığı toplantıda "Termik Komite" adıyla bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. **Termik Komite** Gencelli'de yapılması planlanan termik santrala karşı sürdürülecek eylemleri düzenleyecek ve kuruluşlar arasında iletişim sağlayacak.

Termik Komite'nin tasarladığı ve basına yansıyan eylemleri arasında en ilginci "İzmir'den Aliağa'ya insan zinciri" oluşturmak. Doğrusu büyük proje. Ama çevre sorunları da büyük ve yaratıcı düşünmeyi gerektiriyor. Gavur-mavur, gel gör ki İzmir "Güzel İzmir" ve güzel düşünüyor.

Çevre ve silahsızlanma

Talat Ulusoy

Gerek ülke düzeyinde, gerekse dünya çapında çevre sorunlarının felaket boyutlarına varmaması için ivedi önlemler alınması gerekiyor: Çevreye zararlı tesislerin iyileştirilmesi ya da kimilerinin kapatılması, çevreye zararlı maddelerin kullanımdan kaldırılması ya da kimilerinin azaltılması, orman tahriplerinin önlenmesi ve geniş çaplı ağaçlandırılmaya gidilmesi gibi...

İvedi önlemler çevre sorunlarının köklü çözümü anlamına gelmiyor. Köklü çözüm için enerji kaynakları ve enerji kullanımı ile üretim teknolojisinde **ekolojik karakterli devrim** gerekiyor. İvedi önlemlerin işlevi bu devrim için gerekli zamanı sağlamak ve sorunun çözümsüz boyutlara varmasını önlemek.

Gerek ivedi önlemlerin, gerekse ekoteknolojik devrimin gerçekleştirilebilmesi için büyük kaynaklara gereksinim var. Bu kaynaklar nereden ve nasıl sağlanacak? Yoktan var edilemeyeceğine göre, iki yol kalıyor: Kısıntı ve kaynak aktarımı. Salt ulusal boyutta değil, aynı zamanda uluslararası boyutta, işbirliği ve yardımlaşma temelinde.

Nelerden kısıntı yapılabilir, nerelerden kaynak aktarılabilir?

Atmosfer ısınmasının felakete yol açmasını önlemek için dünya çapında geleneksel enerji kullanımının yüzde 50; asit yağmurunun hafifletilmesi için özellikle motorlu araç atık gazlarının yüzde 80; ısınma için kullanılan yakıtların atık gazlarının yüzde 50 azaltılması gerekiyor. Bu kısıtlamalar hem çevre tahribini azaltıcı, hem de kaynak yaratıcı nitelikte.

Ama en az bunlar kadar önemlisi, üretken olmayan ve yaşamsal hizmet vermeyen, ancak yüksek çapta enerji ve emek tüketen sektörlerin küçültülmesi ya da kaldırılması gereğidir. Ve bu anlamda, bugün tüm dünyada salt barışı güvenceye almak için değil, çevreyi korumak ve çevreye kaynak sağlamak için de silahlanma ve diğer askeri harcamalarda indirimler gündeme geliyor. İki süper devletin silahsızlanma yönünde attığı adımlar, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri de, askersel harcamalarını önemli ölçüde azaltmaya yöneltiyor.

Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların, kullanımı bir yana, üretimi ve depolanması bile çevreye zararlı. Askeri tatbikatlar ve sualtı denemeleri doğa tahribatına yol açıyor. Konya Ovasında gerçekleştirilmesi düşünülen alçak uçuşların yaratacağı "gürültü kirlenmesi" yöredeki tüm canlı yaşamına yönelik bir tehdit.

ABD hala "Yıldız Savaşları Projesi"nden vazgeçmedi. Bu proje salt barış için tehlike oluşturmuyor. Uzaya yerleştirilecek nükleer reaktörler, radyoaktif serpintileriyle ya da olası bir kaza ile yeryüzünü mahvetmeye aday. Bu projeye harcanacak paralar bile dünya çapında alınacak ivedi çevresel önlemler için yeterli.

Son günlerde Türkiye'nin askersel harcamalarında indirim gereği tartışılmaya başlandı. NATO içinde nüfusumuza oranla en çok (yüzde 6,1) asker besleyen ülke olmamız, 1990 savunma bütcesinin 7,8 trilyon olması eleştiriliyor. Eleştiri dayanakları daha çok ekonomik gerekçeler. Bu, doğrunun yalnızca bir yanı. Oysa sorun ekolojik gereksinimler ve gerekçeler açısından da ele alınmalı.

Yurt sevgisi ve yurt savunması salt "sınır bekçiliği" ile tanımlanabilir mi? Sınırlar içinde kalan tek ağaca, tek kuşa ve insana sevgi ile bütün değil mi? Savunma konusunu "tabu" olmaktan çıkarabilmeli, özgürce ama akıl ve sağduyu ile tartışabilmeliyiz.

Antalya Belediyesi 1990 bütçesinde çevre sorunlarının çözümü için bir lira ayırmış! Çevre bizden ivedi önlemler için kaynak yaratmayı bekliyor. ❑

Özür: Geçen sayıdaki "Şeytan bunun neresinde?" başlıklı yazıda, sık rastlanan dizgi yanlışlarından biri daha oldu. Yazının başı, "Geleneksel sol" diye başlayan paragraftır. Düzeltir, özür dileriz.

Kürtler de korkusuz ve insanca yaşam hakkına kavuşmalı

DOĞU'DAKİ SAVAŞ BİTMELİ

Ne yazık ki bu savaş karşısında genel bir duyarsızlı ve ilgisizlik egemendir Türkiye'de. Siyasal iktidar çok rahattır. Hiçbir tepki görmeden, rahatça tırmandırarak sürdürebilmektedir bu savaşı. Parlamento olup bitenlere ilgisiz, siyasal partiler duyarsızdır. Kamuoyu habersiz ve basın suskundur bu büyük insanlık dramı karşısında. Bu büyük dram ülke dışında geçiyormuş gibi, bir duyarsızlık ve tepkisizlik sarmıştır insanlarımızı.

❑ Dr. Tarık Ziya Ekinci

Doğu'da yıllardır ilan edilmemiş iç savaş sürüyor. Bu savaşta hergün en az on ila yirmi insan ölmektedir. Her gün birçok ev yıkılmakta, insanlar yerlerinden, yurtlarından koparılarak sürgüne zorlanmaktadır. Yine her gün köyler boşaltılmakta, mezralar yıkılmakta, haritadan silinmektedirler.

Öldürülenler Türk, ya da Kürt bizim evlatlarımız, evsiz yurtsuz kalanlar, yadellerde acı çekenler de bizim kardeşlerimiz öz yurttaşlarımızdır.

Doğu'da korkunun kaynakları

Bu pis savaşın yaptığı asıl büyük yıkım, Doğu'daki milyonlarca insanımızın ruhsal yaşamındaki yıkıntı ve çöküntüdür. Doğu'da herkes sürekli bir korku içindedir. Nereden, hangi yönden ve ne zaman geleceği belli olmayan ölüm korkusu, yakalanıp işkence görme korkusu, sürülme ve bölge dışına çıkarılma korkusu, evinin yıkılıp yağmalanaması, köyünün haritadan silinmesi, evsiz, yurtsuz ve işsiz kalma korkusu sarmıştır. Herkes yarın ne olacağını bilememenin tedirginliği içindedir, Doğu'da.

Bu acımasız savaşta cephe yoktur. Ezilen, herkesin suçlu saydığı ortadaki vatandaşlardır. Bu vatandaşlarımız hiçbir hak beklemeden baskı ile boyun eğmeye zorunlu bir topluluk olarak algılanırlar.

Doğu'da aşiretler Köy Koruculuğu adı altında silahlandırılmıştır. Aşiretlerarası karşıtlıktan ötürü silahlanmayı reddedenler devlet düşmanı sayılmakta ve düşmanca muamele görmektedirler. Koruyucu olmak istemeyen bireyler de potansiyel suçlu sayılır. Sürekli gözaltındadır.

Potansiyel suçluları suçüstü yakalamak için, PKK militanları kılığına giren bazı güvenlik elemanları gece köyleri basmakta, yiyecek ve savaş maizemesi ile birlikte güvenlik kuvvetleri hakında istihbarat bilgisi verilmesini istemektedirler. Bu istekleri reddedenlere baskı yapılmakta, hatta silahlı tehdit ve saldırılar yönetmektedirler. Olumlu yanıt verenlerse, ertesi günü, PKK ile işbirliği yaptıkları gerekçesi ile gözaltına alınmakta, işkence görmekte ve tutuklanmaktadırlar.

Devletçe silahlandırılan aşiretlerle, köy korucuları da hasım aşiretlere ve kişilere karşı saldırılar düzenlemekte, kız kaçırmakta, cinayet işlemekte, talan ve yağmacılık yapmaktadırlar. Resmi güvenlik görevlilerine yardım edenler PKK tarafından cezalandırılmaktadır.

Her hal ve koşulda, ezilen, işkence gören, hapsedilen, evi ve köyü yıkılan, yağma edilen ve öldürülen fukara Kürt köylüsüdür.

Mağduru yalnız Kürt köylüleri olan bu pis savaşın yeneni, yenileni belli değildir. Daha yıllarca da belli olmayacaktır. Sonu gelmeyen bir savaşta güvenlik güçlerinin üstün gelmek, yemek ve muzafer olma istekleri, ister istemez daha radikal yolların denenmesini gündeme sokacaktır. Bu da savaşın daha da tırmandırılması, halkın daha da ezilmesi, acı çekmesi, sefil ve perişan olması demektir. Daha şimdiden bazı yetkililer "Bölgede ot bitmesini bile engelleyen ve yaşamı toptan yok edecek yöntemler kullanılarak savaşın sonuçlandırılabileceğini" anıştıran açıklamalar yapmaktadırlar. Hergün sayıları otuzu, kırkı bulan köylüleren PKK yanlısı olarak televizyonda teşhir edilmesi savaşan daha da radikal yöntemlerle tırmandırılabilmesi için bir kamuoyu hazırlama çabası olarak görülmektedir.

Yeni tırmanışlar olmadan, daha yığınsal kırımlar yaşanmadan bu pis savaş durdurulmalıdır. Bu savaşın derhal durdurulması çabası bir insanlık ve yurtseverlik görevidir.

Duyarsızlık baskıyı ve korkuyu büyütüyor

Ne yazık ki, bu savaş karşısında genel bir duyarsızlık ve ilgisizli egemendir. Türkiye'de. Siyasal iktidar çok rahattır. Hiçbir tepki görmeden, rahatça tırmandırarak sürdürebilmektedir bu savaşı. Parlamento olup bitenlere ilgisiz, siyasal partiler duyarsızdır. Kamuoyu habersiz ve basın suskundur bu büyük insanlık dramı karşısında. Bu büyük dram ülke dışında geçiyormuş gibi, bir duyarsızlık ve tepkisizlik sarmıştır insanlarımızı.

Savaşın tırmanarak sürdürülmesi de adeta gizli bir ulusal konsansüs olmuştur. Hiç kimse bu sessizliği yırtmak, bu pis savaşı bitirmek, Kürtlerin dramına, son vermek için harekete geçmiyor, ya da geçmek istemiyor.

Korkusuz yaşama hakkı her insan için temel bir haktır. Bu hak yaşama hakkı kadar kutsaldır. Vatandaşların korkusuz yaşama ortamını sağlayamayan bir bu sıfata hak kazanmaz.

Milyonlarca insanın sürekli korku içride yaşadığı bir ülkede, bu drama seyirci kalan ister yazar, ister sanatçı, ister bilim adamı, ya da politikacı ve devlet adamı olsun, hiç kimse aydın sıfatına layik olamaz.

Doğu'daki savaşı tırmandırmak, yapılan baskılar ve girişilen toplu kıyım eylemlerini haklı göstermek için başvurulan bir diğer yöntem de, bölgede gelişen olayların nedenlerini, dış düşmanların kışkırtma ve tertiplerine bağlama girişimleridir. Bu sında hergün yeni bir mevhum dış düşman yaratılmaktadır. Yakalanan, öldürülen, katledilen, sürülen, evleri ve köyleri yıkılan ve yağmalanan da dış düşmanlarla işbirliği yapan ajanlar olarak gösterilmektedir.

Doğu'da hüküm süren keyfi yönetimden, baskılardan, haksız, adaletsiz uygulamalardan söz eden yoktur. Kürtlerin varlığını inkar eden Kürt halkının en küçük demokratik hak istemlerini bile en sert baskılarla karşılayan, Doğu'yu bir mahrumiyet bölgesi konumuna getiren, süreklilik kazanmış, ırkçı ve bölücü uygulamaları ve bunlara yasallık sağlayan resmi politikaları suçlayan hiç kimse yoktur.

Resmi görüşü yayan TRT ile aynı görüşteki büyük basının elbirliği ile oluşturdukları kamuoyunda yerleşmiş inanca göre "Doğu'daki olaylar dış düşmanların tezgâhladıkları ve içteki vatan hainlerinin uyguladıkları emperyalist oyunlardır. Amaç devletimizi zayıflatarak ödünler koparmaktır."

Türkiye'yi ekonomisi, iç ve dış politikası ile bir bütün olarak denetleyen emperyalist devletlerin neden böyle bir oyuna başvurma ihtiyacını duyduklarını açıklamanın güçlüğü bir yana, içsel dayanağı olmayan bir toplumsal sorunun nasıl yoktan var edildiğini iddia etmenin de hiçbir mantığı yoktur.

Tarih bize göstermektedir ki içsel nedenlerden kaynaklanmayan hiçbir toplumsal sorun dış kışkırtmalarla yaratılmaz. Her toplumsal sorunun nedeni içseldir ve bu sorunlar her zaman iç çelişkilerden kaynaklanır.

Bugün, Türkiye'de şiddet olayları biçiminde üç veren kürt ulusal sorunu da 65 yıldır uygulanan inkarcı, ırkçı, baskıya dayanan, asimilasyoncu, çağdışı antidemokratik politikalarla, Kürt halkının demokratik hak ve istemleri arasındaki uzlaşmaz çelişkiden çıkmıştır. Diğer bir deyimle Doğudaki olaylar ülkedeki çağdışı yönetimle, toplumsal gerçekler arasındaki uzlaşma karşıtlığının bir ürünüdür.

Bu sorun baskı ve şiddetle çözümlenemez. Çıkış nedeni politiktir, çözümü de politik olacaktır.

Şiddet olayların varan bu çelişki, insan haklarına dayalı çağdaş demokrasi kuralları, içinde, Türk ve Kürt halkının eşit haklı kardeşçe birliğini öngören yeni bir ulus ve ulusal bir politikası ile ortadan kaldırılabilir.

Tarihsel gerçekler içinde Kürtler

1925 Şeyh Sait ayaklanmasının bastırılmasından sonra, Türkiye'de zora dayalı, inkarcı ve asimilasyoncu bir ulusal birlik politikası uygulanmaktadır. Buna göre Türkiye'de yalnız Türkler yaşamaktadır. Oysa Osmanlı dönemi de dahil, Türkiye'de Türklerle Kürtler her zaman birlikte yaşamışlar ve Türkiye tarihini birlikte yapmışlardır. Ulusal Kurtuluş Savaşı da bu iki halkın ortak eseridir.

Osmanlı feodal düzeninde Kürt beylikleri her zaman görece bir özerkliğe sahip olmuş, tımar, zeamet uygulamasının dışında kalmışlardır. Ayrıca ulusal haklarını özgürce kullanmışlardır. Günümüze kadar gelen Kürt kültür ve yazınsal sanat mirası bu dönemin Kürt medreselerinde yetişen Kürt ulemasının eserleridir.

1919 Mondros bırakışmasından 1920 yılına kadar Osmanlı devleti topraklarında hiçbir devlet otoritesi kalmamışken, İstanbul'da etkinlik gösteren ve Doğu illerinde de kısmen örgütlü Kürt Teali Cemiyeti Bağlaşık Devletlerin, özellikle İngiltere'nin tam desteğine sahip olduğu halde bir Kürt devleti kurma girişimlerinde başarılı olamamıştır. İngiliz binbaşısı Noel'in eşliğinde bir Doğu gezisi yapan Cemiyet sorumlusu Kürt aşiretlerinin desteğini sağlayamamıştır (Atatürk, Söylev ve Demeçler, Cilt: 1).

Kürt aşiretleri, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından itibaren yaptığı çalışmaların ve giriştiği savaşımların destekçisi olmuşlardır. Erzurum Kongresi büyük ölçüde Kürt aşiretlerinin desteği ve katılımı ile gerçekleşmiştir. Kürtler Kurtuluş Savaşına da katılmış ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda etkin rol oynamışlardır. ilk BMM'de Kürtlerin temsilcileri şeyhler ve aşiret reisleri, kendi Kürt kimlikleri ve kıyafetleriyle yer almışlardır.

Kurtuluş Savaşında Kürtlerin, Türklerle birlik içinde kalarak ve birlikte savaşım vermelerinde belirleyici neden bu dönemde izlenen gerçekçi ulusal birlik politikasıdır. Gerçekten, Kurtuluş Savaşı döneminin her aşamasında ve BMM hükümetleri altında Kürtlerin ulusal haklarına saygılı bir politika izlenmişitir.

1919'da Sivas Kongresi'nden sonra Ali Rıza Paşa hükümeti ile Mustafa Kemal'in başkanlığındaki, Heyeti Temsiliye adına görevli kurulun yaptıkları görüşmelerin ardından yayımlanan Amasya Protokolünde, Türkiye'de Türk halkı ile Kürt halkının birlikte yaşadıkları ve Kürtlerin tüm ulusal haklarına, her zaman olduğu gibi saygı gösterebileceği belirtilerek, Kürtleri kışkırtma amacına yönelik dış kaynaklı girişimlerin kardeş Kürt halkı tarafından itabar görmeyeceği vurgulanmıştır.

1920'de ırkçı eğilimli bir milletvekili'nin ilk BMM'de yaptığı, yüce meclisin yalnız Türke milletvekillerinden oluştuğunu çağrıştıran bir konuşmasına karşı gösterilen şiddetli tepkiler üzerine Meclis Başkanı Mustafa Kemal'in verdiği şu mealdeki yatıştırıcı yanıt, "Efendiler! Yüce Meclisinizi oluşturan muhterem üyeler, yalnız Türklerin, yalnız Kürtlerin, yalnız Arap, Laz ve Çerkezlerin temsilcilerinden ibaret değildir. BMM tüm unsurların ayrı ayrı temsilcilerinin birlikte oluşturdukları bir yüce kuruldur." Kurtuluş Savaşı döneminde egemen olan ulus ve ulusal birlik anlayışa dayandığı açıkça göstermektedir.

Bugün her fırsatta ırkçı ulus anlayışına bir dayanak olarak kullanılan Lozan Konferansı'nda da Türk delegasyonunun savunduğu tezlerde, iddiaların tam aksine Türk ve Kürt kardeşliğine dayalı, antirasist ve demokratik bir ulus ve ulusal birlik anlayışı dile getirilmiştir.

Lozan Konferansında Başdelege İsmet İnönü, Kürtleri temsilen Konferansa katılan Diyarbakır Mebusu Hamit Zülfü beyin de desteğini alarak Kürtlerin, Türklerle birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devletinin asal bir ögesi olduğunu ve iki halkın tarihten gelen kardeşçe birliğini savunmuştur. Kürt beylerinin, şeyh ve aşiret reislerinin çoğunlukla benimsedikleri bu tez, Konferansa gönderilen dayanışma telgrafları ile de desteklenmiştir. Nitekim, Kürtlerin dil, kültür, sanat ve benzeri tüm ulusal demokratik haklarını eksiksiz bir biçimde

kullanabileceklerini taahhüt eden Lozan anlaşmasının 38. ve 39. maddeleri bu demokratik ulus anlayışının bir ürünü olarak anlaşmaya girmiştir.

Bugünkü ırkçı, inkarcı ve assimilasyoncu ulus ve ulusal birlik politikası, temelleri 65 yıl önce atılmış olan ve Kürt sorununu zorba yöntemlerle tasfiye ederek, ırk esasına dayalı bir ulus yaratma düşüncesine dayanmaktadır.

Doğu'yu ekonomik, sosyal ve kültürel bakımlardan tam bir yokluğa ve geriliğe mahkum eden bu politika, aynı zamanda Türkiye demokrasisi yaşamı üzerinde de bir tehdit aracı olarak işletilmiştir.

Türkiye toplumuna zorla dayatılan ve tartışılması bile yasaklanmış bu çağdışı politika Doğu'daki şiddet olaylarının ve bugünkü iç savaşın tek nedenidir.

Doğu'daki olaylar bu çağdışı ulusal birlik politikasının bir iflasıdır. Birliğin değil, bölünmenin ve düşmanlığın aracıdır. Türk halkı ile Kürt halkını birbirine düşman konumlara getirmiştir, bu politika.

Bu olayları dış kışkırtma ve emperyalist oyunlarla bağlantılı gösteren savların asıl amacı, yürürlükteki çağdışı ırkçı ulusal birlik politikasını tartışma dışı tutmaktır. Kendilerini emperyalist kışkırtma teorilerine kaptıran kimi demokrat yazarlar da bilmeden bu oyunlara amaç olmaktadırlar.

Doğu'da hüküm süren bugünkü iç savaşı sürdürmek isteyen militarist çevreler, tıpkı 1925 ayaklanmasının ardından yapıldığı gibi, Kürt sorununu kökten çözmek istemektedirler. Konuya ilgisiz kalan kamuoyu da adım adım bu çözüm için hazırlanmaktadır. Bu amaçla, sorunun çözümünde silahlı mücadele tek çözüm yolu olarak mutlaklaştırılmıştır. Oysa, Doğu'daki şiddet olaylarının son bulması, milyonlarca yurttaşımızı ölüm tehdidi altında ve sürekli korku içinde yaşatan bu pis savaşın politik yoldan sona erdirilmesi olanaklıdır.

Gerçek çözüme giden yol demokraside ve Kürt sorununun bütün boyutları ile tartışılmasına olanak veren demokratik bir tartışma ortamının yaratılmasındadır.

Demokratik bir çözüm için ivedi hedefler

Savaşın son bulması ve gönülden gelen kalıcı bir ulusal birlik için, ivedilikle uygulanması gereken, somut demokratik politik programın ana hatları şöylece özetlenebilir:

1-Öncelikle Türkiye'de Kürtlerin varlığı resmen tanınmalıdır.

Sosyolojik bir gerçeği yoksayan politikaları zorla ve baskı ile sürdürme düşüncesi çağdışıdır. Birlik yerine düşmanlık yaratır. Özellikle, insan haklarına dayalı, çağdaş katılımcı demokrasi anlayışının yaygınlaştığı ve kitle iletişim araçlarının dünya insanlarını bir aile bireylerinin içiçeliği düzeyinde yakınlaştırdığı bugünkü dünyada bu çağdışı inkarcı politikaların sürdürülmesi olanaksızdır.

2- Kürtlerin kendi dillerini özgürce kullanmalarını, Kürtçe her türlü yayının kısıntısız yapılabilmesini, Kürt kültür ve sanatını geliştirilmesini sağlayacak demokaritik bir ortamın oluşturulması, yerine getirilmesi gereken ikinci koşuldur.

3- Üçüncü olarak Kürtlere yönelik ayırımcı politikalar bırakılmalı ve önyargılar silinmelidir. Kürtleri potansiyel iç düşman sayan düşünce ve uygulamalar son bulmalıdır.

Kürtleri de Türkeler gibi Türkiye toplumunu asıl ögesi sayan yeni politikalar geliştirilmelidir.

4- Dördüncü olarak, geniş Kürt köylü yığınlarının demokratik yaşama özgürce katılmalarını sağlayacak yeni bir düzen oluşturmalıdır. Bu amaçla, Türkiye demokrasi yaşamının önündeki en büyük engellerden biri olan bugünkü feodal ilişkilerin dayandığı toprak mülkiyeti, köklü bir toprak ve tarım reformu ile değiştirilmelidir.

5- Irkçı, şöven milliyetçi politikalar bırakılmalı, Türkler ile Kürtlerin eşit haklı, özgürce oluşan kardeşçe birliğine dayalı yeni bir ulus ve ulusal birlik politikası geliştirilmelidir.

Bu, gerçek ve kalıcı bir ulusal birlik için tek yoldur.

6- Bu temel politikalara koşut olark Doğu'da olağanüstü hal durumuna sonverilmeli, Bölge Valiliği kaldırılmalı, Köyle koruculuğu uygulaması bırakılarak savaş haline derhal son verilmelidir.

Kürt sorununun çözümü Türkiye'de demokrasinin de olmazsa olmaz bir önkoşuludur.

Kürtlere yönelik inkarcı ve baskıcı politikalar sürdürüldükçe, Türkiye'de demokrasi olmaz ve hiçbir aydın, hiçbir sanatçı, hiçbir bilim adamı özgürüm diyemez.

Kürt sorununun çözümü Kürtlerin özgürlük ve insanca yaşama sorunu olduğu kadar, Türk halkının da özgürlük, demokrasi ve çağdaşlaşma sorunudur.

Onun için Kürt sorununu Türkler ve Kürtler omuz omuza, birlikte çözecek, eşit haklı, gönülden gelen, kardeşçe bir ulusal birliği birlikte kuracak ve yaşatacaklardır.

Türk ve Kürt demokratlar, gerçek yurtseverler!

Doğu'daki kanlı savaşı bitirmek için,

Kürtlerin korkusuz ve insanca yaşama hakları için,

Gerçek bir ulusal birlik için,

Demokrasi düşmanlarına karşı, omuz omuza birlikte savaşım verelim. ❑

Ekonomide Alternatif Politikalar tartışması

Ekonomide acil program gereği

❑ Tevfik Çavdar

80'li yıllarda uygulanan ekonomik politika seçeneksiz ve yeni bir yaklaşım biçiminde kamuoyuna sunuldu. Bu yanlıştı. Çünkü yaklaşık olarak Tanzimat'tan günümüze, iktisadi liberalizm, toplumumuzun yaşamına, ülkedeki ekonomi öğretimine egemendir. 1880'li yıllarda okutulan "İlmi Servet" kitaplarında serbest rekabet ve ekonomik "serbesti" üzerinde tartışılmayacak bir doğru gibi sunulmuştu. Yirminci yüzyılın başlarında kendini gösteren himayeci akım etkili olamamıştır. İttihat ve Terakki'nin ekonomik tercihlerinin başında ülkede bir burjuva sınıfını yaratmak gelmekteydi. Cumhuriyet dönemi, İzmir İktisat Kongresi'nin "serbesti" doğrultusundaki ilkeleriyle ekonomiye ilk adımını attı. Özetlemek gerekirse, 1930-45 yılları arasında, dünya bunalımının da etkisiyle gündeme gelen devletçilik dışında, planlı dönem de dahil olmak üzere, Türkiye hiçbir zaman "serbesti"nin dışında bir ekonomi politika tercihi içersinde bulunmamıştır. Ama 150 yıldır emekleye emekleye bugün geldiğimiz nokta da bellidir.

"Serbesti"nin söylenegelen erdemleri halkımızın yüzünü güldürmemiş, refaha kavuşturmamıştır. Şimdi sorunumuz, 1990'lı yıllara girerken içinde bulunduğumuz ekonomik bunalımı nasıl çözeceğimiz noktasında yoğunlaşmaktadır. 24 Ocak'tan günümüze uygulanan programların Türkiye'yi getirdiği nokta budur. Sorumlular sonucun vahametini kabul etmemekte ısrar ettikleri gibi halâ seçeneksizliklerini ileri sürmektedirler. Son yıllarda sosyalist ülkelerdeki gelişmeleri de saptırarak ve temeldeki düzenlemeleri görmeden "serbesti"yi göklere çıkarmaya devam etmektedirler.

Ekonomimizin yeniden yapılanmasının gündeme gelmesi sanırım bugün vazgeçemeyeceğimiz bir önkoşuldur. Bu konuda solda yer alanların söyleyecekleri birçok şey bulunmaktadır. Ne yazık ki sosyal demokrat partilerimizin hiçbiri böyle bir karşıt ekonomi politika oluşturmaya yanaşmamaktatırlar. Yapabildikleri yakınmak, yeri geldiğince "serbesti"nin meziyetlerini övmek ve tüm kabahatı ANAP'ın uygulamalarına yüklemektir.

Tunç Tayanç'ın geçen sayıda çıkan önerisini iyi değerlendirmek gerekiyor. Bugün solda yer alanların, aynı çatı altında birleşmenin sözünü edenlerin, Türkiye kamuoyuna yeni bir ekonomik politikayı da sunmaları gerekir. Kimse, eski, yığınlardan daha çok, bir avuç kişinin yararına çalışan, hantal devletçiliği savunmuyor. Ama toplumdan yana, piyasadan başlayarak, ülkenin borçlanma stratejilerine uzanan politikaların da saptanması gerekiyor. "Ekonomi İzleme Kurulu" benzeri insiyatif grupları gibi böyle politikaları oluşturmada büyük yararlar sağlayacak bir girişim olacak. Ne var ki bu çabanın kısa sürede bir "Ekonomi Politika Enstitüsü" haline dönüşmesi de düşünülmelidir. Hatta bu Enstitü, bir bilimsel dergi çevresinde oluşturulabilir. Böylece TÜSİAD, Odalar Birliği vb. kuruluşların ekonomiye ilişkin raporları, önerileri gibi yapılacak çalışmalar ya dergide ya da bağımsız olarak yayınlanabilir. Bu noktada Sendikalardan da yararlanabilir. Örneğin Petrol-İş, Kristal-İş, Otomobil-İş, Laspetkim-İş vb. gibi ilerici sendikaların ortaklaşa oluşturabilecekleri bir Ekonomik ve Sosyal araştırmalar Grubu bir önce söylediğimiz ekonomi politika seçeneklerini hazırlar ve yayınlayabilir. Şurası gerçektir ki, bugüne kadar solda yer alanlar ve sendikalar bu tür girişimleri ne kamuoyu önünde tartışmışlar, ne de önermişlerdir.

Sanırım yapılacak ilk iş, bir başka deyimle atılacak ilk adım bunalımı atlatmaya yönelik bir "Acil Program"ın hazırlanmasıdır.

Bu programın hedefleri:

- Dış borçlanma stratejisinin oluşturulması,
- Gelir dağılımındaki bozukluğun giderilmesi,
- İstihdam düzeyinin arttırılması,
- Enflasyonla savaşım,

biçiminde sıralanabilir. Kuşkusuz bunları tamamlayacak, ekonominin orta ve uzun vadede gelişiminin genel niteliklerini ortaya koyacak araştırmalar da yapılmalıdır. Böylece siyasal partilerin yapamadığı bir çalışma yaşama geçirilmiş olur. Hatta bu çalışmanın içersinde ekonominin bütününün devinimini, gelişme yönleri ile olasılıklarını ortaya koyabilecek bir model'in tasarımı da yer alabilir. ❑

Yılın olayı:
"Sosyalizmin çöküşü"
yılın adamı:
Gorbaçov

"YILIN ÇELİŞKİSİ"

Gorbaçov, "daha çok demokrasi, daha çok sosyalizm" diyor

Dış Haberler Servisi- Bir yılı daha geride bırakırken, 1989 değişik açılardan değerlendirildi, 1990'a ilişkin çeşitli umutlar dile getirildi. Basında bir tür gelenek halini almış, dünyada ve yurtta "yılın adamı"nın kim, "yılın olayı"nın hangi olay olduğu değişik açılardan yanıtlandı.

Hemen tüm dünyada çoğunluğun birleştiği bir nokta şuydu: "yılın adamı" hatta "son onyılın adamı" Gorbaçov'du. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Devlet Başkanı ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov. "Yılın olayı" konusunda da görüşler benzerdi. Fakat tanımlama farklılıkları vardı. Kimi çevrelere göre "komünizmin çöküşü" ya da "sosyalizmin çöküşü" idi "yılın olayı"nın adı. Oysa bu tanımlamanın söz konusu olayla yakından bağlı olan "yılın adamı"nın kimliği ile mantıksal bir çelişki içinde olduğu açıkça görülüyordu.

Bu çelişkinin kaynağında son yıllarda komünistlerin ve komünist partilerin, sosyalist devletlerin ve sosyalist toplumların nasıl bir değişim geçirmekte oldukları konusunda süren belirsizliklerin ve değerlendirme farklılıklarının yattığı kuşkusuzdu. Aslında sorun, demokrasi ile sosyalizmin bütünleşmesinin "sosyalizmin çöküşü" ile mi, yoksa "demokratik bir sosyalizm" ile mi sonuçlanacağı sorusuydu.

Gorbaçov ikinci seçeneğin gerçekleşmesi yönündeki ve kalıcı bir barış uğrundaki çabalarıyla tartışmasız "yılın adamı" oldu. Önemli bir kesimi ise dünyada "yılın olayı"nı ihtiyatlı ve objektif bir yaklaşımla "değişim" olarak ni'ıslendirmeyi yeğledi. Büyük olasılıkla bunun içeriği 1990'lı yıllarda daha aydınlığa kavuşacak. Ancak, Doğu Avrupa'daki devletçi, ekonomist, bürokratik, seçkinci ve buyurgan modeller son bulurken, dünya çapında bir dü...ce akımı ve bir siyasal hareket ...rak sosyalizmin çökmek bir yana, ...ni bir atılımın eşiğinde olduğu ...iliyor. ❑

Demokrasi mirasından yoksunluğun sonucu

ROMANYA'DA ZORLU GEÇİŞ

Dış Haberler Servisi - Romanya yeni yıla yeni bir yönetim altında, demokrasiye geçiş umutlarıyla girdi. Halk ve ordu elele Çavuşesku'ların despotik rejimini alaşağı etmiş, yönetim Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne geçmişti. Çavuşesku diktatörlüğü Romen toplumu üstünde öylesine katı bir baskı rejimi kurmuştu ki, diğer Doğu Avrupa ülkelerinden farklı olarak, silahlı devrimden başka bir yolla demokrasiye geçiş olanağı bulunamamıştı. Geçişin ancak bu şekilde gerçekleştirilebilmesi, diğer "devrimci" uygulama ve oluşumları da beraberinde getirdi.

Ulusal Kurtuluş Cephesi ilkbaharda yapılacağını açıkladığı özgür seçimlere dek yasama dahil bütün iktidarı eline aldı. Siyasal yasaklar kaldırıldı. Seyahat özgürlüğü getirildi. Üniversite özerk oldu. Partilerin kurulmasına izin verildi. Çavuşesku'ların kurşuna dizilmesinden sonra "ölüm cezası" kaldırıldı. Ancak, olağan bir demokratik hukuk sistemi kurulmaksızın, olağanüstü askeri yargı organlarının oluşturulması, yeni yönetimin "intikamcı duygularla hareket edilmeyeceği" yolundaki sözlerine karşın, dünya demokratik kamuoyu tarafından kaygıyla izleniyor.

Yeni kurulan partilerin de seçimlere hazırlanmak için zamana gereksinimleri olduğunu belirtmelerinden sonra, Ulusal Kurtuluş Cephesi hükümetinin işlevi en kısa zamanda geçmişin yaralarını sararak, Romen halkının özgür iradesini ifade edebilmesinin önkoşullarının yaratılmasında somutlanıyor. Hükümetin böylesi bir sınırlı ve geçici işlevi aşan uygulamaları ise muhalefet çevreleri içinde toplumun geleceğini belirlemeye yönelik tekelci eğilimler olarak değerlendirilerek tepkiyle karşılanıyor. Bu durumda, Ulusal Kurtuluş Cephesinin ülkedeki tüm toplumsal ve siyasal güçlerle ulusal bir diyalog içine girmesi, temel önemde ve ivedi konularda gerekli kararların ulusal mutabakat sağlanarak alınması gereksinimi artan ölçüde kendini hissettiriyor. ❑

Devrimci yönetimin önündeki ödev demokratik hukuk devletini kurmak

Bulgaristan'da şovenizm demokratikleşme karşısında

BULGARİSTAN TÜRKLERİ İÇİN KARAR GÜNLERİ

Dış haberler servisi - Bulgaristan Türklerinin "yeni yıl hediyesi" olarak coşkuyla karşıladıkları "isim, dil ve din özgürlüğü" yeni yılda Bulgaristan'da ciddi bir toplumsal ve siyasal sorun oldu.

Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Aralık sonunda aldığı, devlet konseyi ve bakanlar kurulundan da geçen bu kararın 15 Ocak'ta Ulusal Meclis'te yasallaşması beklenirken,

Türk azınlığın haklarını savunmak için kurulmuş bulunan, Bulgar demokrasi güçlerinin de desteklediği Ulusal Uzlaşma Komitesi liderlerinden **Süleyman Gavazof** şöyle diyordu;

"Yeni yönetim **Todor Jivkov**'un asimilasyon politikasını reddediyor. Jivkov dönemindeki terör sona erdi zannediyorum. Eskiden bize "Türk halkı" derlerdi. Şimdi "Türk dili konuşan vatandaşlar' diyorlar. Kararda da 'Türk Azınlığı' değil, 'Müslümanlar' deniyor. Ancak herkes istediği ismi, dili kullanıp, ibadetini yaparsa, zannediyorum büyük güçlük olmayacak. Bir tek okul meselesi var. Şahsen ben ayrı Türk okulları kurmaya karşıyım. Bulgar okulunda Türkçe dersler de olsun. Bu kendi menfaatimizedir.

Ancak bu kararın yarattığı olumlu beklentiler ve umutlar üzerine gölge düşürücü gelişmeler yeni yılın ilk günlerinden itibaren kendini göstermekte gecikmedi. Başka Kırcaali olmak üzere, Türklerin yoğun yaşadığı kentlerde ve Sofya'da düzenlenen gösterilerde azınlık haklarının iadesi protesto edildi ve konunun halkoylamasına sunulması istendi.,

"Ulusal Çıkarları Koruma Komitesi adı altında yapılan bu gösterilerde "Türkler Türkiye'ye !"- " Bulgaristan Bulgarlarındır!"-

"Türk Yok Bulgar Var!" gibi sloganlar atılması ilgi çekiyordu. Öte yandan, Bulgar demokratik muhalefet örgütlerinden **Ekoglasnost, Podkreppuve Demokratik Parti** bu çevrelerin "şovanist" olduğunu belirtiyor ve temel insan haklarının referandum konusu olmayacağını vurguluyordu.

İlk tepkiler karşısında BKP MK Sekreterlerinden **Andrev Lukanov** "referandum önerisini meclise götüreceğini" söylediyse de, daha sonra bu tutuk demokratik güçlerden yana netlik kazandı. Bu doğrultuda, 4 Ocak günü hükümet ile muhalefet arasındaki yuvarlak masa görüşmeleri sonucunda yayınlanan ortak bildiride şöyle deniyordu: " 29 Aralık 1989 günlü karar bir politik yüreklilik davranışı olup, Bulgar halkının Todor Jivkov'un totaliter rejiminin bıraktığı vahim mirası tümden ortadan kaldırarak, demokratik ve insancıl bir toplum, çağdaş bir hukuk devleti oluşturma kararlılığına tümüyle yanıt vermektedir. Herkesin özgürce isim seçme, din özgürlüğü hakkına, aile ortamında resmi Bulgar dili dışında başka diller konuşma hakkına saygı gösterilmeli, ayrıca geleneksel örf ve törenleri korunmalıdır."

Bulgar milliyetçiliğinin şovenist biçimler kazandığı gösterilerin artarak sürmesi, Jivkov yönetimi altında onyıllardır tarih müzelerinden, okullara yığınsal iletişim araçlarına dek uzanan Bulgar milliyetçisi, "Türk aleyhtarı" propagandanın ve etnik çelişkilerin demokratik temelde çözümü yerine, kaba bir biçimde bastırılmasının Bulgar toplumunda iz bıraktığını kanıtlıyordu. Bu gösterilerde bazı kilise çevrelerinin yanı sıra devlet ve parti aygıtındaki Jivkov yanlılarının da rol oynadığı göze çarparken, bu koşullarda Bulgaristan'da demokrasiye geçiş sürecinin etnik sorunla da örülerek sancılı bir yol izleyebileceği endişesi doğuyordu.

Öte yandan, Türkçenin serbestçe konuşulabilmesi izninin (bugün Türkiye'de Kürtçe için sözkonusu olduğu gibi) yasal güvenceden yoksun olarak yalnızca "aile ortamında", en fazla sokakta, pazarda mı geçerli olacağı netlik kazanmış değildir. Bulgaristan'da yaşayan Türklere "azınlık statüsü" tanınmamasının ötesinde, şimdiye dek yapılan açıklamalarda Türklerin varlığını resmen tanımaktan bile kaçınılmış olması da belirsizlikleri iyice artırmaktadır. Göçten kaynaklanan sorunların adil bir çözüme kavuşturulması ise 9 Ocak'ta Kuveyt'te yeniden başlayan hükümetler arası görüşmelerde ciddi ilerlemeler sağlanmasına bağlı kalıyor.

Sofya'da bütün tarafların katılımıyla başlatılan "Toplumsal Forum" görüşmelerinde ilk olarak gerginliklere, karşılıklı gösterilere, grevlere ve bu yöndeki tehditlere son verilmesinin kararlaştırılması olumlu bir başlangıç olarak değerlendirilmektedir. Gerek Bulgar toplumunun tüm kesimlerinde, gerek Bulgaristan'da yaşayan Türk toplumu ve gerekse Türkiye içinde her türlü şovenist çıkışlardan kaçınılarak, barışçıl, demokratik, yapıcı ve uygar bir yaklaşımın gösterilmesi, sorunun çözümünde anahtar olarak öne çıkmaktadır.

Her iki tarafta da şovenist gösteriler yangını körüklüyor

FKP 70. yıldönümüne "karışık duygularla" hazırlanıyor

DÜN "YENİ" OLAN BUGÜN "ESKİ"

FKP içindeki tartışmanın özünü partinin bugünkü içedönük durumundan dışadönük bir duruma geçmesi sorunu oluşturuyor.

Marchais 20 yılı aşkın süredir FKP genel sekreteri.

Dış Haberler Servisi - Fransız Sosyalist Partisi'nin 1920 Tours Kongresinde az bir farkla alınan 3. Enternasyonale katılma kararı sonucunda doğan Fransız Komünist Partisi (FKP) bu yıl 70. yıldönümünü "karışık duygularla" karşılıyor.

1930 yılından 1964'te ölümüne dek genel sekreterliğini **Maurice Thorez**'in yaptığı, özellikle Nazi işgaline karşı ulusal direniş hareketindeki rolüyle toplumdaki yerini iyice pekiştiren , savaş sonrası koalisyon hükümetinde bir süre yer alan FKP, tüm bu yıllar boyunca uluslararası komünist hareketin en önde gelen kollarından biri olarak kalmıştı. Fakat bu prestij aynı zamanda "Stalinizmin ana kalelerinden biri" olarak da nitelendiriliyordu.

1964-68 yıllarında **Waldeck Rochet**'in genel sekreterliği döneminde ise FKP giderek daha esnek politikalara yönelmişti. 1968'den bu yana genel sekreter olan **Georges Marchais** yönetimi altında FKP, 1976 Şubat'ındaki 22. Kongresinde "proletarya diktatörlüğü" kavramının terkedilmesinde sembolleşen özgün bir çizgi izleyegelmişti.

Bu yıllarda Sosyalist Parti ile "Solun Birliği" adı altında işbirliğine girmiş olan FKP, süreç içinde bu işbirliğinden sosyalistlerin "daha kârlı" çıktığına ve giderek seçimlerdeki oy oranının komünistleri geçtiğine tanık olmuş, sonunda da işbirliğinden çatışmaya yönelen bir konuma geçmişti. Öte yandan son on yıl içinde FKP'nin seçimlerde aldığı oy oranı da yüzde 20'lerden yüzde 11'lere düştü.

Bu dönemde FKP "bağımsız" çizgisini korumaya özen gösterdi. Ancak tam da bu noktada Çavuşesku'nun Romanya Komünist Partisi'yle doğan "yakınlık" şimdi genel sekreter Marchais için tam bir başağrısı olmuş durumda. Çavuşesku yönetiminin dış politikadaki "bağımsız" çizgisine değer biçerken , iç politikadaki despotik diktatörlük politikalarını büyük ölçüde sessizlikle geçiştirme tutumu ve Romanya'nın Karadeniz kıyılarında geçirdiği yaz tatilleri yüzünden Marchais partisi içinde sert eleştirilere hedef oldu.

Basında geniş yankılar uyandıran bu tartışma gerçekte daha kapsamlı ve köklü bir sorunun güncel bir konudaki yansımasını oluşturmakta. Gerçek şu ki, günümüzde Doğu Avrupa'daki ve dünya komünist hareketindeki yenilenme süreçleri karşısında, dün "yeni" olan bugün artık "eski" oluyor ve aşılması gerekiyor.

FKP içindeki tartışmanın özünü partinin bugünkü içedönük durumundan dışadönük bir duruma geçmesi -sorunu oluşturuyor. Aynı zamanda bu tartışmalar FKP'nin 1984'te sosyalistlerle koalisyon hükümetinden çekilme kararı sırasında doğan görüş ayrılığının bir devamı niteliğinde.

Genel sekreter Marchais partinin sosyalistlerle çatışma politikasını sürdürmekte ısrar ederken, koalisyon hükümetinin iki komünist bakanı Charles Fiterman ve Anicet Le Pors değişim yanlılarının sözcülüğünü yapıyor. Bu muhalefetin görüşleri üzerinde Gorbaçov'un gündeme getirdiği perestroyka, glasnost, demokratikleşme ve yeni düşünce tarzının etkileri de gözlenmekte.

FKP içindeki tartışmalar "sosyalizm modeli" kavramı üzerinde odaklaşıyor. Eski konumlarından geri adım atan FKP yönetimi "model" yaklaşımını terkederek "Fransız sosyalizmi" tezini savunurken, muhalefet global bir bakış açısından bunu yanlış buluyor. Le Pors'a göre, sosyalizmin evrensel değerlerinin olduğu kabul edilmezse, belirli bir modelden yoksunluk "Romen sosyalizmi"nin meşru görülmesi gibi aşırılıklara da kapı aralayabilir.

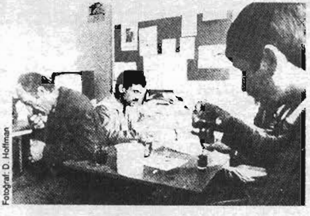
Gorbaçov'un insancıllığa yaklaşımını FKP muhalefeti parti örgütü ve partinin rolü konularına da uygulamaya yöneliyor. Örneğin, Fiterman partinin yalnızca toplumun bir kesimi adına değil, tüm toplum adına konuşması gerektiğini savunuyor. bu görüş doğal olarak sosyalistlerle ve diğer demokratik güçlerle işbirliği yapılması anlamını taşıyor.

Muhalefet aynı zamanda FKP'nin örgütsel yapısını da sorgulayarak, demokratik bir politik program ile boğucu bir hiyerarşik örgüt yapısı arasındaki çelişkiye işaret ediyor. ❑

İngiltere'de 'İlticacılar' sorun oldu

KÜRT MÜLTECİLER ZOR DURUMDA

❑ Sandy Zurlkoğlu

Fotoğraf: D. Hoffman

1989 yılında İngiltere'ye gelerek, İngiliz hükümetinden sığınma talep edenler büyük zorluklarla karşı karşıyalar. Uluslararası Yüksek Mülteci Komisyonu'nun yayın organı Refugees dergisi Kasım 1989 sayısında konuya ayrıntılı olarak yer verdi. Bilindiği gibi 1989 yılı boyunca Türkiye'den 3700 Kürt sığınmacı İngiltere'den sağınma hakkı talebinde bulunmuştu. İngiliz hükümeti bu durum karşısında sert tedbirler alarak, sığınmacı Kürtleri geri çevirmeye ve başvurularını reddetmeye başladı. Hükümet buna gerekçe olarak da bu kişilerin birçoğunun ekonomik nedenlerle sığınma hakkı istediğini ve bireysel başvuruya açık sığınma usulünü istismar ettiklerini gösteriyor. İçişleri Bakanlığı yetkilileri T.C. vatandaşlarına karşı uygulamaya konan vize uygulamasının da göçmen kontrolündeki gerginlik ve sığınmac istemindeki genç insanların iş

nedeniyle gelmeleri sonucunda gerçekleştiğini söylüyorlar. İngiltere'de tıbbi kurumların işkenceden zarar görenler ile ilgili bölümünde çalışan doktorlar, ülkesinde işkenceye maruz kaldığını öne sürerek sığınma hakkı isteyen bu yeni göçmenlerin ülkelerini kişisel uyumsuzluk ve ekonomik nedenlerle terkettiklerini belirtiyorlar. Tabii ki bu, ülkesinde baskıdan kaçan sığınmacılar için olumsuz şartları beraberinde getiriyor.

89 yılı sonuna doğru Türkiye'den gelen 13 Kürt sığınmacı Londra Heatrow havaalanından geri çevrilerek Türkiye'ye geri yollandılar. Dönüş sebepleri ise hükümetçe göçmen kağıtlarındaki eksiklik olarak belirtildi. Oysa İngiliz hükümeti bu tutumuyla Türkiye'den gelecek Kürt mültecilere gelmemeleri konusunda bir mesaj yollamış oldu.

Tüm bu gelişmelere karşı İngiltere'de demokratik kitle örgütleri ve gönüllüler Kürtlere uygulanan bu davranışları sert bir dille eleştirerek mültecilerle dayanışmaya gidiyorlar.

Türkiye'den gelen Kürtler İngiltere'de oldukça zor şartlar içinde yaşamalarını sürdürmeye çalışıyorlar. Her yıl ortalama 5500 sığınma talebinin olduğu İngiltere'de kısıtlı imkanlardan ancak çok gereksinimi olan bir azınlık yararlanabiliyor. Geri kalanlar kendi başlarının çaresine bakıyorlar. Özellikle Londra yoğun bir Kürt sığınmacı nüfusunu barındırıyor. Bunların çoğunluğu kentin geri kalmış bölgelerinde oturuyor.

İngiliz hükümeti eleştiri ve protestoların yoğunlaşması sonucu, insani sorunun varlığını kabul etti. Fakat parlamentonun resmi beyanatında, Hükümet yeni gelenlerden sınırlı sorumlu olmayı kabul etmiş durumda. İngiliz hükümeti sorumluluğu tam olarak kabul etmeyerek bu insanların davetsiz, habersiz ve ekonomik nedenlerle gelmiş olduklarını, durum ve statülerinin Uganda'lı ve Vietnam'lılardan farklı olduğunu ileri sürüyor ve hükümetin yeni gelenlere karşı özel bir sorumluluğu olmadığını ve bu sığınmacıların hükümet programının bir parçası olmadıklarını belirtiyor.

İngiltere'ye sığınan Kürtler şu anda tam bir belirsizlik yaşıyorlar. Ne göçmenlik statüleri, ne oturacak yerleri, ne de yaşam koşulları belli. Bir kısmı bu zorluklardan yılıp geri dönmüş durumda. Geri kalanlar ise zorluklarla birlikte savaşım vermek zorundalar.

İngiltere'nin her yıl binlere varan Kürt mülteciyi uzun vadede sürekli kabul etmesi, gerçekçi düşünülürse, pek mümkün değil. Ama varolanlara, gerçekten ihtiyacı olanlara ülkede yaşam hakkı tanınması bu insanların mağduriyetini önleyecektir. İşin diğer bir çarpıcı yönü ise şu: Ekonomik nedenlerle kişisel başvuru hakkını kullananlar, siyasi nedenlerden sığınma talep edenlerin işlerini de hayli zorlaştırıyor.

Kadınların siyasi yaşama katılımı için: KOTA

ŞİMDİLİK BİR BAŞLANGIÇ

Kadınların siyasi yaşama katılımlarını arttırmak amacıyla siyasi partilerin yönetim organlarında kadınlar için kota uygulamasına gidilmesi son günlerin yaygın tartışma konularından biri. Son Sosyalist Enternasyonel toplantısından sonra Avrupa ülkelerinde sosyal demokrat partilerin toplantı sonucu alınan karar doğrultusunda parti tüzüklerine kadınlar için kota koymaya başlamalarının ardından, SHP'de parti yönetim organlarında kadınlara yüzde 25 kontenjan konulması yönünde karar aldı. Kadınların siyasi yaşama ve karar mekanizmalarına katılımı yönünde özendirici, teşvik edici bir çözüm yolu olarak görülen kota uygulaması elbette sorunu tek başına çözecek bir mekanizma değil. Ancak bu teşvik edici uygulamaya gidilmesi bile pekçok tartışmayı beraberinde getirdi.

Bir yanda geleneksel toplum yapısı, geleneksel aile bağları, kadınların ev ve iş yaşamı arasındaki ağır yükleri, aktif politikayla ilgilenmeye zamanlarının kalmaması, diğer yanda siyasetle uğraşmanın "erkek işi" olarak algılanıp kadınların dışlanması, bütün bunların değiştirilmesi yönünde de olacağı için kotayı en çok destekleyenlerin dile getirdiği düşünceler. Kotaya karşı olanlar ise, bunun bir demokrasi sorunu olduğunu, zorlama, tepeden inme olmayacağını, kotaya gerek kalmadan kadın erkek herkesin bileğinin hakkıyla "iş başına" geleceğini söylüyorlar. Kota ile kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasına karşı olanlar da var. Konuyu sayfalarımızda tartışmaya açarken, bu sayımızda TSİP yöneticisi Çağatay Anadol ve SHP İstanbul İl Sekreteri Avukat Behlül Ablak'ın düşüncelerini aldık. Kadınların siyasi yaşama aktif katılımını sağlamak için geliştirilen mekanizmalardan biri olan kota konusunu değişik çevrelerle tartışmayı gelecek sayılarımızda da sürdüreceğiz.

TSİP Yöneticisi Çağatay Anadol

"POZİTİF AYRIMCILIKTAN YANAYIM"

Kadınların siyasi yaşama katılımlarının artırılması yönünde bugünlerde kota uygulaması tartışması var. Siz kota konusunda ne düşünüyorsunuz?

Anadol: Bir kere ben pozitif ayrımcılıktan yanayım. Kadınlar lehine bir ayrımcılık anlamına geliyor bu. Ve bunun siyasi partilerde uygulamasının yapılması kanaatindeyim. Marksist, komünist partilerde de böyle bir uygulama yapılmak zorunda. Ancak oran konusu marksist partilerin özellikleriyle de ilgili olarak gözönünde alınmak durumunda. Şüphesiz bir partide üyelerin yarısı kadınlardan oluşuyorsa, o halde yarı yarıya temsil edilmeleri de doğaldır. Aslında üyelerinin yarısının kadınlardan oluşması durumunda da böyle bir kotaya gerek yok, doğal olarak o mücadelenin içinde deneyim kazanmış cinsler arasında da az çok eşit dağılacağından doğal olarak yüzde elliye yakın bir temsil sözkonusu olabilir. Ancak şu anda toplum kadınları siyasete katılım konusunda ikincil bir role atmış olduğu için, siyasi partilerde kadın üye oranları çok düşük. Bu başka partiler, burjuva partiler için üye sayısına eşit oranda bir kota uygulaması o partilerin doğası icabı fazla bir mahsur yaratmaz. Ancak marksist partiler, tanımları gereği organlarında üyelerinin en yetenekli, en fedakâr, en bilinçli unsurlarını seçerler. Diyelim kadın üye oranı yüzde on olduğunda ve kota yüzde yirmi olduğunda bütün kadın üyeler organlara otomatikman girmiş olacaklar. Bu liyakat konusu tamamen dışlanmış olacaktır. Bunun için marksist partiler kendi üye sayılarını gözönüne alarak, kadınlar arasında liyakata uygun bir seçim yapmaya olanak veren bir kota tespiti yapmalıdırlar. Örneğin üye sayısı yüzde 20 civarındaysa bunun da altında bir kota konulursa iki kadın marksistten parti üyelerinin daha becerikli, daha bilinçli gördüğü kadın kimse, onu seçmeye olanak tanır.

-O halde marksist partiler kadın üye sayılarını arttırmalılar dersek, bu nasıl olacaktır?

Anadol: Bunun için bir takım çabalar içinde olmaları lazım, özel gayretler sarfetmesi lazım. Asıl bu amaçla değil ama kadınların eşitlik çabası içinde yürüttükleri çabalara, ya da bu amaçlarla yürütülen çabalara yaptıkları katkılara biraz da bu gözle de bakmaları lazım. Bu dolaylı olarak o marksist partinin üye yapısını daha sağlıklı bir duruma getirecektir.

-Geçmişte TSİP'te böyle bir kota var mıydı?

Anadol: Yoktu. Gerek seksen öncesinde, gerekse seksen sonrası partinin yasadışına itildiği dönemde böyle bir kota yoktu. Bir engellenme sözkonusu değildi. Bir kadın üye adaylığını koyduğu zaman onun sırf kadın olmasından ötürü seçilememesi sözkonusu değildi. Bu konuda kendi özeleştirimi de içeren bir tarzda, şunu söyleyebilirim: Kadın sorununun bütün üyelerin bilincine yeterince yansıdığını söyleyemem. Örneğin yasadışına itildiğimiz dönemde bir aileden iki kişinin birden partinin değişik örgütlerinde çalışıyor olması halinde, bunlardan birinin yakalanması halinde otomatikman aile bağından dolayı öbür örgütü de tehdit altına alacağından dolayı, her aileden bir kişinin çalışması prensibi kullanılmıştır. Bu kullanılınca da doğal olarak erkekler daha çok siyasi mücadelede deneyimli oldukları için, bu dönemde kadın üyelerin siyasi mücadelenin dışında kalması gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Burda özeleştirsel yan şudur; bu sorun yakıcı bir sorun olarak görülmemiş, buna ilişkin bazı tedbirlerin alınması yönüne gidilmemiştir.

-Bugün TSİP için bir kota sözkonusu mu?

Anadol: Şu anda bizde bir kota var. Bu kota yüzde 20 ile 28 arasında. Bu oranın böyle değişmesinin bize özgü bazı nedenleri var. Ama o nedenler hakkında şimdi bir açıklama yapmak istemiyorum. Bu en başta söylediğim ilkenin aşırı zorlanmasıdır. Çünkü, yüzde 20-28 oranında kadın üyemiz yok. Şu anda bile o liyakat unsurunu çiğniyor durumundayız. Ama böyle bir durumu geçici olarak göze almak durumunda olduğumuz kanısındayım. Çünkü kadınlar kendi kendilerini de ikinci planda hissettikleri için aday olmakta çekingenlik gösteriyorlar. Böyle bir zorlama olmadığı takdirde de kolay kolay aday olmayacaklar ve diyelim ki yönetim fonksiyonlarında bulunmayacaklar. Bu da onların siyasetteki geri konumlarını sürdüren birşey olacak.

-Siyasi partilerde kadınların daha aktif olabilmeleri için önleri nasıl açılabilir?

Anadol: Marksist hareket bugün Türkiye'de yasal bir parti olarak ortaya çıkmış değil henüz. Bu da bu konuda yapılacak çalışmalara sınırlamalar getiriyor. Yasal partiyi halletmeden bunu halletmek biraz zor. ❑

SHP İstanbul İl Sekreteri Behlül Ablak

PARTİ KAMUOYUNDA GENELLİKLE KABUL GÖRÜYOR

-SHP kadınlara parti yönetim organlarında yüzde 25 kota konulması kararını aldı. Bu karar hakkındaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Ablak: Kadınların siyasi yaşama katılımlarının ülkenin demokratikleştirilmesi ve politikada kalitenin yükseltilmesi konusunda önemli olduğunu düşünüyoruz. Parti kamuoyunda genellikle kabul görüyor. Kadınların siyasi yaşama katılımında önlerini açacak bir mekanizma olarak görüyoruz. Hemen hemen bütün Avrupa'daki sosyal demokrat partilerde değişik oranlarda kota uygulanmaya başlandı. Bugüne kadar bir başarısızlık sözkonusu değil.

-Genel olarak SHP ya da İstanbul İl örgütü için kadın üye oranı ve parti yönetim organları için bir oran verebilir misiniz?

Ablak: Kadın üye sayısı erkeklere yakın partimizde. Yalnız erkekler şimdiye kadar kadınları yalnızca delege seçimlerinde bir oy makinesi olarak gördükleri için kaydettiriyorlar. Çoğunlukla yanlarında partiye getirmiyorlar. O yüzden çok az sayıda kadın aktif olarak parti çalışmalarına katılıyor. Bu sayı azlığı kadınların yeterince hem parti içinde hem de yerel yönetimlerde, milletvekilliğinde görev almalarını da etkiliyor. Bir oran veremeyiz fakat en iyi oran yüzde on yoktur şu anda.

-Bugüne kadar kadınlar parti çalışmalarında; yönetim mekanizmalarında görev almaları anlamında kadın oldukları için engellendiler mi?

Ablak: Tarihsel bir gelişim süreci var biliyorsunuz. Orduda dahi kadın ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmüştür. Hayatın diğer alanlarında olduğu gibi politikada da bu böyledir. Üstelik bunu yalnızca Türkiye'ye özgü bir hadise olarak da görmemek gerekir. Özellikle islam dininin katı kuralları belki bizi biraz daha geride tutmuştur. Özel olarak kadınların önünün kesilmesi çabasından değil, tarihsel gelişim nedeniyle kadınların yeterince yer alamadığı kanısındayız.

-Kota tek başına yeterli bir çözüm olabilir mi? Kadınların önünü açmaktan sözediyorsunuz, kota dışında bunu nasıl sağlayabilirsiniz?

Ablak: Özellikle kadınların aile içersindeki ve ekonomik yaşamdaki durumlarını düzeltmek gerekir. Kadınlar çok yoğun emek sarfediyorlar. Bu kadar yoğunluk dikkate alındığında politika yapmaya zaman yetmiyor tabi. Bu engelleri kaldırmak gerekir diye düşünüyoruz. Örneğin kreşler açabiliriz, erkeklere evde ev işlerini paylaşımı öğretebiliriz. Ayrıca kadının da erkekle eşit bir insan olduğunu toplumda kabul ettirebiliriz. Elbette kota tek başına bir çözüm değil, ama bir etken olduğunu düşünüyoruz, olumlu bir etken.

-Politikanın yapılma şeklindeki kimi unsurlar, kulisler, kapalı kapılar, delege seçimlerinin rakı sofralarında çözülmesi gibi kimi politik kültürlerin aynı zamanda bir erkek kültürü olarak algılanmasının payı yok mu?

Ablak: Elbette ki, bir takım görüşmeler kahvelerde, yani kadınların genel olarak gitmediği yerlerde oluyor. Toplumsal hoşgörünün o boyutlara ulaşmadığı bir takım yerler var. Meyhaneye gitmek de bir yerde doğaldır. İçki içiyorsunuz, o arada politika da konuşuyorsunuz. Bu doğaldır. Elbette bu bir etkendir ama, esas etken değildir. Esas etken, genel olarak kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmeleri ve işlerinin çok yoğun olması. Esas etken bu. Yoksa kadınlar da kendi aralarında çay partileri yapıp veya kadınların rahat girip çıkabildikleri yerlerde bu faaliyetlerini yürütebilirler.

1453 yıldır ayakta

AYASOFYA SORUNU (MU?)

Ayasofya yüzlerce yıldır ayakta durmakta ve cisminde taşıdığı dehayı her yüzyıl bir başka kuşağa aktarmaktadır. Duvarları yeryüzünü, kubbesi ise gökyüzünü temsil eder. Sahip olduğumuz böylesi eşsiz bir değeri ona uygun şekilde koruyamazsak, laiklik ve çağdaş düşünceyi gerektiği gibi uygulayamazsak, uygar olduğumuzu da iddia edemeyiz.

Ayasofya'nın cami olarak kullanımı cumhuriyet döneminden geri adım olur

Fotoğraf: Kerem İnanç

❑ Kerem İnanç

"Gineliyorum, gineliyorum: Çağdaş olmadan, çağımızın insanı olmadan, kültürümüzün, birikimimizin, hiç bir şeyimizin bilincinde olmayız. Gidin bakın Ayasofya'nın moru bile bin yıl önceki mor değil. Siz bu yüzyılın adamıysanız, Sultanahmet'in mavisi bile yirminci yüzyılın ikinci yarısında bir başka türlü." diyor bir kitabında yazar ve mimar Cengiz Bektaş. Çağdaş olabilmenin, sürekli kendini aşan bir dünyada uygarlığı yakalayabilmenin önemi, değeri ve gerekliliği son günlerde yaşanan Ayasofya'nın ibadete açılması bunalımıyla kamuoyunda bir kez daha tartışma konusu oldu.

Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması aslında çok yeni bir konu değil, 1980 öncesi dönemlerde de "aynı yemek ısıtılıp ısıtılıp" sofraya sürülmüştü. Eskiden bir günlük gazete haberinden öteye geçemeyen bu konu bugün neredeyse sonucuna ulaşacak bir eyleme dönüştü. Hükümetteki ANAP'lı bakanlar ve muhalefet partisi konumundaki DYP'den milletvekillerinin önergeleriyle, konu bugünkü durumuna geldi. Bilinmelidir ki, bu konu birkaç bakanın bir anda aklına gelen ve uygulamaya konan bir konu değil. Türkiye'de laikliğe karşı akımların bugün ulaştığı noktayı gösteren bir göstergedir. Kişi başına 700 tane camii düşen bir ülkede Ayasofya'nın camiye çevrilmesi önergesi, insanların ibadetleri veya camii yetersizliğiyle değil, kazanılması gereken "zafer" gözüyle bakılan bir boy hedefidir. Laiklik anayasanın değişmez maddesiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşlarındandır. Ayasofya ise 1934 yılında Laikliğin güzel bir uygulaması ile müzeye çevrilmiştir. Bugün bakanlar bu kararnamelerin de değişebileceğini rahatça söyleyebiliyorlar. Alınan böyle bir kararın Anayasa'nın laiklik ilkesini hiçe saydığını görmemek için kör olmak gerek. Türban, Ayasofya ve yarın başka şeyler. Bunların sınırının çıkarılacak kararnamelerle mi yoksa anayasanın değişmez laiklik ilkesiyle mi çizileceğini iyi kavramak gerekiyor.

Ayasofya dünya mimarlık tarihinin şaheseridir. 577 yılında Bizans imparatoru Justinianus tarafından Anthemios ve Isidoros adlı mimarlara yaptırılmıştır. Yapıldığı dönem gözönüne alınırsa Ayasofya'nın önemi daha iyi anlaşılabilir. Özellikle kubbesi, devrinin bir mucizesi olarak nitelendirilmiş ve yapıldığı çağda da büyük yankı uyandırmıştır. 6.yy da yapılan yapı 70x100 m'lik alt yapısı ve yaklaşık 31 m'lik kubbe çapı ile çağı itibariyle tektir ve günümüze dek de uzun süre biricikliğini korumuştur. Kubbe genişliği ve büyük yapısı nedeniyle çağlar boyu onarım görmüş ve payandalarla desteklenmiştir. Ayasofya İstanbul'un alındığı gün camiye çevirilmiş ve Osmanlı döneminde en iyi korunan ve Kâbe'den sonra en çok saygı gören yapı olmuştur. Osmanlı mimarları da yapıya sevgiyle yaklaşarak, yapıyı aşılması gereken bir basamak olarak görmüşlerdir. Ayasofya'nın diğer bir önemli yönü de mozaikleri; kimi geometrik motifli olanlarıysa, yapı ile yaşıt. Bizans'daki İkonoklazm (tasvir düşmanlığı) ve İslam'daki tasvir yasağı yüzünden bir kaç defa sıva ile kapanan mozaikler 1930-32 yıllarında gün ışığına kavuşabilmiştir. Bugün görülebilen mozaikler 9. ve 12.yy tarihleri arasındadır.

Görüldüğü gibi Ayasofya ne Hristiyan dünyasının kalesi sayılan bir kilise, ne de taş ve tuğladan yapılmış bir ibadet yeridir. Ayasofya bir mimarlık anıtıdır. İnsanın uygarlıkla gösterdiği basamakların somut göstergelerindendir. İnsanlık sonuçta evrensel bir kültür mirasıyla birbirine bağlıdır. İşte bu miras içinde Aysofya gibi bir anıtın yeri dinler üstü, tartışmalar üstüdür. Bugün kültür odaklarımız sayılı Üniversitelerimizden bu oldu bitti girişimine karşı tepkiler gelmektedir, demokratik kitle örgütleri kaygı ve endişelerini ortaya koymaktadırlar, ilahiyat fakültesi profesörleri dahi bu konuda tepkilerini "Namaz kılacak yer mi kalmadı", "Ayasofya müzedir, müze kalmalıdır. Oyuna gelmeyin" şeklinde açıklamaktadırlar. Sorun Ayasofya'nın minarelerinden ezan sesinin yükselmesi gibi basite indirgenecek boyutta değildir. Sorun 20. yüzyılda, 2000 yılına 10 kala Avrupa Topluluğuna başvurduğumuz günlerde, laikliği zedeleyerek çağdaşlığın dışında kalmamızdır. Çağdaşlaşmanın en temel ögelerinden biri de laiklik ilkesidir. Ayasofya tartışmasının odak noktası işte budur. Ayasofya 1934 yılında "Eşsiz bir anıt olduğu ve bütün dünyaya bir ilim müessesesi kazandıracağı" gerekçeleriyle müze haline getirilmiştir. Bugün dünyanın dört bir yanından, çeşitli dinlerden binlerce insan bu güzel yapıyı ziyaret etmektedirler. Ve bu insanlar dinsel kaygıları düşünmek yerine Ayasofya'nın tarihsel ve kültürel önemi üzerinde durmakta, ona hayran kalmaktadırlar. Olayın bir diğer boyutu da böyle bir durumda 1453 yıldır ayakta duran yapının yaşayacağı tahribattır. Yapıyı koruma olanakları, ibadete açılması durumunda aciz kalacaktır.

Ayasofya yüzlerce yıldır ayakta durmakta ve cisminde taşıdığı dehayı her yüzyıl bir başka kuşağa aktarmaktadır. Duvarları yeryüzünü, kubbesi ise gökyüzünü temsil eder. Sahip olduğumuz böylesi eşsiz bir değeri ona uygun şekilde koruyamazsak, laiklik ve çağdaş düşünceyi gerektiği gibi uygulayamazsak, uygar olduğumuzu da iddia edemeyiz. ❑

BÜTÜN AVRUPALILARIN ORTAK MİRASINA KARŞI ÇIKILIYOR

Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu, Ayasofya'nın "müzeden camiye çevrilmesi önerisi"ne karşı çıkarak, konuyla ilgili görüşlerini açıklandı.

Ayasofyanın camiye çevrilmesine ilişkin öneri ve kampayanın üzüntü ve endişeyle karşılandığı dile getirilen açıklamada, yapılmak istenenin "Türkiye'nin de imzası bulunan uluslararası sözleşmelerle de bütünüyle çeliştiği" hatırlatıldı. Açıklamada daha sonra şu görüşlere yer verildi:

"1986 yılında Strasbourg toplantısında kabul edilen Avrupa Konseyi Üçüncü Ara-Dönem Planı (1987-1991)'nın 7. Alanı A"Kültürel Miras"la ilgili olup, bu planın "**Demokratik Avrupa: Hümanizm, Çeşitlilik, Evrensellik**" başlığını taşıyan bildirgesinde şu temel ilke tüm üye ülkelerce "yaşama geçirilmek" üzere kabul ve ilan edilmiştir:

" Kültürel Miras alanındaki Avrupa işbirliğinin hedefi, kültürel ve toplumsal çeşitliliği onaylayarak Avrupa'da dayanışma ve birlik bilincini canlandırmaktır.

Bu temel ilke uyarınca, Ayasofya'nın camiye çevrilmesi önerisi; onun kültürel ve toplumsal çeşitliliğin bir ürünü olarak korunmasına aykırı düşmekte, bu çeşitliliğin inkarı anlamına gelmekte ve yapıtın tarihinden gelen "kültürel kimliğini zedeleyen" bir sonucu yaratmaktadır. Bu da " Avrupa Birliği" bilincini canlandırma yerine köreltici bir davranışı tanımlamaktadır.

Avrupa Konseyi'nin , aynı ilkeye koşut olarak kabul ettiği ve Türkiye'nin de 1989 yılında onaylamasıyla 22 Temmuz 1989 tarihli R.G.'de yayımlanarak ulusal sınırlarımız içinde de yürürlüğe giren "Avrupa Mimari mirasının Korunması Sözleşmesi" de şu yaklaşımı temel almaktadır:

Bu antlaşmayı imzalayan üye devletler; mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve çeşitlerin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasını oluşturduğunu kabul ederler..."

Yine Ayasofya yürürlüğe henüz girmiş bu sözleşme uyarınca da, 'bir Avrupa kültürü mirası" olarak ve "geçmiş bizans ve Osmanlı uygarlıklarının en önemli tanığı olma" niteliğiyle korunması gereken, yani ne klise, ne de cami olarak ve fakat " her dinden insanın ortak kültür değeri" kimliğiyle tüm insanlığın hizmetindeki bir müze olarak kullanılmaya devam edilmesi zorunlu olan bir anıtsal yapıt niteliğindedir.

Ayrıca, aynı sözleşmenin 11. maddesinde de; "**taraflar, kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından, korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinmeleri gözönüne alınacak şekilde kullanımını taahhüt ederler**" koşulu getirilmiştir.

Hükümetin bu "taahhütü uyarınca"da Ayasofya'nın; "tarihsel özelliğini koruma açısından", "çağdaş yaşamın bir gereksinmesi olan" müze şeklindeki kullanımını değiştirecek önerileri reddetmesi gerekmektedir.

Mimarlar Odası, laik bir toplum ve devlet olduğumuzun başlıca kanıtlarından biri olan, Ayasofya'nın 1934'den beri süregelen müze şeklindeki kullanımının, "camiye çevrilmesi" önerisinin gerçekleşmesi durumunda, uluslararası ilkelere ve uygarlığın evrensel kurallarına aykırı bir uygulama da ortaya çıkaracağı konusunda ilgilileri ve kamu oyunu uyarmayı, kuruluş yasası gereğince zorunlu bir görev bilmektedir.

Ayasofya tüm insanlığın ulusumuza emanetidir.

Onu, tarihine ve kültürüne saygılı bir şekilde korumak ve yaşatmak, laik ve uygar bir ulus olarak, öncelikle bir insanlık görevimizdir. ❑

21. Yüzyılın Eşiğinde Geleceğin kültür Bileşenleri:

"ALTERNATİF KÜLTÜR ODAKLARININ

❑ Füsun Öztürk Baysan

21. yüzyıla girmemize on yıl kaldı. Dünya yeni bir yüzyıla yeni bir çehre ile girecek. Son yıllarda yaşadığımız değişimler bunun temellerini atıyor. Politika ve politikadaki değişimler dünyayı sarsıyor. Ya kültür? 1980'leri geride bırakıp 1990'lara girerken kültürün geleceğinde neler olacak? Artık günümüzde kültürü daha çok içeren politikanın kendisi de yeni bir kültürel zenginlik olabilecek mi? **Adımlar**'ın "Toplum" sayfalarında geleceğin kültürü ve sorunları üzerine tartışmalar, söyleşiler gerçekleştirme düşüncemize ilk olarak yazar, sinemacı **Onat Kutlar**'la başlıyoruz.

-"2000'e on kala", kültürel açıdan dünyayı nasıl bir gelecek bekliyor? Önümüzdeki dönemin kültürel bileşenleri neler olacak? 1980'leri geride bırakırken, o yıllarda yaşadığımız sorunlar bizi nasıl bir geleceğe hazırlıyor?

Kutlar: 1990'larla başlayan ve 2000'lerle devam edecek olan önümüzdeki dönem büyük olasılıkla bütün dünyada çok yoğun bir iletişim çağı olarak yaşanacak. Bence kültürle ilgili en önemli sorun da bu noktada çıkıyor. Yani uydulardan 30-40 kanaldan birden yayın yapan TV istasyonları, inanılmaz bir yoğunluk kazanan kablo yayınları, video kasetleri, gösterge iletişim araçları, telefonlar, fakslar ve benzeri haberleşme araçları bize nasıl bir dünya çizecekler? Bu tabi önümüzdeki yılların bir numaralı sorunu. Burda genel olarak insanlığın tarihine baktığımızda, karşımıza çıkan kültürel gelişme ya da değişme olayı ancak belli bir açıklık kazanabilir. Bugün bazı noktaları ihmal edilmiş olsa bile, 2000 yıl önceden günümüze canlı bir şekilde varlığını sürdüren kültürel bir miras var. Bu insanlığın ortak mirasıdır.

Sanıyorum ki, yaşamakta olduğumuz ve daha da ağır yaşayacağımız bu iletişim çağında kültürle ilgili kişilerin ve kurumların başlıca çabalarından birisi, bütün bu bombardıman içinde kalıcı olan, öze yakın olan ürünleri değerlendirebilmek, ayıklayabilmek ve onları gelecek kuşakların hizmetine sunacak şekilde canlı tutabilmektir. Bu önemli bir çaba gerektiriyor. Önümüzdeki dönemde iletişim bombardımanı altında kalıcı ve değerli olanın ne olduğu konusunda bir bilgilenme sürecinin yaşanması gerektiğine inanıyorum. Bu tabi gene bir haberleşme olayıdır. Ben kendi ülkemizde bu konuda epeyce zayıf ve yoksun olduğumuza inanıyorum. Bu konuda kurumlaşmalar çok yetersiz.

İkinci konu: Geçmiş yüzyıllarda zaman zaman karşımıza çıkan bazı dönüşüm devrelerinde insanların meselelere tek yanlı çözümler önermelerinin yaygın olduğu dönemler görüyoruz. Yani 1789 öncesi Fransa'sında bütün soyluları kestiğinizde herşey hallolurdu. Bütün benzer kestirme çözümler aslında insanlığın gerçekten kurtuluşunu tekbaşına sağlayamıyor. Hem yaşadığımız günleri hem de geleceği tek yanlı görüş açılarıyla değil, daha karmaşık, daha kompleks, daha multifaktörel biçimde düşünmek ve değerlendirmek zorundayız. Bence önümüzdeki dönemin ikinci büyük özelliği bu.

Üçüncüsü, bence çok önemli bir nokta, çünkü zaman zaman gözlerden kaçırılan bir nokta. Sanıyorum Kierkegoar'ın bir sözü "Bir dönemin çöküşü o sırada en az farkedilen nedenden ötürüdür. Çünkü farkına varılsaydı çöküş olmazdı" diyor. Gerçekten çoğu zaman yola çıkış noktamızı kaybederiz. İnsanlığın tarihine baktığımızda özgürlük bütün toplumsal hareketlenmeler tarihinin belki de hiç elden düşmeyen bayrağıdır. Ama yine görüyoruz ki, bu bayrakla yola çıkanlar bir süre sonra kendilerine karşı özgürlük taleplerinin ortaya çıktığı dönemleri yaşadılar. emek ki, çok temel bir kavram, "istek" unutuldu. Önümüzdeki dönemin bir başka temel kavkasını da sözgürlük olacak. Yani çok yönlü düşünme gibi, çok sesli düşünme biçimine de insanların ulaşması gerekiyor.

Bununla çok yakından bağlantılı olarak demokrasi kavramını dile getirmek mümkün. Şairler çok iyi bilirler; bazı sözcükler zamanla kendi içeriklerinden adeta soyutlanırlar. Ve hatta şairler bu sözcükleri mümkün olduğu kadar kullanmaktan kaçınırlar. Kullandıkları zaman ya çok bilinen ya da içi kof bir sözcüğü kullanmaktan korkarlar. Demokrasi de böyle düşünülebilir. Ben yine de böyle sözcüklerin önemini kabul edenlerdenim. Demokrasi sözcüğü nerelere çekilirse çekilsin, insanlığın tarihi ve mücadeleleri düşünüldüğünde, yine de sihirli bir sözcük olma özelliğini koruyor. 2000'li yılların yeryüzünde bir demokrasi dönemi olması gerekiyor.

Önümüzdeki dönemde insan mutluluğuna yönelik, insanın kendi kendisini varetmesine yönelik çok temel bazı kavramların gelip geçici olanlardan ayrılarak özlü bir şekilde düşünülmesi dönemidir. Önümüzdeki dönemde insanların bir çok konuda özgür bir yaşam biçimini oluşturmak için çaba göstereceğine inanıyorum. Yani artık insanlar kendi yaşamlarını, yaşamın kendisine sunduğu olanakların bir bölümünü yok ederek, bir bölümünü ortadan kaldırarak şu ya da bu amaç, şu ya da bu yaşam biçimi uğruna terketttikleri dönemlerin hepsinin gelip geçici olduğunu, buna karşılık insanlığın neredeyse başından beri varolan yönelik ve eğilimlerinin devam etmekte olduğunu kimisi çok acıdan deneylerle öğrendiler. Bundan sonra artık insanlar daha az yanılma hakkına sahipler. Geçmişte yanılabilirlerdi çünkü bazı şeyler bilinmiyordu. Bugün artık herşeyi biliyoruz. Bugün artık yanılma hakkımız yok. Önümüzdeki dönem sanıyorum daha doğal, daha insancıl, daha özgür, daha demokratik ve daha kalıcı değerlerle devam eden bir dönem olmalı. Olacak demiyorum, çünkü bir kehanet olur.

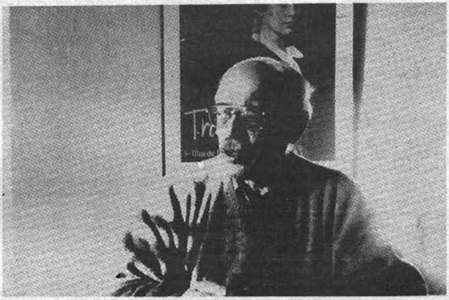
- Demokrasi, özgürlük diyorsunuz. Bunlar bir yanıyla da politik kavramlar. Özellikle son yıllarda Sovyetler Birliği ve Avrupa ülkelerindeki gelişmeleri düşünürsek giderek politikanın daha çok kültürü içermeye başladığını, kültürün de politika ile yoğun etkileşim içinde olduğunu söyleyebiliriz. Dünya da yaşanan politik yenilenme isteği, kültüre nasıl yansıyacak? Sol kendi kültürel yenilenmesini nasıl oluşturacak?

Kutlar: İlginçtir, gerçekten solun aksiyomuna kaynaklık eden bütün temel düşünceler, yapıtlar birer kültür olayı olarak ortaya çıkmıştır. Bugün günümüz solu kendine Marks'ı bir anlamda başlangıç noktası olarak alıyorsa, Marks'ın kendisi, bütün yapıtları aynı zamanda bir kültürel olgudur ve çok derin kültürel kaynaklara sahiptir. Solun politikasının kültürden ayrı düşünülmesi mümkün değil. Ama ne yazık ki, zaman zaman bir kültürsüzleşme olayı solun kendi içinde yaşanmıştır. Burda tabi çok temel bir çelişki var. Bir de solcu düşünürler kültürel olayların, özellikle sanat olaylarının özgürlüğü üzerinde çok durmuşlardır. Yani bunların başka olaylar gibi toplumsal koşullarla birebir açıklanmayacağını çok anlatmışlardır. Dolayısıyla da, kültür konularına da olayı sadece sınıfsal bir irdelemeyle açıklamaya çalışan düşünce biçimleri yararlı olamamıştır. Kısacası, günümüzdeki dönemin politikasında tam tersine kültürel yaklaşımların büyük ölçüde egemen olması gerekiyor. Tabi ki burda bir kuram öneriyor değilim. Kültür adamlarının metro polisi değil amaç. Bu iki olayı birbirine karıştırmak olur. Ama kültürde politikanın bağlantılarını daha güçlü bir şeklide kurmak zorundayız.

Burda kültürel gelişmişliğin politikanın değişmesinde de önemli bir rol oynadığını söylemek istiyorum. İnsanların kültürle şu veya bu şekilde ilgili olan kişilerin, dünyaya, çevrelerine ve politik hareketlere bakış açılarında da belli hoşgörüler, toleranslar hakim olur. Politika da aslında kültürün bir parçasıdır. O zaman önümüzdeki dönemde kültürle politika arasındaki ilişkileri de çok daha farklı bir biçimde düşünmek zorundayız. Ve kültürün politik amaçların gelişiminde ve başarıya ulaşmada vazgeçilmez olduğunu kabul etmek zorundayız. Bunu bir tarafa bırakarak birşey yapılamaz. Aynı zamanda şunu da kabul etmek zorundayız ki, kültürel eylemler, ürünler politikanın bir aracı değildir. Politik amaçlara ulaşmak için kullandığımız bir şey değil. Tam tersine politikanın içinde yeraldığı bir kültürel birikim sözkonusudur.

- Kültürel gelişmenin sağlanabilmesi için kültürel kimliklerin korunması ve varolan kültür mirasına da sahip çıkılması gerekiyor. Bu anlamda "Ortak Avrupa Kültür"ünden sözediliyor. Avrupa kültürü yabancı kültürlere karşı korunmaya çalışılıyor. Kültürlerin başka kültürlere karşı korunması gelecek dönemde önümüze nasıl sorunlar koyuyor?

Kutlar: Burda şöyle bir olayı gözden uzak tutmamak gerekiyor. Bazı kavramlar ülkemizde yanlış kullanılıyor. Örneğin birey sözcüğünün kullanılışı. Birey içeriksiz, bir parçadır. Kişilik ise içeriksiz bir parça değildir. Kişilik dediğimiz zaman içeriği olan bir kavramdan söz ediyoruz. Bir kişiliğin oluşması ise, hiç kuşkusuz yakın çevresinden başlayarak oluşan ve kendi başına bir varlık ifade eden bir durumdur. Elbette bir kişiliğin oluşmasında kendisini içinde oluşturduğu toplumun, ülkenin onun kültürel gelişmişliğinin, kültürel mirasın çok fazla rolü var. Kısaca kişilik bu anlamda bir kimlik oluşturur. Bu kimlik ise, bir yandan kendi ülkesinin bir yandan da dünyanın kültürel mirasından çok derin izler taşır. Eğer biz bu kimliği korumazsak bir süre sonra çok çeşitlilik kavramıyla çelişen bir noktaya gelir. Yani yeryüzü, cesur dünya, bilim kurgu romanlarında karşımıza çıkan birbirinin aynı birimlerden oluşan bir dünyaya dönüşür. Tabi arzu ettiğimiz şey bu değil.

Onat Kutlar: Kültürel olaylarla ilgimizin aktif bir ilgi olması gerekir

Bu yüzden kimliğin kendi toplumsal çevresinden başlayarak korunması gerekir. Bu anlamda yeryüzündeki bütün toplumsal kültürlerin kendilerini korumaya ve geliştirmeye yönelik olmadıklarını, bazılarının saldırgan olduklarını görüyoruz. Önümüzdeki dönemde demin de sö-

Onat Kutlar

OLUŞMASI GEREKİYOR"

zünü ettiğim dehşetli iletişim bombardımanı altında insanların giderek bir üniformatiye dönüşmelerini önleyecek olan başlıca kaygı da bu kimliğin korunmasıdır. Tabii ki bu kimlik söz konusu olduğunda önümüze çıkan temel kavramlardan biri de ulusal kimlik konusudur. Ulusal kimlik "ulus" sözüyle ilgili olmasına karşın, ulusçu bir öğretinin ürünü değildir. Zaten varolan bir kavramdır. Avrupa'da bu bir taraftan ulusal kimliklerin, bir taraftan da ortak Avrupa kültürünün oluşturduğu kimliğin korunması yönünde çok ciddi

Yaşamakta olduğumuz iletişim çağında kültürle ilgili kişilerin ve kurumların başlıca çabalarından birisi, bütün bu bombardıman içinde kalıcı olan, öze yakın olan ürünleri değerlendirebilmek, ayıklayabilmek ve onları gelecek kuşakların hizmetine sunacak şekilde canlı tutabilmektir.

araştırmalar var. Konu onlara çok yakıcı bir olay olarak geliyor. Yani eşikteki bir olaydır. Diyelim ki, sınırlar kaldırıldığında bir Alman kültürel kimliği ile Fransız kültürel kimliği kendi otonomilerini tümüyle kaybedecekler mi, yani üniform bir Avrupa kültürel kimliği mi oluşacak? Bu kanıda değilim. Çünkü bunların da geçmişe yönelik derin kökenleri var. O kültürel kimliklerin ortadan kalkması mümkün değil. Avrupa'nın ortak kültürel kimliği içerisinde ulusal kimlikler korunacaktır. Bu anlamda bir çeşitliliğe Avrupa hazır. Aynı şekilde ülkemizin de böyle bir olay içinde entegrasyonu sözkonusu ise, bu ancak kendi ulusal kimliğimizi koruyarak olabilecektir.

Bu anlamda, her türlü asimilasyon politikasının, yani bir kültürel kimliği silip onu başka bir kimliğin etki alanına sokarak yok etmek politikasının geçerli olabileceğini sanmıyorum.

Tabii ki, Avrupa kültürel kimliğinin de, başta Amerika olmak üzere Japonya'yı da buna dahil edebiliriz, başka kültürel yapıların saldırısı karşısında korunması da son derece önemli. Öyle sanıyorum ki, önümüzdeki yüzyılın başlıca özelliklerinden birisi gittikçe zayıflayan ve ortadan kalkan siyasi sınırlara karşılık, birlik içinde çeşitliliği içeren bir kültürel kimlik arayışı önümüze çıkacak. Bunu bir yanıyla da, toplumların içerisinde bireylerin bir kişilik olarak kimliklerinin korunabileceği ve onun da isimsiz birer rakam olmayacağı, kendi kişiliğini özgürce ortaya koyabileceği ve geliştirebileceği toplumlar olarak düşünebiliriz.

- Bu nasıl gerçekleşecek, özellikle ülkemiz açısından? Daha öncesi bir yana, son on yılın kültürsüzleşme politikaları ve bunun etkisi altında kalan yığınları düşünürsek yeni bir kültürel dinamik yaratmak, yeni biçimler bulmak nasıl mümkün olacak?

Kutlar: Virgina Woolf'un çok güzel bir sözü var. "Benim kitaplarımı okumak istiyorsanız iskemlenizin altına bir çivi koyun, o çivinin üstüne oturarak okuyun. Rahat okunacak kitaplar değildir" diyor. Şimdi kültürel ürünü, kültürel ileti biçiminde ele alabileceğimiz ama, çoğu zaman bir alt-kültür ürünü olarak ortaya çıkan şeyleri anlamamız, sevmemiz, değerlendirmemize herhangi bir çaba gerektirmiyor. Ama buna karşılık yaşamımızı değiştirecek herşey belli bir çaba gerektiriyor. Şimdi biz kültür olayını yaşamı değiştirebilen bir olay olarak alıyoruz. Yaşamı alıştığımız şeylerin tekrarından ibaret bir olay değiştiremez.

Kültürel olaylarla ilgimizin pasif değil aktif bir ilgi olması gerekir. Aktif nasıl olur? Aktif ilgi tabii ki her şeyden önce kültürel üretimin çeşitlenmesine katkıda bulunarak oluşur. Bu isterseniz birşey üreterek olur, isterseniz üretilmiş olanın daha iyi kavranmasına katkıda bulunarak olur, sevdiğiniz, kavradığınız, başkalarının kavramadığı ya da sevmediği yada onlara ulaşmamış şeyleri kavratarak, sevdirerek, ulaştırmaya çalışarak olur. Tabii bu da herşeyden önce bir kültürel birikimi gerektirir. Buna kısaca kültürel eğitim de diyebiliriz.

İkincisi, kültürel örgütlenme son derece önemli. Çünkü insanlar pekçok şeyi ortak biçimde yapmayı seviyorlar. Bütün bu anlattıklarımız ışığında kültürel gelişmeye göre düşünülmüş örgütlenme modelleri düşünmek gerekiyor. Yeni biçimler araştırmak gerekiyor. Bunlar nelerdir? Bunların ortamları nelerdir? Bunları bulmak, yaratmak gerekiyor. Bu konuda yeryüzünde sayısız örnek var. Yani bir bölgeyle ilgili kültürel animasyondan tutun, zengin kültür değerlerinin korunmasına ilişkin yatırımlardan tutun, kültür merkezlerinin açılmasından tutun, kültür üretimi için gerekli altyapıların oluşturulmasından tutun, sayısız olay karşınıza çıkıyor. Bunlar tek tek insanların yapamayacağı şeyler. Daha çok kültüre ilgi duyan yönetimler devreye girebilir.

Bu gibi olaylar daha çok gençler için önemli. Gençlerin böyle bir kültürel kimlik için hazırlanabilecekleri ortamların oluşturulması gerekiyor. Bu da tabi ki bugüne kadar bildiğimiz, kolayca algıladığımız, kolayca sevdiğimizi düşündüğümüz, böylece yaşamımızı değiştirmeden götürdüğümüz kültürel ilgilenme biçimlerinden farklı biçimler gerektiriyor. Yani herhangi bir salonu doldurup orda film izlemek, konser izlemek, ya da kabak çekirdeği yiyerek TV izlemek değil; alternatif kültür odaklarının oluşması gerekiyor. Belki önümüzdeki dönemin başlıca kaygılarından biri bu olacak, bence bu da yaratıcı bir olaydır. İnsanlar burada yaratıcı güçlerini kullanabilirler, yani eski bir yapıyı yeni bir işlevsellikle kullanarak da yapabilirsiniz bunu, bir alanı kullanarak da yapabilirsiniz, yazılarla yapabilirsiniz, görüntülerle yapabilirsiniz.

Herhalde hayal gücünün sınırı yoktur. İnsanların bu gibi şeylere hem açık olması gerekir, hem de bunları anlamak için çaba göstermesi gerekir. Sanıyorum önümüzdeki dönemin bir gerçekliği de alternatif kültür odaklarının yaratılması, geliştirilebilmesi ve insanların bu kültürel odaklarda kendi kültürel kimliklerini oluşturabilmeleridir. ❑

Fotoğraf: Kerem İnanç

İdil Biret dinleyenleri kendine bir kez daha hayran bıraktı

Şiir atı yaslı

CEMAL SÜREYA ERKEN ÖLDÜ

Cemal Süreya'dan tanrıya çok şey kaldı...

Cemal Süreya'nın sözcükler arasındaki göçebeliği sona erdi.

Belki, sözcüklerin sevinci sona erdi,demek daha yerinde olur. Cemal Süreya türkçenin sözcüklerini sevindiriyordu. Billur zekâsı artık geçen şiirlerinde kaldı. Hep ince sezgilerin şairiydi. Ve inanılmaz sezgisini son şiirinde gösterdi.

"Üstü kalsın" demiş:

"ölüyorum tanrım / bu da oldu işte / her ölüm erken ölüdür/ biliyorum tanrım / ama ayrıca aldığın şu hayat / fena değildir/ üstü kalsın"

Cemal Süreya'dan tanrıya kalan çok oldu, hem pekçok.

Az yazdı, az yayımladı, -söz mutlaka yerindedir- öz yazdı. İkinci Yeni'nin öncüsü denildi, -ustasıydı kesinkes. Yenilikçi şiirin izleyicisi değildi, içindeydi. Şiir düşünürken şiiri kurdu. Şapkasını çiçekle doldurdu. Kısası Ahmed Arif'ce söylenebilir, en iyi biçimde: "Şiir atının yelesinde doğdu." En alımlı yerinden esti atın; esintisi, genç erkeklerin ve kızların gönlüne doldu.

Cemal Süreya'nın ömrü güzel düşüncenin içinde savruldu. ❑

Semih Gümüş

"İSTANBUL'DAN İDİL BİRET GEÇTİ"

Dünyaca ünlü piyanistimiz İdil Biret, 8 Ocak'ta İstanbul Cemal Reşit Rey konser salonunda dinleyicilere bir müzik ziyafeti verdi. Biret resitalinde Mozart ve Beethoven'in eserlerini yorumladı. Devlet sanatçısı İdil Biret 7 yaşındayken özel kanunla Fransaya giderek, Paris konservatuvarında müzik eğitimi gördü. 16 yaşında profesyonel olarak çalmaya başlayan sanatçı, bugüne dek birçok ünlü orkestra ile çaldı ve yarışmalarda birçok başarı elde etti. Biret günümüzde Avrupa'nın hemen hemen tüm sanat merkezlerinde konserler vermekte, festivallere katılmakta ve birçok piyano yarışmasında jüri üyeliği görevini de üstlenmektedir.

Resitalinde, üstün yorum gücü ve duyguyla bütünleşen virtüözitesiyle Biret, dinleyenleri kendine hayran bıraktı. İlk bölümde, kusursuz bir yorum ve ince bir duyarlılıkla çaldığı Mozart'ın La majör sonatı (ki son bölümü Türk marşı olarak biliniz) ve Beethoven'in Ayışığı sonatından sonra ikinci bölümde, Beethoven'in 5. senfonisini Lizst'in piyano uyarlamasıyla çalarak, senfoni-piyano uyarlamalarındaki üstün başarısını birkez daha gösterdi. İdil Biret'in 1989 yılında, Lizst'in piyano düzenlemesiyle Beethoven'in tüm senfonilerini içeren ve altı plaktan oluşan albümü büyük ilgi topladı. İstanbul Cemal Reşit Rey Salonu tarihi bir gün yaşadı. Müzikseverler müzikle dolu iki saat geçirdiler. Tarihin İdil Biret ve piyanosuyla tekerrürü herkesin dileğiydi. ❑ K.İ.

MERCEK

Hazırlayan: Attilâ AŞUT

YAŞARKEN ÖLMEK...

Tarih 25 Aralık 1989...
Günlerden Pazartesi...
TV'DE "akşam ana haberleri"ni izliyoruz.
Ekranda bir garip adam...
Adı: **Gheorghe Oprea.**
Görevi: Romanya Başbakan 1. Yardımcısı.

Gazetelerin yazdığına bakılırsa, **"Çavuşesku ailesinin yakını"** ve de yönetimin güvenilir adamlarından biri... Zaten, başka türlü olması da düşünülemez. Romanya'da **Çavuşeskular'ın** güvenmediği bir kişiyi "Başbakan Yardımcısı" yaparlar mı?

Ama, gelin görün ki, ekranda, ağzından köpükler saçarak konuşan **Oprea**, herkesi şaşırtıyor!

Sanki, **Çavuşesku** yönetimin önde gelen bir temsilcisi olarak Türkiye Cumhurbaşkanı'yla, Başbakanı'yla, Bakanlarıyla görüşen, anlaşmalar imzalayan o değil...

Sanki, birkaç gün önce verdiği demeçte, Romanya'nın Çavuşesku yönetiminde ulaştığı ekonomik düzeyi överek, **"Bizim ekonomik gelişmemiz, çoğu Avrupa ülkesini kıskandırıyor"** diyen kendisi değil...

Sanki, Türkiye'ye ayak bastığı 21 Aralık günü gazetecilerle görüşürken, Romanya'daki olayların "abartıldığını", ölü sayısının kesinlikle 10'u geçmediğini "açıklayan", aynı kişi değil...

Şimdi bu **Oprea, TV** kameraları önünde **Cavuşesku**' ya atıp tutuyor, ağzına geleni söylüyor, ucuz kahramanlık yapıyor...

"Çok şey biliyorum..." diyor. **" Hemen ülkeme dönüp Çavuşeskular'ın suçlarını bir bir anlatacağım."**

Gazeteciler soruyor:

"Madem biliyordunuz, neden şimdiye değin açıklamadınız?"

"Korktum..." yanıtını veriyor Oprea.

"Peki, şimdi korkmuyor musunuz?"

Hayır, korkmuyor!.. Çünkü "suçsuz" olduğuna kesinlikle inanıyor!

Ama, Çavuşesku'yu suçlarken, adamın ne diktatörlüğünü bırakıyor, ne hırsızlığını, ne de hainliğini!..

Dinlerken, içinizde bir burukluk, tedirginlik duyuyorsunuz... Duygularınız daha sonra öfkeye, tepkiye, tiksintiye dönüşüyor.

Sergilenen davranıştan, insanlık değerleri adına utanıyorsunuz!..

Ertesi gün TV'de yine aynı adam..

Oprea, bu kez daha da bayağılaşıyor.

TV kameraları önünde, profesyonel oyuncuları kıskandıran bir "şov" sergiliyor...

Sağ eli havada... Parmaklarıyla "V" işareti yapıyor.

Hızını alamıyor...

Bu "zafer tablosu"nun sessiz görüntülenmesine gönlü razı değil:

Yüzünde "şeytani" bir gülümseme...

"Viktori!.. Viktori!.." diye bağırıyor.

Sesi yapmacık...

Sözleri inandırıcılıktan uzak...

"Ah, biz Çavuşesku'dan neler çektik" rolünü oynuyor...

30 yıl önce Türkiye'de gördüğümüz bir filme ne kadar da çok benziyor! "27 Mayıs" sonrasının kimi **"insan manzaraları"** geçiyor gözümün önünden bir bir...

Demek ki ödlekliğin, tabansızlığın, onursuzluğun vatanı yok! Korku, her yerde dağları bekliyor!

***

Oprea, TV ekranında avaz avaz bağırıyor:

"Viktori!..."

Peki ama, kimin "zaferi" bu?

Adam sanki, yıkılan yönetimin **Başbakan** Yardımcısı değil de, yeni kurulan **"Ulusal Selamet Cephesi"** hükümetinin Savunma Bakanı!...

Kendinden geçmiş, konuşuyor. Konuşurken de saçmalıyor, insanlık değerlerini ayaklar altına alıyor. Örneğin, **Çavşesku** ile eşinin, adalet önüne çıkarılıp, doğru dürüst yargılanmadan kurşuna dizilmelerini bile onayladığını söylüyor. **"Onlar halka çok çektirmişlerdi, bu cezayı hak ettiler"** diyor ve ekliyor:

"Ülkeme dönüp, Ulusal Selamet Cephesi hükümetinin emrinde bir nefer olarak çalışacağım."

Yanlışları ne olursa olsun, **Çavuşeskular**, ölüme yiğitçe gittiler. **Oprea** gibi adamların, "biyolojik" yaşamlarını sürdürmek için onca küçülmeleri karşısında, böylesi bir ölüm, bana çok daha anlamlı ve onurlu geliyor....

Yahya kemal, boşuna söylememiş:

"Ölmek değildir ömrümüzün en feci işi,

Müşkül odur, ki ölmeden evvel ölür kişi." ❑

Açığa çıkanlar ve çıkamayanlar

Türkiye'de, özellikle siyasal nedenlerle gözaltına alınanlar sorgulanırken, gözleri mutlaka bir kumaş parçasıyla bağlanır.

"Gözbağı" olgusu bu sorgulamaların değişmeyen aksesuarıdır bir bakıma.

TBKP Merkez Komitesi üyelerinin açık siyasal kimlikleriyle kamuoyunun önüne çıktıkları 8 Aralık 1989 gününün akşamı, Parti yöneticilerinden **Umur Coşkun**, İstanbul'da gözaltına alındığında da aynı yönteme başvurulmak istendi. Ancak **Umur** Coşkun, Gayrettepe'deki 1. Şube yetkililerine, açığa çıkmış bir **TBKP** yönetici olarak, kendisine gözbağı takılmasının gereksiz olduğunu söyledi. Sorgulamayı yapacak görevliler ise, "güvenlik" gerekçesiyle bu uygulamayı sürdürmek zorunda olduklarını belirterek şöyle dediler:

"TBKP açığa çıktı ama, biz henüz açığa çıkamadık!."

Tartışma sonunda "orta yol" bulundu.

Umur Coşkun'nun gözleri bağlanmadı ama sorgucuların yüzlerini görmemesi için, gözlerinin üstüne bir "siperlik" geçirildi! ❑

GÜNÜN HABERİ

'Komünist Parti öldü' dedi, öldü

Önceki gün gazetecilere yaptığı açıklamada, "Komünist Parti artık öldü" diyen Romanya Dışişleri Bakan Yardımcısı Corneliu Bogdan, dün çalışma masasında aniden öldü. 68 yaşındaki Bogdan'ın damar patlamasından öldüğü açık[illegible]

Tek tek memurlardan; örgütlü memura

22-24 Eylül tarihleri arasında ANKARA'DA yapılan EĞİT-DER'in "Kamu Çalışanlarının Sendikalaşması" Kurultayı demokratikleşme yolunda atılan önemli bir adımıdır. Fakat bu adım, soruna sahip çıkıldığı oranda gelişme yönünde gerçek yerini bulur. Çünkü bugün artık; işçisi, memuru ev kadınıyla tüm çalışanları, öğrencileri ve tüm gençliğiyle koşulsuz örgütlenme ve sendika kurma hakkının, demokrasinin ön koşulu olduğunu biliyoruz. Soruna böyle baktığımızda biz memurların hala örgütlenmemiş olması diğer tüm demokratik güçlerin ve özellikle de biz memurların en büyük kaybıdır. Bundan çıkarı olan kesimlerse "Bu süreci daha ne kadar uzatabiliriz" hesabı peşindeler.

Sorun, aslında kendileri de "657 Sayılı Yasa"ya tabi amirlerin devlet dairelerini kendi babalarının çiftliği gibi kullanmaları değildir. Ne de gelen ödeneklerin türlü entrikalarla özel zimmete geçirilmesi. Sorun hepimizin tek tek bilmesi, görmesi ve susmasıdır. Sorun, ufak bir başkaldırıda başkaldırının başının hemen belirlenip ezilmesidir. Sorun, insanın kendisine ve insana olan saygısının ve güveninin yok edilmesidir. Sorun, insanlık onurunun planlı olarak ayaklar altına alınmasıdır. Ve sorun ancak, verilenle yetinen, siyasi olarak oy verme dışında hiçbir belirleme yetkisi olmayan tek tek bireyler, onlarca kıstasları belirlenen iyi birer memur vatandaşlar olmamızdır.

İşçi sendikalarınca va diğer tüm demokrasi güçlerince ne denli desteklenirsek desteklenelim, haklarımızı alma mücadelesinde yeterli değildir. Biz memurlar en başta haklarımıza sahip çıkalım. 98 Sayılı ILO sözleşmesi ve İnsan Hakları Sözleşmesine imza koyarak memurların sendikalaşmasını kabul eden hükümet bunu yürürlüğe geçirmemiştir. Bu konuda en çok da biz memurların bilinçli aktif çabası gereklidir.

Erkek memurlar olarak, evi geçindirmek için ek işler yapmaktan yorgun, kadın memurlar olarak evdeki işlerden yorgun, hergün işkenceye gider gibi, böylesine gülünç bir maaşla işe gitmekten çok, ömür törpülemek olarak adlandırılabilecek bu yaşama daha ne kadar dayanabileceğimizi tartmamız gerekir. Neden, hep biz en çok çalışanların çocukları en kötü koşullara layık görülüyor.

Görüşümüz ne olursa olsun, tüm bunlar bizim sorunlarımız. Tüm bunlar örgütlü bir güçle aşılabilir ancak. Susmamız şimdiye dek hiçbir şeyi halletmedi, halledemez de. En meşru haksa alınan haktır.

Günçe NUR
İZMİT

Kendi halkına silah çeken hiçbir iktidar ayakta kalamaz

Bir süreden beri Demokratik Almanya 'da, Polonya'da, Çekoslavakya'da ve Bulgaristan'da hızlı -ve köklü- değişimler yaşanmakta.

Bu ülkelerde yaşayan insanlar yönetimlerini köklü değişimlere uğratarak değiştirmişlerdir. Bu insanların değişim istemleri -benim görebildiğim kadarıyla- ekonomik istemler değildi. Bu insanların gereksinimi, istemleri insan haklarıydı, demokrasiydi. Monolitik yapıya değil çok sesliliğe özlem duyuyorlardı. Bu ülkelerdeki komünist partileri de eski yapılarını bırakıp yenilemeyi seçtiler.

Romanya Komünist Partisi (eski) genel sekreteri ve (eski) Devlet Başkanı Çavuşesku geçenlerde yapılan kongrede oy birliğiyle (!) - ayakta alkışlanarak Genel Sekreterliğe ve Devlet Başkanlığına tekrar seçilmişti. Çavuşesku'nun oybirliğiyle iktidarını pekiştirmesi Romanya'da "her şeyin yolunda" olduğu anlamına mı geliyordu.

Temeşvar'da patlak veren "ilk" olaylar Romanya'da "her şeyin yolunda" olmadığını gösterdi.

Son olarak Çavuşesku'nun konuşma yaptığı alanda Çavuşesku aleyhinde slogan atan halkın silahla taranması Çavuşesku'nun sonunu hazırladı. Çünkü, kendi halkına silah çeken hiçbir iktidar ayakta kalamazdı.

Çavuşesku yönetiminin geçmişte yaptığı hatalar bağışlansa bile (!) onbinlerce insanın ölümünden sorumlu olan Çavuşesku ve yönetimi bağışlanamazdı.

Çavuşesku ve eşi bugün kurşuna dizildiler.

Nasıl ki, Çavuşesku ve yönetiminin işlediği suçlar bağışlanmazsa; insan hakları ve demokrasi istemlerini dile getirerek iktidarı ele geçiren Ulusal Kurtuluş Cephesinin elinde tutsak olarak bulunan Çavuşesku ve eşinin, UKC tarafından kaldırılması için savaşım verilen eski yasalarla idam edilmesi, hem de açık yargılama yapılmaksızın, en temel olan savunma hakkı çiğnenerek idam edilmesi- kesinlikle- bağışlanamaz.

Çavuşesku ve yönetimi elbette yargılanmalıydılar, ama alelacele hazırlanmış mahkemede değil, sivil mahkemede açık olarak yargılanmalıydı. Cezaları ise idam olmamalıydı.

Kendi kendime soruyorum (!), sosyalist ülkelerdeki bu gelişmeler rastlantısal mıydı? Yönetimdeki kişilerin kişisel yetersizliği miydi? Yoksa, sorunların çözümünde Marksizm-Leninizm yetersiz mi kalıyordu?

Ekrem Ertik
Özeltip Cezaevi
Koğuş: C/4
Ceyhan

Açlığa razıyız, açılımsızlığa, bakışsızlığa asla!

Bizler 33 kişilik bir koğuşta yakın dostlarıyla kalan "Barış ve demokratik yenilenme" yanlısı 9 Ağır Cezalı politik hükümlüyüz. Bildiğim kadarıyla Türkiye'nin hiçbir cezaevinde içinde bulunduğumuz dönemde bu stratejik yönelimi savunan bu yoğunlukla bir kollektivite yok!

30 yaşlarının çoktan üzerine çıkmış arkadaşlarımla 9 yıldır birçok cezaevleri ve son olarak da Aydın ve Nazilli'de insan onuru ile bağdaşan bir yaşam mücadelesinin ardıcıl savunucuları olarak bugünkü görece "iyi" koşulların sağlanmasına; demokrasi güçlerinin katkısı ve tüm cezaevlerinin birlikte omuzladığı hâlâ izlerini taşıdığımız fiziksel yıpranmalara neden olan uzun soluklu mücadelelerle, bazen birlikte, bazen farklı düzlemlerde mütevazi yeralımların toplamıyla ulaşılabildi. Sınırları çizilmiş olgulara teslim olmayı değil; onları gerçekçi hedeflerle aşmayı ve tek bir sıçrayış ile istemlerin gerçekleşmeyeceğinin bilincinde olarak 9 yıllık çok boyutlu çabalarla aleyhimizdeki dengeleri lehimize döndürebilmek için, toplam ağırlığımız ve seçilebilecek uygun politik hızın oranlarına özen göstererek, eksikliklerimizle ancak bugünkü optimal ivmeye ve kazanımlara ulaşabildik. Kazanımların korunup, aşılmasının temel koşulunu birçok faktörle birlikte temel olarak ülkedeki demokrasi mücadelesinin gelişkinlik düzeyine koşut olduğuna inanıyoruz.

Bugüne kadar her zaman bizler için en yakıcı sorunlarından biri olan; ekmek ve su gibi gereksinim duyduğumuz yayınlarla aramıza bilinçli olarak sokulan engelleme politikaları idi. Bu durum, kazanımlarını maksimize etmek isteyen ger-Reaksiyonerler açısından anlaşılabilirdi. Onlar, tüm olanakları ile toplumun tarihsel belleğini ve kalıtındaki güzel değerleri yok etmeye uğraşırlarken, aynı anda bir dönemin sorumlularından ilan edip mahkum ettiği elmin altında olanları, hem yaşamı sıcak düğüm noktalarından koparıp, hem de bugüne kadar ulaşılabilen, toplam düşünsel eğrilerin gelişmişlik düzeyindeki araları, kolay kapatılamayacak kadar açacak mekanizmaları oluşturarak bir taşla birkaç kuş vurmuş oluyorlardı...

Bugün ulaşılan noktada bu politikalar bir ölçüde de olsa elbirliği ile geriletebilmiştir.

Bir yanıyla "Bilişim" çağı olarak da nitelendirilen ve bilimlerin birbirleri ile grift ilintilendiği ve herbirinin literatürüne dünya ölçeğinde ve hergün onlarca katkılar yapıldığı; Bilimsel-Teknolojik Devrimin yükseldiği tarihsel spiralin yenilenmesinde devasa boyutlara ulaşılan yeni bir yüzyılın şafağındaki dünyada ihtisas alanındaki katkıları hızla takip edemeyen bir bilimcinin literatürüne katkısı mümkün müdür? Bırakın katkıyı gelişmenin momentine ulaşabilir mi...

Bugün var olan problemlerimizden biri de ışığın girmediği duvarların arkasında, ulaşılan bugünü, yaşanmış dünle açıklamak, ya da yeniye ulaştıran evreleri taşlaştırılmış dokuz yılın altında kaldığı için soğuramadan yeni olanı kötü karbon kopyalarıyla tekrarlamaya terkedilmek zorunda bırakmak.

Temel girdilerinden, toplumsal laboratuvarından koparılmış inançlı yetişmiş potansiyel güçlerin günümüz Mengele'lerine denek olmama için gösterdikleri tepki idi bugüne kadar "insan onuru" ile yaraşır bir yaşam" belgisi altında yürütülenler, yürüttüklerimiz...

9 yıldır toplumsal arabeskleşmeye karşı, enstürümanından, orkestrasından, partisyonundan ve izleyicisinden, eserini yaratacağı doğal ortamdan koparılan Beethoven'lerin sevgi ile yoğrulmuş öfke ile yüklü olarak "Kucaklaşın ey milyonlar bu dünya sizin olsun" diye beraberce haykırıp yarattıkları yeni 9. Senfonileri idi korolardan yükselen. Bu çağdaş yorumlar yüreklerinin kulakları sağır olmayanların verdikleri yanıtlarla Miayaskovski'nin 24. Senfonisi özümsenip yenileri yaratılmağa çalışılıyor. Kişilik erezyonuna uğratacak taklitçiliğe düşmeden...

Bugün iç dünyalarımızdaki fırtınalara kaynaklık eden; ne herbirimizi zorlayan ekonomik olanaksızlıklar, ne sıcaklıkları kaybolmuş yuvalarımızın özlemi, ne de Halley'i artık görme şansını yitirmiş olmamız. Bunların da etkilerini yadsımamakla beraber, yeni bir yüzyılın şafağında, güneşin altındaki bütün güzelliklerin, kendi özgün renkleri ile varlık mücadelesi verirken, ışığın girmediği Beton-Demir yığınları içinde dar spektrumumuzdan yayılan renklerin darlığı, sınırlılığı. Bizler için yeninin yapı taşları olacak verilerin eksikliği...

Ne ocakta kaynayacak kuru erzak, ne de izlemek için siyah-beyaz televizyon. Bir tek şey istiyoruz siz dostlarımızdan. Kollektif'in tüketim fonundan ayırabilecek pek bir payımız olmadığından; kendi yayınlarımızı ZAMANINDA-EKSİKSİZ-DÜZENLİ alabilmek, parasız abone olabilmek.

Tüzüksel engelleri dişle tırnakla aşıp; mali engellere takılıp, teorik yayının gazete ilanlarındaki başlıklardan içeriğini anlamaya çalışıp, bitmeyen bir ilgi ile aylarca yollarını gözlemek istemiyoruz. Ve yakın dostların karşılıksız, çok düzenli gönderdikleri teorik yayınlardaki eleştirilerden yola çıkarak programatik yönelimin iskeletini çıkarıp içini binbir güçlük ve kuyumcu titizliğiyle doldurup, "şu körolası merakımızı gidermeye, yönelimin ruhunu yakalamaya çalışıyoruz.

Aynı mali olanaksızlıklarla savaşan birçok derginin kapağında yazılı olduğu gibi "Cezaevlerindeki taleplerden para alınmaz" ibaresini. Y.AÇILIM'ın D.BAKIŞ'ın kapaklarında da görmek ve mürekkebinin tazeliğini solumak istiyoruz.

Yine bu yıl içinde düzenli abone olamayarak aylarca sonra tektük gelenlerle yetinmek zorunda kalıp, özürle biten mektuplar alacaksak ekmeksiz kalmaya razıyız, Açılımsız Bakışsızlığa Asla...!

Dostlukla, sevgiyle.

Yener METİNER
Özeltip Cezaevi
18. koğuş
Nazilli/AYDIN

"Dipten Gelen Dalga"

Geçtiğimiz günlerde Sosyalist ülkelerin bir şekilde yaşamaya başladıkları hızlı değişimlerden biri şüphesiz şu ünlü "Duvar'ın" yıkılmasıydı. Yıllarca karşı-propaganda malzemesi olarak kullanılan duvar yıkıldı ama tepkilere bakıyoruz, Kapitalist ülkelerin egemenleri bu eylemi hiç de hoş karşılamadılar. ABD Dışişleri eski bakanı Kissinger: "Baştakiler çektikleri nutuklar ne olursa olsun, kitleler bir kere başkaldırı bayrağını kaptılar mı nerede duracakları belli olmaz" dedi. İngiltere Başkanı Thatcher , "Büyük değişiklikler olduğu zaman buna büyük belirsizlikler, hatta tehlike eşlik eder," dedi.

"Duvar" inşa edildiğinde yeni doğan çocuklar şu an 30 yaşında. Bu olay için güzel bir yaş günü armağanı oldu diye düşünüyorum. DAC halkı önce düşüncelerin etarfında örülen duvarı, sonra ülkeyi ayırna duvarı yıktı.

11 Kasım'da Doğu Berlin'de toplanan 1,5 milyon inasan kitle insiyatifinin en canlı örneğini vererek, "UYKUYA DALAN KAMU YA ŞAMINI" (Rosa) biranada canlandırdı. DAC'da inaslar şimdi "daha iyi bir sosyalizm" istiyorlar. Yönetime karar olma mekanizmasına katılmak özgürce tartışmak istiyorlar... Sosyalist Birlik Partisi eski üyelerinden, Stefon Heyna 4 Kasım mitinginde kitlelere şöyle sesleniyordu. "Artık kurmak istediğimiz sosyalizm, bizim çıkarımıza tüm Almanyanın çıkarına olna sosyalizm ve demokrasi olmadan olmaz. Demokrasi ise halkın egemenliği demektir. "Yeni Forum'un önderlerinden, Barbel Bohley ise, "Amacımız Kapitalizmi kurmak değil, Sosyalist ideallerle büyüdük. Ama natışmalıyız. Çoğulculuktan yanayız" dedi. Sorumluluklarının bilincinde, olgun ve kültürlü DAC halkı şimdi geçmişte yapılan hataları sorguluyor ve sorunlarına sahip çıkıyor.

DAC halkı şimdi bu kazanımlarının yanısıra burjva demokrasisinden yüzkat, bin kat daha demokratik olan sosyalist demokrasiyi yaşamak istiyor. Her türlü gelişmenin önünü tıkayan bürokratik "buz dağlımı" doğmatik, stalinci sosyalizm anlayışını yıkmak istiyor.

Doğu Avrupa ülkelerinde kitlelerin politik insayatifi geliştikçe, Zawyatin'in "Biz" isimli romanında, eleştirel ve ironik bir biçimde ifade edilen benzer toplum, devlet modeli, çalıma hayatı, suskun robotlaşmış bireyler yavaş yavaş olumlu dönüşümlere uğruyor.

Kitle hareketleri sonucunda hızlı bir değişim yaşayan sosyalist ülkelerde insanlar bugün basın, toplantı, örgütlenme özgürlüğü, fikirler arasında özgür tartışma ortamı istiyor. İşte bu olay "ete kemiğe" büründüğü anda Doğu Avrupa, Batıdaki emekçiler için tekrar çekim alanı haline gelecektir. Rosa Luxemburg'un 72 yıl önce EKim'in ilk günlerinde, sosyalizmin pratiğine ilişkin yaptığı uyarılar dikkate alınmadığı sürece sıkıntıların giderek artacağı bir gerçek. "Ne kadar kalabalık olursa olsun yalnızca partizanlarına, yalnızca bir partinin üyelerine özgü özgürlük, özgürlük değildir. Özgürlük, başta türlü düşünmenin özgürlüğü demektir daima... Bütün halk kitlesi yönetime katılmalıdır. Yoksa sosyalizm, bir sosyalizmi, bağışlanmış sosyalizm, bir düzine entellektüelin yeşil halı döşeli bürolarından buyurulan, tepeden inen bir sosyalizm olur... cilerinin diktatörce yetkileri, sert cezalandırmalar, teröre duyalı uygulamalar... hiçbiri on para etmez. Yeniden doğuşa giden tek yol, halkın hayat okulu, en geniş ve sınırsız anlamda demokrasi, kamuoyudur. Terör, yalnızca halkın moralini bozar, şevkini kırar. Genel seçimler, sınırsız basın ve toplantı özgürlüğü, fikirler arasında özgür tartışma ortamı gerçekleşmeyince, tüm halk kuruluşları canlılığını yitirir ve yaşam göstermelik bir biçime dönüşür. Ve bu ortamda bürokrasi tek aktif varlık haline gelir.Bu şaşmaz bir yasadır..."

1917 Ekim Devrimi-BDS Yayınları)

Nazmi ŞAŞMAZTİN

Temsilcilikler

YURTİÇİ

Genel Koordinatör: Abidin Sökmen, Piyerloti Cad., Dostluk Yurdu Sok., Selimbey İşhanı, No: 8/12, Çemberlitaş, Tel: 516 23 27 **Bölge Koordinatörleri:** * **Ankara**- Ziya Yavuzer, Sağlık I.Sok., No: 9/3, Sıhhiye * **İzmir**- Mustafa Karakuş * **Trakya**- İ. Can Dirli * **Adana**- Ömer Uz-Ahmet Y. Türkmen, İnönü Cad., Aydın İşhanı, Asma Kat: 5, No : 807 **Temsilcilikler:** * **Yagova(Amasya)**- Ömer Ünal, Ballıca Köyü * **Antakya**- Ferit Ul, Saray Cad., Gedikoğlu İşhanı, No: 17/1 * **Bandırma(Balıkesir)**- Mehmet Aydın, Kayıt Ağası Cad., Dumalar Pasajı, No: 38/4 * **Bursa**- Nejdet Fillioğlu, Hacılar Mah., Eceler Sok., Sema Ap., No: 1/1 * **Gaziantep**- Halef Şarvanlı, Bey Mah., Abdullah Edip Çiftçi Cad., No: 12/2 * **Bakırköy**- Hamdi Eseloğlu -Vahap Ünsever, İstanbul Cad., No: 38/7, Tel: 542 41 07 * **Bayrampaşa**- Selahattin Sabırlı-Hayrettin Altun Cevahir, Yenidoğan Mah., Numunebağ Cad., No: 36 * **Beykoz**- Ahmet Özgür-İsmail Yıldız, İskele Cad., No: 3, Kat: 3, Paşabahçe, Tel: 322 81 83 * **Eminönü** - İlhan Başkan, Yeşiltulumba Sok., No: 58 * **Kadıköy**- Erol Karasoy-Ali Şimşek, Osmanağa Mah., Reşit Efendi Yarıyol Sok., No: 1/3 * **Kartal**- Hamit Akıncı-Mehmet Mabaç, Yukarı Mahalle, Yanlı Sok., No: 11/3 B Blok, Tel: 374 32 44 * **Şişli**- Müslüm Erdal-Mehmet Doğan, İzzetpaşa Mah., Deniz Sok., No: 8/3 * **Ümraniye**- Ali Şen, Alemdağ Cad., No: 88/C * **İzmir**- Vedat Pekel, 1471 Sok., No: 45/5, Alsancak, Tel: 22 67 33 * **Denizli**- Atilla Erenler, Doktor Cad., Merteş İşhanı, Kat: 3, Tel: 365 20 * **Diyarbakır**- Mustafa Dağcı-İskender Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Salih Şimşek, İnönü Cad., Kahraman İşhanı, Kat: 4, No: 32, Tel: 427 32 * **Kocaeli**- Nevzat Cingilli, Ali İhsan Kayalar, Ömerağa Mah., Sabun Sok., Dişçiler Han, Kat: 2, Tel: 14 42 28 * **Mersin**- Adil Albeyoğlu, Hastane Cad., 38 Sok., No: 10/1 * **Manisa**- Ramazan Tütüncü, Kuyualan Mah., Erler Cad., No: 113/8 * **Muğla**- Necati Demirel-Özcan Özgür, Belediye İşhanı, No: 215, Kat: 2, Tel: 63 67 * **Sakarya**- Hayri Çifter, Kavaklar Cad., Süreoğlu İşhanı, Kat: 1 No: 38/40 * **Çerkezköy (Tekirdağ)**- Hüseyin Öztürk, Gazi Mustafa Kemal Mah., Edip Sok. * **Zonguldak**- Öner Güven -Ahmet Öztürk, Alemdar Cad., Ömer Yeğen İşhanı, Kat: 5, Daire: 5* **Karadeniz/ Ereğli**- Devrim Bulut, Çıbıroğlu İşhanı, Kat: 5 * **Antalya** - Ahmet Yalçın, Sinan Mah., Atatürk Cad., Birlik İşhanı, No: 113 * **Eskişehir** - İrfan Penane - Suat Afşar, İsmet İnönü Cad., Üstün İşhanı, No: 36, Daire: 28 * **Tarsus** - Yusuf Kenan Oğuzcan, Cengiz Topel Cad., Yaramış İşhanı, No: 33, Kat: 3 * **Zonguldak** - Gazi Paşa Caddesi, Aralık Sok., Turan Apt., No: 46, Kat: 3

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarısözen **Temsilcilikler:** * **Federal Almanya** - Aydın Şenesen, Moltke Str. 45, 4100 Duisburg, Fax: (49- 203) 339 229, Tel: (49- 203) 340 395 * **Batı Berlin** - Donau Str. 104, 1000 Berlin 44 * **Avusturya**- Halit Erdem, Mittelsteig 7/16, A-1040 Wien, Tel: (43-222) 566 7446 * **Belçika**- Turgay Çadırcı, Chee B. Alsemberg 455, 1180 Brüksel, Tel: (32-2) 345 1078 * **Danimarka**- Ayşe Coşkun, Dyringparken 122 2th, 2650 Brondy Str., Tel: (45-2) 544 262 * **Fransa**- Hayri Ata, 57 Rue de la Mare, 75020 Paris, Tel: (33-1) 434 93 636 * **Hollanda**- Semra Ulusoy, Mexico Draaf 229, 3563 Utrecht, Tel: (31-30) 62 30 29 * **İngiltere**- Cahit Baylav, 6 Stoke Newington Road, London N16 7XN, Fax: (44-1) 923 1902 * **İsveç**- Salih Salman-C.O. Köylüoğlu, Vasbringen 42 NB, 163/73 Spanga, Tel: (46-86) 6311 * **İsviçre**- Hasan Demircan, Postfach 56, 5614 Sarmenstorf, Tel: (41-57) 271 971 * **Kıbrıs**- Zeki Erkut, 19 Necmi Avkıran Sok., Lefkoşa, Tel: (90-520) 75 407 * **Yunanistan**- Güleney Çotüreçü, 00301 2265148, Rizou Nesoulou 11141, Galatsi, Athens, Tel: 19 512929

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş., Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1068964" hesabına yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini "Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44/4, Sultanahmet, İstanbul" adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları

6 Aylık

Yurtiçi:15 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):30 DM.

Yıllık

Yurtiçi:30 bin TL. - Yurtdışı(Avrupa):60 DM.

adımlar

☑ Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Sahibi: Şefik Çalık ☑ Genel Yayın Yönetmeni: Zülfü Dicleli ☑ İşletme Müdürü: Atilla Tanılkan ☑ Yazıişleri Müdürü: Hüseyin Çakır ☑ Yayına Hazırlayanlar: Füsun Öztürk Baysan, Hüseyin Çakır, Semih Gümüş, Sadettin Yumuşak ☑ Yönetim Yeri: Peykhane Sokak, No: 44, Kat: 4, Sultanahmet, İstanbul - Tel: 516 11 79, Fax: 516 11 79 ☑ Ankara Temsilcisi: Özcan Kesgeç ☑ Ankara Büro: Marmara Sokak, No: 16/16, Sıhhiye - Tel: 135 36 08, Fax: 135 36 08 ☑ Dağıtım: GAMEDA ☑ Baskı: Son Havadis Web Ofset, 575 35 60

Demokratik Bir Tartışma Gerekiyor

KAPALI KAPILAR ARDINDA BİR ÜNİVERSİTE TASLAĞI

❑ Bülent Akbay

Bugüne kadar uygulamalarıyla aldığı kararlarla, üniversite dışına attığı bilim adamları ve intiharlarına neden olduğu öğrencileriyle gündeme gelen YÖK yine gündemde. Bu kez, hazırlanan yeni yasa taslağıyla, tescil edilen tükenmişliğine "çare" arıyor.

Yüksek öğrenimde açılan yaraların sarılması ve öğretimin çağdaş düzeye yükseltilmesi çabalarının özneleri kimler olacaktır? "Nasıl bir yüksek öğretim" sorusunun asıl muhatabı olan öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve bilim adamlarının bu konudaki yanıt arayışlarına ve özgürce tartışma çağrılarına yıllardır kulak tıkayanlardan birkaç tanesi, "Biz hallederiz" dercesine ortaya çıkıyorlar. Öncelikle de İstanbul milletvekili **Adnan Kahveci** ve Karadeniz Üniversitesi Rektörü **Kemal Gürbüz** adındaki bir 'vatanperver'. Üniversite üzerine ölü toprağı serpen YÖK'ün de, yine birkaç kişi ve kapalı kapılar ardında hazırlanan bir yasayla yaratıldığı anımsatılmalıdır.

Milli Eğitim Bakanı **Avni Akyol**'un, yasa taslağına YÖK yetkililerinin de görüşü alındıktan sonra son biçiminin verileceğini açıklaması ve tasarının TBMM Genel Kurulu'na getirilmeden kanun hükmünde kararnameyle çıkarılması düşüncesi kaygı vericidir.

YÖK deneyimi demokratik katılıma açık olmadan hazırlanan yüksek öğrenime ilişkin yasaların çok yaşamayacağına örnektir. Faturasını çok pahalıya ödemekte olduğumuz bir örnektir.

Benzer bir anlayışla hazırlanan taslağın yasalaşması, değil yüksek öğrenimde yaraların sarılması, tersine, varolan yaraların daha da derinleşmesine neden olurken, telafisi güç ya da olanaksız sonuçlar yaratacaktır.

Antidemokratik ve keyfi uygulamalarla üniversitenin dışında kalmış 1402'lik bilim adamları, aydınlar, araştırma görevlileri, doçentler ve profesörler, üniversitenin asli unsurları oldukları halde, hazırlanan üniversite modelinde görüş ve düşünceleri alınmamıştır. Bu kesimleri, atanan mevcut YÖK yetkililerinin de temsil edemeyeceği açıktır.

Üniversiteler, toplum yaşamının önemli ve hassas bileşenlerinden biridir. Bir Milli Eğitim Bakanı, toplum yaşamı için çok önemli ve hassas bir projenin, çeşitli kesimlerin katılımı alınmaksızın, hattâ toplumdan gizleyerek yasalaşmasına kapı aralıyorsa, Avni Akyol'un, işgal ettiği sorumlulukları yerine getirme konusunda aciz kaldığı da söylenebilir. Bir yandan, "gençlerin katılımı olmadan onlar adına karar almamalıyız" biçiminde açıklamalarda bulunurken, diğer yandan üniversitenin en temel bileşeni olan öğrenci gençliğin katılımını aramaktasınız, bir üniversite modelini yasallaştırma düşüncesinin ve çabasının varlığı, sorunların çözümü konusundaki içtensizliğin sonucudur.

Dördüncü güç olarak kabul edilen basının bile, bu çok önemli olan sorunu, yalnızca sızdıranlar haberlerle tartışmak zorunda kalışı, özgür bir tartışma ortamından çok uzakta olduğumuzu gösteriyor. Üniversite modeli konusunda demokratik bir tartışma ortamına olan gereksinim, kendini daha da dayatmıştır. Toplum gereksinimlerine yanıt verebilecek bir üniversite projesinin (yüksek öğrenim yasasının) selameti açısından, öncelikle özgür bir çalışma ortamının uygun araçlarının yaratılması gerekiyor.

Tartışmanın taraflarının tartışmaya demokratik katılımlarını sağlayacak uygun araçların yaratılması, hem tartışma seyrinin düzenlilik içinde gelişip, ilerlemesi, hem de sonuç alıcı olması açısından dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Tatışmanın taraflarının, tartışmalara demokratik katılımlarını sağlayacak uygun araçların yaratılması, hem tartışma sürecinin bir düzenlilik içinde gelişip ilerlemesi, hem de sonuç alıcı olması açısından dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Bu nedenle üniversite yönetimleri, öğrenci gençliğin "söz hakkı kalıım" belgisinde odaklaşan talepleri dikate almalıdır. Öğrenciler, nasıl bir üniversite" temelinde yayın, konferans, forum vb. girşimlere destek vermeli, bu çalışmalara katılarak öğrenci-öğretim üyesi ortaklığı"nın anlamlı ve anlaşılır adımlarını atmalıdır. MilliEğitim Bakanlığı maddi giderleri üstlenerek öğretim üyeleri, aydınlar ve üniversite dışında kalan bilim adamlarının bir araya gelip tartışabilecekeri platformların yaratılmasına katkıda bulunmalıdır.

TV'de tarafların eşit haklı katıldığı oturumlar ve forumlar düzenlenmeli, siyasal partiler, paneller vb. toplantılarla tartışmalara kendi katkılarını yapmalıdırlar. Bu süreçte tüm tarafların katıldığı demokratik bir yüksek öğrenim şurasının örgütlenmesi düşünülmelidir. Demokratik ve yaygın bir tartışma ortamı olmadan, sağlıklı bir üniversite modeline ulaşmak hayaldir. ❑

YORUM

ÇAĞDAŞ ÜNİVERSİTE MODELİ TEMEL ALINMALIDIR

Yüksek Öğrenim yasasında köklü değişiklik öngören yasa taslağı gizli tutulduğu sürece, sağlıklı bir tartışmanın yürütülebilmesinin olanakları ortadan kalkıyor. Günlük gazetelerde süren tartışmalar, 'sızdırma haberlere' dayanarak yürütülüyor. Süregiden tartışmalar, taslağın yalnızca birkaç noktasında toplanıyor. Özellikle mütevelli heyetlerinin kurulmasını öngören taslak, başta Öğretim Üyeleri Derneği olmak üzere, birçok kişi ve kuruluş tarafından eleştiriliyor.

Yeni taslak, idari, mali ve akademik yönetimi "mütevelli heyetileri"ne devrederken, üniversite öğretimini paralı hale getiriyor. Heyetler, üniversitenin bulunduğu kentin "önde gelen" insanları tarafından oluşturulacak. Rektör ve dekan adayını heyet belirlerken, Cumhurbaşkanı, rektörü bu adaylar arasından seçecek.

Açıklandığı kadarıyla, "özgün üniversite modeli" katı bir merkeziyete sahip YÖK'ü, yalnızca üniversiteler arasında araştırma ve koordinasyon bölümü haline getirerek, her üniversiteye, yine üniversitenin dışındaki (kentin önde gelenlerinden) unsurlardan oluşan bir heyete (mütevelli) devredecektir. Açıkça görüldüğü gibi, taslakta, üniversitenin yönetimi, üniversitenin asıl öznelerine verilmemiştir. Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Prof. Tahir Hatipoğlu'nun deyişiyle "taslak 'küçük YÖK'lerin yaratılmasını" öngörmüştür.

Çağdaş anlamda bir üniversite isteniyorsa, hazırlanacak projeler, öncelikle üniversitenin öznelerini temel almalıdır. Bir yandan üniversite yönetimini "önde gelenlerden" oluşan heyete devredip, diğer yandan üniversitenin demokratikliğini ve özerkliğini sağlamak olanaklı değildir. Bu nedenle, öğrencisiyle, öğretim üyesiyle bir bütün olan üniversitenin yönetimi bu kesimlere verilmelidir. Demokratik üniversitede yöneticiler atama yoluyla değil, seçimle iş başına gelmelidir.

"Politik" tercihlerle atanan rektörlerin "Üniversiteye politika girer" gerekçesine dayanmaları da anlaşılır olmayacaktır.

Elbette dar politik (özel) hedeflere alet edilmesi yanlıştır ama, "üniversiteye politika denerek öğrenciler ve öğretim üyeleri üzerindeki "politika yapma yasağı"nın korunmak istenmesi de ilkel bir tutum olacaktır.

Taslak mali özerkliği' sağlama iddiasıyla yüksek öğrenimi paralı hale getirmeyi öngörüyor. Anlaşılıyor ki taslak, bugünkü harçları 'paradan' saymayarak, öğrenciler ve aileler üzerine ciddi mali külfetler getirmeyi hedefliyor. Kaldı ki, yüksek öğrenim bütçesini tasarruflarını heyetlere vererek, üniversiteleri 'önde gelenlere' bağımlı duruma getirmiştir. Bu yanıyla taslak, aslında mali özerkliği sağlayamazken, yeni kazanç yollarına kapı aralamıştır.

Son olarak taslak, öğrencilerin temsili sorununu muallakta bırakarak, gereksinime yanıt vermemiştir. Oysa öğrencilerin üniversiteyle ilgili kararlara katılımının sağlandığı, söz ve karar haklarının güvence altın alındığı bir temsil sisteminin uygun araçlarını yaratmayan bir üniversite modeli sorunları çözmekten çok, daha büyük sorunların doğumuna yol açacaktır.

Sonuç olarak, yeni taslak hem biçim, hem de içerik olarak, YÖK modeliyle büyük benzerlikler içindedir.

Tahir Hatipoğlu'nun sözleriyle "Üniversitemizin küçük YÖK'lere ihtiyacı yoktur." ❑